

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI
TUDOMÁNYOS INTÉZET**

Közleményei

105. sz.

Témavezető:
Szörényiné Dr. Kukorelli Irén
tudományos főmunkatárs

**A TÉRSÉGFEJLESZTÉS
KOMPLEX FELTÉTELEI
AZ ALSÓ-SZIGETKÖZ TELEPÜLÉSEIBEN**

GYŐR, 2000. MÁRCIUS

Közreműködők

Szörényiné Dr. Kukorelli Irén, geográfus tudományos főmunkatárs MTA RKK NYUTI

Konkolyné Dr. Gyuró Éva, egyetemi docens SE - KÖTI

Varga Gábor, erdőmérnök, erdészeti szakértő SE - KÖTI

Tevanné Bartalis Éva, vízügyi szakértő SE - KÖTI

Nárai Márta, szociológus tudományos segédmunkatárs MTA RKK NYUTI

Hardi Tamás, geográfus tudományos segédmunkatárs MTA RKK NYUTI

Tóthné Hermann Judit, településmérnök kutatásszervező MTA RKK NYUTI

Jakab Andrea, környezetgazdálkodási agrármérnök

Szerkesztette

Tóthné Hermann Judit kutatásszervező MTA RKK NYUTI

Minden jog fenntartva. A kötet egészének vagy részeinek másolása és sokszorosítása csak a témavezető engedélyével lehetséges.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
I. TÁJ- ÉS KÖRNYEZETÁLLAPOT VIZSGÁLAT	9
I.1. TÁJFÖLDRAJZ ÉS KÖRNYEZETÁLLAPOT	10
I.1.1.Éghajlat, levegőállapot.....	10
I.1.2.Domborzat, földtani, talaj és vízrajzi adottságok.....	13
I.1.3.Növénytakaró, területhasználat.....	19
I.2. A TÁJELEMEK ÉS A KÖRNYEZETÁLLAPOT JELLEMZŐI A TELEPÜLÉSEK-BEN	35
I.2.1. DUNASZENTPÁL.....	35
I.2.2. KUNSZIGET.....	36
I.2.3. DUNASZEG.....	38
I.2.4. GYŐRLADAMÉR.....	40
I.2.5. GYŐRZÁMOLY.....	41
I.2.6. GYŐRÚJFALU.....	43
I.2.7. VÁMOSSZABADI.....	44
I.2.8. NAGYBAJCS.....	46
I.2.9. KISBAJCS.....	47
I.2.10. VÉNEK.....	49
I.2.11. GYŐR-BÁCSA.....	51
I.3. A TÁJSZERKEZETI EGYSÉGEK - MIKROKÖRZETEK - LEHATÁROLÁSA, A TÁJJELLEG BEMUTATÁSA, SWOT ANALÍZIS	52
I.3.1. - I. tájszerkezeti egység:.....	52
I.3.2 - II. tájszerkezeti egység.....	55
II. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI FELTÉTELEK	59
II.1. DEMOGRÁFIAI VISZONYOK	60
II. 1.1. Népszámszám változás.....	60
II.1.2. A korstruktúra.....	62
II.1.3. Iskolai végzettség és a munkanélküliség.....	63
II.1.4. Összegzés és a demográfiára vonatkozó SWOT analízis.....	64
II.2. ALSÓ-SZIGETKÖZ TELEPÜLÉSEINEK CIVIL SZERVEZETEI	66
II.2.1.A civil szervezetek jelentősége.....	66
II.2.2. Az egyes települések civil szférája.....	66
II.2.3. A térség civil szférájának összesített jellemzői.....	75
II.3. ALSÓ-SZIGETKÖZ RÖVID GAZDASÁGI ÉS TURISZTIKAI ELEMZÉSE	79
II.3.1. Térségi vonatkozások.....	79
II.3.2. A helyi gazdaság.....	80
II.3.3. Vállalkozói aktivitás.....	83
II.3.4. A gazdaság fő jellemzői az Alsó-Szigetköz településein.....	84
II.3.5. A turizmus jelentősége az Alsó-Szigetközben.....	89
II.4. AZ ALSÓ-SZIGETKÖZ MEZŐGAZDASÁGA	95
II.4.1. A mezőgazdasági termelés tradíciói.....	95
II.4.2. Művelési ágak megoszlása.....	96
II.4.3. Gazdálkodás.....	98
II.4.4. Mezőgazdaság a lakosság körében - válaszok a kérdőívek alapján.....	100
II.4.5. A térség mezőgazdaságának összefoglalása.....	102
II.5. AZ ALSÓ-SZIGETKÖZ TELEPÜLÉSEINEK INFRASTRUKTURÁLIS ELLÁTOTTSÁGA	103
II.5.1. Szociális infrastruktúra jellemzői az Alsó-Szigetköz településeiben.....	103
II.5.2. Az infrastruktúra műszaki elemei.....	108
II.5.3. Összegzés az Alsó-Szigetköz településeinek infrastrukturális elemzéséhez.....	113
II.6. A TÉRSÉG FŐ JELLEMZŐINEK ÖSSZEGZÉSE	115

TÁBLÁZATJEGYZÉK

- I.1. táblázat. Légszennyező-anyagok kibocsátása az Alsó-Szigetköz településeiben
- I.2. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1896-ban
- I.3. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1984-ben
- I.4. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1999-ben
- I.5. táblázat: Az erdők megoszlása elsődleges rendeltetés szerint a településeken
- I.6. táblázat: Fafajok területfoglalása korosztályonként (ha)
- I.7. táblázat: Az érintett települések erdősültsége az állományok korosztályai szerint (ha)
- I.8. táblázat: Dunaszentpál területhasználata
- I.9. táblázat: Kunsziget területhasználata
- I.10. táblázat: Dunaszeg területhasználata
- I.11. táblázat: Győrladamér területhasználata
- I.12. táblázat: Győrzámoly területhasználata
- I.13. táblázat: Győrújfalú területhasználata
- I.14. táblázat: Vámoszabadi területhasználata
- I.15. táblázat: Nagybajcs területhasználata
- I.16. táblázat: Kisbajcs területhasználata
- I.17. táblázat: Vének területhasználata

- II.1. táblázat: A népességszám alakulása a kistérség településeiben (1990-1997)
- II.2. táblázat: A kistérség településeibe beköltöző családok száma 1990/98 között
- II.3. táblázat: A vándorlási egyenleg értékei településenként
- II.4. táblázat: Az öregségi index és alapadatai a térségben
- II.5. táblázat: A munkanélküliség mértéke a térségben
- II.6. táblázat A civil szervezetek száma az Alsó-Szigetköz településeiben
- II.7. táblázat A civil szervezetek száma tevékenység területenként és településenként
- II.8. táblázat Fontosabb ágazati jellemzők Győr kistérségének gazdaságából (1998)
- II.9. táblázat A Győrbe ingázók aránya a községek munkavállalóiból
- II.10. táblázat Az elmúlt évtized gazdasági beruházásai a társulás községeiben
- II.11. táblázat A gazdasági társaságok foglalkoztatottainak száma, s átlagos nagysága 1998-ban
- II.12. táblázat Külföldi részesedés a gazdasági társaságok jegyzett tőkéjéből 1998-ban
- II.13. táblázat Az export bevételek aránya a gazdasági társaságok nettó árbevételéből (1998)
- II.14. táblázat A vállalkozói aktivitás változása az Alsó-Szigetköz településein 1995 és 1997-ben
- II.15. táblázat Fontosabb gazdasági egységek az Alsó-Szigetköz településein
- II.16. táblázat Idegenforgalmi vonzerőleltár az Alsó-Szigetköz településein
- II.17. táblázat Szálláshelyek a községekben
- II.18. táblázat: AK érték és parcellaméret
- II.19. táblázat Vetésszerkezet alakulása 1998-ban
- II.20. táblázat 1999-ben érvényesen regisztráltak településenként, gazdasági forma szerint
- II.21. táblázat: 1000 lakosra vetített mezőgazdasági adatok
- II.22. táblázat: Vállalkozók és alkalmazottak
- II.23. táblázat: Kistermelők állatállományának alakulása 1991-ben és 1994-ben
- II.24. táblázat: Állatállomány alakulása 1998-ban
- II.25. táblázat Otthonteremtési akciók az Alsó-Szigetköz településeiben
- II.26. táblázat Alsó-Szigetköz településeiben épített lakások száma 1993-97 között
- II.27. táblázat Rendezési tervek az Alsó-Szigetköz településeiben
- II.28. táblázat Az Alsó-Szigetköz településeinek vízellátással kapcsolatos adatai 1998
- II.29. táblázat Az Alsó-Szigetköz érintett települései a megye csatornázási programjában 1991-94 között
- II.30. táblázat Az Alsó-Szigetközi településeinek csatornázottsággal kapcsolatos mutatói
- II.31. táblázat A gázprogram jellemzői és további tervek Alsó-Szigetközben

ÁBRAJEGYZÉK

- I.1. ábra Az Alsó-Szigetköz településeinek átnézeti térképe
 - I.2. ábra Genetikai talajtípusok
 - I.3. ábra Fizikai talajfésülés
 - I.4. ábra A talaj kémhatása
 - I.5. ábra A termőréteg vastagsága
 - I.6. ábra A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai
 - I.7. ábra Talajvízpotenciálok (mBf) kisvízi dunai vízállapot esetén (1998. február 24. KÖM)
 - I.8. ábra Talajvízpotenciálok (mBf) nagyvízi dunai vízállapot esetén (1998. július 11. KÖM)
 - I.9. ábra Termőterület megoszlása művelési áganként
 - I.10. ábra A szántó művelési ág aránya az összterületre vonatkoztatva településenként
 - I.11. ábra A gyepléves művelési ág aránya az összterületre vonatkoztatva településenként
 - I.12. ábra Az erdő művelési ág aránya az összterületre vonatkoztatva településenként
 - I.13. ábra A nádas művelési ág aránya az összterületre vonatkoztatva településenként
 - I.14. ábra A kivett művelési ág aránya az összterületre vonatkoztatva településenként
 - I.15. ábra Az Alsó-Szigetköz védett és védelemre javasolt területei
-
- II.1. ábra Az Alsó-Szigetköz önkormányzatainak iparüzési adóból származó bevételei 1995, 1997
 - II.2. ábra Az iparüzési adóból származó bevételek megoszlása az Alsó-Szigetköz községei között 1995 és 1997-ben
 - II.3. ábra A gazdaság jellemzői és a fő foglalkoztató ágazatok az Alsó-Szigetköz településein 1999-ben
 - II.4. ábra Turisztikai lehetőségek az Alsó-Szigetközben
 - II.5. ábra Egészségügyi ellátás
 - II.6. ábra Oktatási kapcsolatok
 - II.7. ábra Az Alsó-Szigetköz 1000 főre jutó épített lakásának alakulása 1993-97 között
 - II.8. ábra Közműháló az Alsó-Szigetköz településeiben (1998)
 - II.9. ábra 100 lakosra jutó telefonvonalak száma az Alsó-Szigetköz településeiben

BEVEZETÉS

A Szigetközi Önkormányzatok Szövetsége, vagy ahogyan nevezzük: a SZÖSZ volt az első kistérségi együttműködés a megyében. Még 1993-ban a KTM megbízásából készült el az MTA RKK Észak-dunántúli Osztály és a KÉE Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék közreműködésével "A Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési koncepciója". Ezt a munkát, bár nagyon alapos és részletekre kiterjedő volt, mégis a helyben élők, a helyi lakosok nem tudták saját koncepciójukként kezelni. Egyre inkább igény merült fel egy, széles fórumon a lakossággal egyeztetett, településszintre lebontott akcióprogram meghatározására. Így készült el a "Stratégiai irányok és akciók a Szigetközi Önkormányzatok Szövetsége (SZÖSZ) számára 1996-ban. Talán a program megvalósítása közben, talán a feladatok egyre kiterjedtebb köre miatt két éve a szövetség települései a már korábbi koncepcióban is taglalt mikrotér felosztást követve és a SZÖSZ-t ernyőszervezetként tekintve három önkormányzati területfejlesztési társulást hoztak létre, a Felső-Duna menti Önkormányzatok Térségfejlesztési és Tájrehabilitációs Társulását (Felső-Dunatáj Társulás), a Felső-Mosoni-Duna Önkormányzatok Térségfejlesztési és Tájrehabilitációs Társulását (Felső-Mosoni-Dunatáj Társulás), valamint az Alsó-Szigetközi Önkormányzatok Térségfejlesztési Társulását.

Az Alsó-Szigetközi Önkormányzatok Térségfejlesztési Társulásához 10 önálló önkormányzat (Dunaszentpál, Dunaszeg, Kunsziget, Györladamér, Győrzámoly, Győrújfalú, Vámoszabadi, Kisbajcs, Nagybajcs, Vének) és egy részönkormányzat, Győr-Bácsa tartozik. A 10 település lakosainak a száma közel tízezer fő, a részönkormányzat lakosságáról nincs pontos információnk, megközelítőleg 5200 fő. A legkisebb település, Vének nem éri el a 200 főt, a térség legnagyobb települése 1600 fővel Dunaszeg.

A társulás 1999-ben úgy határozott, hogy elkészítteti a térség területfejlesztési koncepcióját, ehhez a pénzügyi támogatást a Győr-Moson-Sopron megyei Területfejlesztési Tanácshoz benyújtott, majd elfogadott pályázat biztosítja, így még ebben az évben a társulás megbízta az MTA RKK Nyugat-magyarországi Tudományos Intézetet a koncepció elkészítésével.

A koncepció készítését két szálra kívánjuk felfűzni, az egyik az agglomerációs jegyek és ennek következménye a térségre, a másik a környezet- és táji állapotból fakadó fenntarthatóság. Ezért különösen erős hangsúllyal kezeljük a táj és környezetállapot vizsgálatot, és az ehhez kapcsolódó stratégiai irányok meghatározását.

A térség adottságaiból, fekvéséből, az agglomerációs jellegéből következik, hogy a külső források integrálásának lehetőségeivel is számolni kell. A térség feltárásához és fejlesztési programjához a kistérség aktivizáció komplex módszere használható. A kutatás során a KSH adat-

szolgáltatását a térségspecifikus adatok helyi gyűjtésével egészítjük ki. De a KSH adatokon kívül az Észak-Dunántúl Környezetvédelmi Felügyelőség, a Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal adatainak, és az APEH adatainak feldolgozása a minél komplexebb megközelítést szolgálják.

A statisztikai eljárásokon túl a szociológia módszerét is alkalmazva próbáljuk a kistérség kutatására jellemző módszerrel azokat a kistérségi hálózatokat feltárni, melyek mind a társadalmi, mind a gazdasági szinten a térség fejlődését befolyásolhatják. Így hangsúlyt fektetünk civil szervezetek működésére is.

A táj és környezetállapot vizsgálatát a Soproni Egyetem Környezettudományi Intézetének munkatársai végezték el, a tájgazdálkodási koncepciót a Konkoly Mérnöki Iroda készítette el az állapotvizsgálat feltárása alapján.

A feltáró munkát követően a régióanalízis eredményeire támaszkodva, a SWOT analízis segítségével meghatározzuk azokat a faktorokat, melyek a térség erősségét jelentik, de meghatározzuk azokat is, amelyek a fejlesztés, a fejleszthetőség gátjai. Így a valóságos helyzetkép ismeretében olyan fejlesztési koncepció elkészítésére vállalkozunk, mely a helyi erőforrásokon alapuló, önfejlődésre képes gazdasági erőter fejlődési folyamatát vázolja fel, s prioritás sorrendjében határozza meg a teendőket. A szintetizálás mellett megjelennek a települések egyenként is, legalábbis, ami az egyes településekre vonatkozó főbb jellemzőket és cselekvési programokat, és a fejlesztési javaslatokat illeti.

Végül, a kutatócsoport tagjai köszönetüket fejezik ki valamennyi település polgármesterének segítőkészségükért, a települések információinak rendelkezésükre bocsátásáért.

I. TÁJ- ÉS KÖRNYEZETÁLLAPOT VIZSGÁLAT

I.1. TÁJFÖLDRAJZ ÉS KÖRNYEZETÁLLAPOT

Az Alsó Szigetközi Önkormányzatok Térségfejlesztési Társulásához tartozó községek a Kisalföldön, a Győri-medence középtáj, Szigetköz kistáj keleti térségében, a Mosoni-Duna és az Öreg-Duna által közrezárt területen, Győr vonzáskörzetében helyezkednek el. Az érintett 9 településhez a térségfejlesztési koncepció készítésére csatlakozott Kunsziget és Győr-Bácsa rész-önkormányzat. A települések többsége, öt község - Dunaszentpál, Dunaszeg, Győrzámoly, Győrladamér és Győrújfalú - a térség nyugati zónájában, a Mosoni-Duna mentén, a Győrt Mosonmagyaróvárral összekötő 1401. sz. közlekedési út mentén található. Kunsziget a Mosoni-Duna déli oldalán települt, részben a Mosoni-sík felé húzódó külterületű. A vizsgált kistérség középső egységében Vámoszabadi, Kisbajcs és Győr-Bácsa a folyók közötti köztes területen települt. Keleten két község Nagybajcs, és Vének az Öreg-Duna mentén helyezkedik el (I. 1. ábra).

A Szigetköz kistáj tájfeldrajzilag, a természeti adottságok – az éghajlat, a geológia, geomorfológia, a talaj, a vízrajz és a természetes vegetáció - különbözősége alapján is két részre, a nyugati, Felső-Szigetköz és a keleti, Alsó-Szigetköz kistájrészletre oszlik. A határvonal Ásványrónál húzódik. A következőkben az Alsó-Szigetközre jellemző ökológiai jellemzőket mutatjuk be.

I.1.1.Éghajlat, levegőállapot

A kistáj mérsékelt meleg, száraz éghajlatú. Az évi középhőmérséklet 10°C, a vegetációs időszak középhőmérséklete 16,6°C, ezt meghaladó értékek az országban csak a Dél-Alföldön fordulnak elő. Az ariditási index 1,2-1,25, tehát az éghajlati vízhiány 200-250 mm/év. A középhőmérsékleti értékek nyugatról kelet felé növekednek, a csapadékmennyiség azonban egyenletes.

Az uralkodó szélirány észak-északnyugati. A viharos napok száma 25-50 közötti, az ország mintegy háromnegyedén jellemző értéknek megfelelő. A viharkárok gyakorisága az egyényári mezőgazdasági kultúrákban a termésbiztonságot nem veszélyezteti jelentősen.

A térség a **levegőtisztaság** tekintetében kedvező helyzetben van, mert sem a vizsgált területen, sem tágabb környezetében jelentős légszennyező források nincsenek. A kibocsátások egyedül Kunsziget Központi major esetében, a kén-dioxidnál haladják meg a határértékeket, jóllehet a közlekedési légszennyezés nem regisztrált. A légszennyezésre vonatkozó adatok az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség adatállományából származnak. (I. 1. táblázat)

Közlekedési légszennyezés:

A közlekedési eredetű kibocsátások az 1401. sz. közút belterületeken áthaladó szakaszain, időszakosan, valamint a 14. sz. közút mentén Vámoszabadi térségében okoznak környezetterhelést.

Ipari légszennyezés:

A terület gyengén iparosodott. Három településen keletkezik figyelembe veendő ipari légszennyezés. Győrújfaluban a Magyar Aszfalt telephelye és a Tsz. major kibocsátásai adják az évi 2,8 tonna szén-monoxid és az éves 2,6 tonna nitrogén-oxid kibocsátást. Kunszigeten a 2,6 t/év kén-dioxid, a 1,4 t/év szén-monoxid és az 1,4 t/év szilárd por emisszió az AGS Bt. telephelyéről és a Központi majorból származik. Ez utóbbi 700 t/év túllépést jelent. Nagybajcsan a sztriorol, a triklór etilén és az acetón emisszió számottevő.

Mezőgazdasági légszennyezés:

Az agrártermelés során jelentkező emisszió nem jelentős. A mezőgazdasági kemikáliák által okozott szennyezés a nagyüzemi termelés mérséklődése és a növényvédőszer drágulása a térségben is visszafogott alkalmazást eredményezett. A településeken jelentős részén a belterület közelében elterülő homogén nagytablás szántókról származhat porszennyezés.

I.1. ábra

I.1. táblázat. Légszennyező-anyagok kibocsátása az Alsó-Szigetköz településeiben

A győr-bácsi légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	3.059 kg
002	SZEN-MONOXID	345.416 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	386.184 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	1.573 kg
A győrújfalui légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	775.235 kg
002	SZEN-MONOXID	2839.459 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	2638.678 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	995.662 kg
052	OLOMVEGYÜLETEK /MINT PB/	0.106 kg
075	KROM 6 VEGYERTEKU /ATSZAMITVA CRO3-RA/	0.212 kg
099	KOROM	189.354 kg
152	XIOL	2.120 kg
500	BENZIN /MINT C ASVANYOLAJBOL/	148.400 kg
A dunaszegi légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	30.000 kg
002	SZEN-MONOXID	15.000 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	15.000 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	43.965 kg
049	REZ ES VEGYÜLETEI (MINT Cu)	2.880 kg
052	OLOMVEGYÜLETEK /MINT PB/	0.000 kg
099	KOROM	7.500 kg
151	TOLUOL	4.785 kg
152	XIOL	4.260 kg
157	ETIL-BENZOL	1.215 kg
323	BUTIL-ACETAT	4.905 kg
500	BENZIN /MINT C ASVANYOLAJBOL/	2.235 kg
A györladaméri légszennyező anyagok listája (98)		
002	SZEN-MONOXID	9.637 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	0.244 kg
A győrzámolyi légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	27.199 kg
002	SZEN-MONOXID	34.003 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	27.199 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	0.167 kg
099	KOROM	0.039 kg
100	METAN	0.000 kg
201	TRIKLOR-ETILEN	0.000 kg
A kisbajcsi légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	57.453 kg
002	SZEN-MONOXID	201.782 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO ₂ /	191.322 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	7.899 kg
099	KOROM	0.468 kg
310	FORMALDEHID	0.000 kg
311	ACETALDEHID	0.000 kg
328	AKROLEIN	0.000 kg
351	FENOL	0.000 kg

A kunszigeti légszennyező anyagok listája (98)		
001	KEN-DIOXID	2589.704 kg
002	SZEN-MONOXID	1398.010 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO2/	832.911 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	1467.470 kg
052	OLOMVEGYÜLETEK /MINT PB/	0.624 kg
084	ON-VEGYÜLETEK /MINT SN/	8.320 kg
099	KOROM	99.980 kg
106	OKTAN	58.781 kg
107	PARAFFINOK /C11-C13/	0.000 kg
301	ETIL-ALKOHOL	99.840 kg
307	IZO-PROPIL-ALKOHOL	480.640 kg
309	ETILEN-OXID	1.040 kg
407	ETIL-AMIN	1.040 kg
A nagybajcsi légszennyező anyagok listája (98)		
160	SZTIROL	800.800 kg
201	TRIKLOR-ETILEN	981.200 kg
312	ACETON	2992.000 kg
A vámoszabadi légszennyező anyagok listája (98)		
001	- KEN-DIOXID	33.592 kg
002	SZEN-MONOXID	41.548 kg
003	NITROGEN-OXIDOK /MINT NO2/	33.592 kg
007	SZILARD /NEM TOXIKUS/ POR	0.212 kg
099	KOROM	0.009 kg

Forrás: Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség.

1.1.2. Domborzat, földtani, talaj és vízrajzi adottságok

Az Alsó-Szigetköz alacsonyártéri síkság, tengerszint feletti magassága nyugatról keleti irányba fokozatosan csökken, 110-115 m. A relatív relief nem haladja meg a 2-3 m/km² értéket. A feltöltődő területen az egykori medrek maradványai adják a mikrodomborzat változatosságát. A domborzattól függő a talajvízmélység a területhasználatot befolyásolja. Szerkezetileg a térség ma is süllyedő fiatal medencerészlet, amelyet a Duna hordalékkúpja tölt ki. A süllyedéket kitöltő negyedidőszaki homokos-kavicsos rétegek vastagsága 150-200 m.

A térséget túlnyomórészt gyengén savanyú, vályogos, kedvező vízgazdálkodású, mély termőrétegű, réti öntéstalajok fedik, amelyek jó termőképességűek. A Duna ártérben fiatal nyers öntések fordulnak elő (*I. 2-5. ábra*).

A területen talajdegradációk lokálisan jelentkeznek. Deflációveszéllyel a homogén szántó-táblákon kell számolnunk, elsősorban a vizsgált terület nyugati zónájában a magas szántóarányú falvakban. Pontszerű talajszennyezés az illegális hulladéklerakás és szennyvízelhelyezés következtében áll elő. A magas talajvízállású területeken a beszivárgó szennyeződések tovaterjedők, ezért tágabb körzetben okoznak talaj- és vízszennyeződést.

A kistáj vízrajzában az Öreg-Duna és a Mosoni-Duna a két meghatározó elem. A Duna elterelés óta a Szigetközi vízpótló rendszer üzembe helyezésével a térség vízellátása javult. Az Al-vízcsatorna a Madarász szigetnél a Medvei híd felett torkollik vissza az Öreg-Dunába, ezalatt már a teljes vízmennyiséget az eredeti Duna meder szállítja. A terület mesterséges vízfolyásai közül legfontosabbak a Szavai, a Zámolyi, a Révfalui és a Bácsai-csatornák.

A *Mosoni-Duna* Győr feletti szakaszának vízminőségét a mosonmagyaróvári szennyvizek, a beömlő Lajta folyó majd a hédervári és kunszigeti szennyvíztelepről elfolyó szennyvizek alakítják. A folyó vize minden szempontból III. osztályú, tűrhető minőségű. A településekhez tartozó folyószakasz fürdésre történő hasznosítása előtt közegészségügyi ellenőrző vizsgálat szükséges. Győrnél a szennyezettebb minőségű Rábca és Rába folyók és a város részlegesen tisztított szennyvizeinek hatására a folyó torkolati szakaszának minősége romlik, szennyezetté válik. A bakteriológiai szennyezettség miatt V. osztályú, erősen szennyezett minősítésű, ami az üdülési, vízisport célú hasznosítást korlátozza. Lényegesebb javulás csak a szennyvíztisztítás fejlesztés megvalósulása után várható.

A *Duna* folyam vízminőségi állapota a Medve hídi szelvényben általában tűrhető minősítésű, azonban a bakteriológiai szennyezettség miatt IV. osztályú, szennyezett, ami a vízi sportok korlátja lehet.

A *Szavai és Zámolyi csatornák* az Alsó- szigetközi területekről lefolyó vizek elvezetésére szolgálnak a Mosoni-Duna felé. Mindkét csatorna vize öntözésre alkalmas, közepesen édes vizek. Jellemző a tápanyag szegénység és a kedvezőtlen vízellátás miatt az esetenként alacsony oldott oxigén tartalom.

Az Alsó-Szigetközben a *természetes állóvizek*, a Nagy-Kerék tó, valamint az egykori morotvamaradványok - pl. Dunaszeg határában „Holt Duna” meder - feltöltődtek, vizenyős nádas, fűzes, magassásos vegetációval borítottak. Több mesterséges *kavicsbányató* található azonban a térségben, amelyek ma már jelentős tájkarakterformáló elemekké váltak. Ugyanakkor ezek fokozottan szennyeződés-érzékenyek, használatuk, - pl. a halastavakban a tápanyagfeldúsulás - fokozottan veszélyezteti a talajvizet, illetve a rétegvizek minőségét.

A működő *bányatavak* és a művelés alól felhagyott *horgásztavak* vízminőségét a tápláló felszín alatti vizek minősége és antropogén hatások alakítják. Általában közepesen édes vizek, jó az oxigén ellátás, a növényi tápanyagok (nitrogén és foszfor vegyületek) mennyisége alacsony szintű.

I.2.ábra

I.3. ábra

I.4. ábra

I.5. ábra

A feltöltődés előrehaladtával és az antropogén hatások növekedésével a tavak eutrofizálódása megindul (Győrzámoly Fegyveres HE., Győrújfalú VOLÁN HE.). Csekély a bakteriális szennyezettség, azonban vízisport, fürdőzés szempontjából előzetes közegészségügyi vizsgálat szükséges. A győrújfalui tavak hasznosításánál figyelemmel kell lenni a vízmű védőterületre vonatkozó előírások betartására. A Dunaszegi-tó lényegében morotva tó, a mélyedésben megmaradó vízterület értékes vizes élőhely.

A térségben további tavak létesítésére igények jelentkeznek, azonban a felszín alatti vízkészlet és a kavicsvagyron védelmében csak szigorú környezetvédelmi előírások betartása mellett korlátozott, legfeljebb szabadidős (látványtó, fürdőzés, horgászat) hasznosítást lehet figyelembe venni.

A területhasznosítás szempontjából meghatározó *talajvízállás* az Öreg-Duna vízviszonyainak függvényében változik. A talajvíz szintje nyugatról keletre fokozatosan csökken. Ásványrórónál a minimális talajvízszint 112 m a Balti tengerszint felett, a terepszint 116-114 m között változik. Véneknél a minimális talajvízszint 107,5 m, a terepszint 112-110 m közötti. A terület nyugati határán tehát a talajvíz legmélyebben 4 m-el a felszín alatt, keleten pedig 7 m-el a felszín alatt van (I. 6-8. ábra).

1.1.3. Növénytakaró, területhasználat

Az Alsó-Szigetköz természetes társulásai az ártéri ligeterdők, a puhafa (fűz, nyár) és a keményfa (tölgy-kőris-szil) ligeterdők, amelyek ma azonban már elsősorban csak a hullámterekben fordulnak elő. A terület felszínborítása a Duna szabályozás után változott meg számottevően. A múlt század végére az ármentesített területen uralkodóvá váltak a szántóföldi kultúrák, jelentősen lecsökkent a gyepek aránya és drasztikusan visszaszorult az erdő borította terület. Az 1896. 1988. és az 1998. évi területhasznosítás adatsorokat az I. 2-4. táblázat tartalmazza. Az 1998. évi adatok alapján a termőterület művelési ág megoszlását és a szántó, a gyepek, az erdő és a kivett összterületi részesedését az I. 9-14. ábrák mutatják.

A **szántó** összterületi aránya nem változott az elmúlt 100 esztendőben. Szélsőségesen magas és alacsony szántóterületi részesedés mutatkozik azonban a települések között. A legmagasabb érték 78,7% Győrújfaluban volt 1896-ban és a települések felében (Dunaszeg, Dunaszentpál, Győrladamér, Kunsziget, Vámoszabadi) 65% feletti az arány, Vénekben pedig mindössze az összterület 10,5%-a volt szántókkal borított. Alacsony, jelentősen az országos átlag alatti még Kisbajcon és Nagybajcon.

Némiképp kiegyenlítettebb volt 1984-ben - 21,4 és 66,4% közötti - a szántó területi részesedés, de a belső arányok lényegében változatlanok maradtak. 1999. évben a legalacsonyabb érték 18% Vénekben és a legmagasabb 75% Vámoszabadiban. Számottevő, 10%-nál nagyobb szántóterület csökkenés a múlt századi állapothoz képest Győrladaméron és Győrzámolyban tapasztalható. Jelentősen nőtt azonban Kisbajcon és Nagybajcon a szántóművelésű terület.

A **kert, gyümölcs és szőlőterület** 1896-ban összességében jelentéktelen, átlagosan 1% alatti, maximálisan 1,2%-t foglalt el. Mindössze Kunszigeten a 8,7%-os részesedés tekinthető jelentősebbnek. 1984-ben már lényegesen kiegyenlítettebb a részarány 2,6%-8,2% közötti. Megjegyzendő, hogy a belterületi kertek az új földnyilvántartásban a kivett kategóriába soroltattak, így a kivett területnövekedése valójában nem a hagyományosan művelés alól kivett beépített területet terjeszkedését jelenti pusztán, hanem a kertek átsorolásából is adódik.

I.6.ábra

I.7.ábra

I.8.ábra

I.2. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1896-ban

Község		Szántó	Kert, gyümölcs, szőlő	Gyep (legelő)	Gyep (rét)	Gyep össz.	Mezőg. Ter. össz.	Erdő	Halastó, nádas	Termő terület	Kivett	Összesen
Dunaszeg	Terület (ha)	978,00	10,00	166,00	191,00	357,00	1345,00	4,00	4,00	1353,00	102,00	1455,00
	Terület %	67,2%	0,7%	11,4%	13,1%	24,5%	92,4%	0,3%	0,3%	93,0%	7,0%	100,0%
Dunaszentpál	Terület (ha)	791,00	6,00	123,00	27,00	150,00	947,00	6,00	0,00	953,00	97,00	1050,00
	Terület %	75,3%	0,6%	11,7%	2,6%	14,3%	90,2%	0,6%	0,0%	90,8%	9,2%	100,0%
Győr-Bácsa	Nincs adat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Györladamér	Nincs adat	345,00	5,00	47,00	3,00	50,00	400,00	14,00	11,00	425,00	40,00	465,00
	Terület %	74,2%	1,1%	10,1%	0,6%	10,8%	86,0%	3,0%	2,4%	91,4%	8,6%	100,0%
Győrújfalu	Terület (ha)	537,00	8,00	82,00	30,00	112,00	657,00	0,00	7,00	664,00	18,00	682,00
	Terület %	78,7%	1,2%	12,0%	4,4%	16,4%	96,3%	0,0%	1,0%	97,4%	2,6%	100,0%
Győrzámoly	Terület (ha)	1694,00	25,00	346,00	198,00	544,00	2263,00	405,00	0,00	2668,00	328,00	2996,00
	Terület %	56,5%	0,8%	11,5%	6,6%	18,2%	75,5%	13,5%	0,0%	89,1%	10,9%	100,0%
Kisbajcs	Terület (ha)	319,00	13,00	152,00	328,00	480,00	812,00	62,00	0,00	874,00	212,00	1086,00
	Terület %	29,4%	1,2%	14,0%	30,2%	44,2%	74,8%	5,7%	0,0%	80,5%	19,5%	100,0%
Kunsziget	Terület (ha)	810,00	102,00	90,00	6,00	96,00	1008,00	56,00	0,00	1064,00	103,00	1167,00
	Terület %	69,4%	8,7%	7,7%	0,5%	8,2%	86,4%	4,8%	0,0%	91,2%	8,8%	100,0%
Nagybajcs	Terület (ha)	254,00	9,00	177,00	155,00	332,00	595,00	341,00	0,00	936,00	391,00	1327,00
	Terület %	19,1%	0,7%	13,3%	11,7%	25,0%	44,8%	25,7%	0,0%	70,5%	29,5%	100,0%
Vámosszabadi	Terület (ha)	1517,00	24,00	258,00	178,00	436,00	1977,00	28,00	16,00	2021,00	254,00	2275,00
	Terület %	67%	1%	11%	8%	19%	87%	1%	1%	89%	11%	100%
Vének	Terület (ha)	88,00	6,00	78,00	238,00	316,00	410,00	125,00	0,00	535,00	303,00	838,00
	Terület %	10,5%	0,7%	9,3%	28,4%	37,7%	48,9%	14,9%	0,0%	63,8%	36,2%	100,0%
ÖSSZESEN:		7333,00	208,00	1519,00	1354,00	2873,00	10414,00	1041,00	38,00	11493,00	1848,00	13341,00
	Terület %	55,0%	1,6%	11,4%	10,1%	21,5%	78,1%	7,8%	0,3%	86,1%	13,9%	100,0%

Forrás: KSH Történeti Statisztika, Földterület Községsoros adatok. Bp. 1998.

I.3. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1984-ben

Község		Szántó	Kert, gyümöl., szőlő	Gyep (legelő)	Gyep (rét)	Gyep össz.	Mezőg. Ter. össz.	Erdő	Halastó, nádas	Termő terület	Kivett	Összesen
Dunaszeg	Terület (ha)	838,00	91,00	0,00	387,00	387,00	1316,00	99,00	26,00	1441,00	152,00	1593,00
	Terület %	52,6%	5,7%	0,0%	24,3%	24,3%	82,6%	6,2%	1,6%	90,5%	9,5%	100,0%
Dunaszentpál	Terület (ha)	606,00	67,00	0,00	160,00	160,00	833,00	74,00	0,00	907,00	115,00	1022,00
	Terület %	59,3%	6,6%	0,0%	15,7%	15,7%	81,5%	7,2%	0,0%	88,7%	11,3%	100,0%
Győr-Bácsa	Nincs adat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Győrladamér	Terület (ha)	496,00	66,00	0,00	109,00	109,00	671,00	21,00	32,00	724,00	113,00	837,00
	Terület %	59,3%	7,9%	0,0%	13,0%	13,0%	80,2%	2,5%	3,8%	86,5%	13,5%	100,0%
Győrújfalu	Terület (ha)	474,00	59,00	0,00	58,00	58,00	591,00	16,00	17,00	624,00	96,00	720,00
	Terület %	65,8%	8,2%	0,0%	8,1%	8,1%	82,1%	2,2%	2,4%	86,7%	13,3%	100,0%
Győrzámoly	Terület (ha)	1318,00	73,00	0,00	285,00	285,00	1676,00	774,00	0,00	2450,00	386,00	2836,00
	Terület %	46,5%	2,6%	0,0%	10,0%	10,0%	59,1%	27,3%	0,0%	86,4%	13,6%	100,0%
Kisbajcs	Terület (ha)	402,00	43,00	0,00	179,00	179,00	624,00	72,00	6,00	702,00	167,00	869,00
	Terület %	46,3%	4,9%	0,0%	20,6%	20,6%	71,8%	8,3%	0,7%	80,8%	19,2%	100,0%
Kunsziget	Terület (ha)	1187,00	72,00	0,00	72,00	72,00	1331,00	262,00	0,00	1593,00	194,00	1787,00
	Terület %	66,4%	4,0%	0,0%	4,0%	4,0%	74,5%	14,7%	0,0%	89,1%	10,9%	100,0%
Nagybajcs	Terület (ha)	232,00	59,00	0,00	162,00	162,00	453,00	81,00	0,00	534,00	182,00	716,00
	Terület %	32,4%	8,2%	0,0%	22,6%	22,6%	63,3%	11,3%	0,0%	74,6%	25,4%	100,0%
Vámoszabadi	Terület (ha)	1531,00	97,00	0,00	237,00	237,00	1865,00	77,00	11,00	1953,00	176,00	2129,00
	Terület %	72%	5%	0%	11%	11%	88%	4%	1%	92%	8%	100%
Vének	Terület (ha)	148,00	21,00	0,00	144,00	144,00	313,00	118,00	0,00	431,00	259,00	690,00
	Terület %	21,4%	3,0%	0,0%	20,9%	20,9%	45,4%	17,1%	0,0%	62,5%	37,5%	100,0%
ÖSSZESEN:	Terület (ha)	7232,00	648,00	0,00	1793,00	1793,00	9673,00	1594,00	92,00	11359,00	1840,00	13199,00
	Terület %	54,8%	4,9%	0,0%	13,6%	13,6%	73,3%	12,1%	0,7%	86,1%	13,9%	100,0%

Forrás: KSH Történelmi Statisztika, Földterület Községsoros adatok. Bp. 1998.

I.4. táblázat Területhasználat az Alsó-Szigetköz településeiben 1999-ben

Község		Szántó	Kert, gyüm., szőlő	Gyep (le- gelő)	Gyep (rét)	Gyep össz.	Mezőg. Ter. össz.	Erdő	Halastó, nádas	Termő terület	Kivett	Összesen
Dunaszeg	Terület (ha)	997,53	0,00	105,83	173,31	279,13	1276,66	110,28	49,50	1436,45	289,67	1726,12
	Terület %	57,8%	0,0%	6,1%	10,0%	16,2%	74,0%	6,4%	2,9%	83,2%	16,8%	100,0%
Dunaszentpál	Terület (ha)	640,93	0,00	77,87	11,31	89,18	730,11	93,90		824,01	157,43	981,44
	Terület %	65,3%	0,0%	7,9%	1,2%	9,1%	74,4%	9,6%		84,0%	16,0%	100,0%
Győr-Bácsa	Nincs adat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Győrladamér	Terület (ha)	488,90	0,00	51,31	76,26	127,57	616,47	45,98	50,33	712,78	147,51	860,30
	Terület %	56,8%	0,0%	6,0%	8,9%	14,8%	71,7%	5,3%	5,8%	82,9%	17,1%	100,0%
Győrújfalu	Terület (ha)	500,64	0,00	15,17	6,85	22,02	522,65	26,41	22,77	571,83	147,83	719,66
	Terület %	69,6%	0,0%	2,1%	1,0%	3,1%	72,6%	3,7%	3,2%	79,5%	20,5%	100,0%
Győrzámoly	Terület (ha)	1148,56	0,00	20,09	59,30	79,39	1227,95	767,50	105,31	2100,75	537,49	2638,24
	Terület %	43,5%	0,0%	0,8%	2,2%	3,0%	46,5%	29,1%	4,0%	79,6%	20,4%	100,0%
Kisbajcs	Terület (ha)	402,48	0,00	97,13	47,18	144,31	546,79	143,00	7,11	696,91	177,14	874,05
	Terület %	46,0%	0,0%	11,1%	5,4%	16,5%	62,6%	16,4%	0,8%	79,7%	20,3%	100,0%
Kunsziget	Terület (ha)	1182,43	0,00	60,16	0,99	61,14	1244,11	264,15		1508,26	278,51	1786,77
	Terület %	66,2%	0,0%	3,4%	0,1%	3,4%	69,6%	14,8%		84,4%	15,6%	100,0%
Nagybajcs	Terület (ha)	266,13	0,00	111,55	58,20	169,75	435,88	113,01	0,42	549,30	215,48	764,78
	Terület %	34,8%	0,0%	14,6%	7,6%	22,2%	57,0%	14,8%	0,1%	71,8%	28,2%	100,0%
Vámoszabadi	Terület (ha)	1671,70	19,45	83,78	47,24	131,02	1822,16	107,37	24,22	1953,75	283,08	2236,82
	Terület %	75%	1%	4%	2%	6%	81%	5%	1%	87%	13%	100%
Vének	Terület (ha)	124,62	4,77	70,20	84,38	154,58	283,97	114,80		398,77	290,24	689,01
	Terület %	18,1%	0,7%	10,2%	12,2%	22,4%	41,2%	16,7%		57,9%	42,1%	100,0%
ÖSSZESEN:	Terület (ha)	7423,91		693,07	565,03	1258,10	8706,76	1786,41	259,65	10752,82	2524,36	13277,18
	Terület %	55,9%		5,2%	4,3%	9,5%	65,6%	13,5%	2,0%	81,0%	19,0%	100,0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

I.9. ábra

I.10. ábra

I.11. ábra

I.12. ábra

I.13. ábra

I.14. ábra

A **gyepterület** összességében az országos átlag körüli részarányt képvisel a művelési ág szerkezetben, jóllehet az elmúlt 100 évben folyamatosan csökkent 21,5 %-ról 1994-re 13,6%-ra, majd 1999-re 9,5%-ra. Országosan ezzel megegyező tendencia mutatkozott. A gyepeken belül a rétek és legelők közel azonos kiterjedésűek. A településenkénti különbség kisebb, mint a szántó esetében. 1986-ban a legalacsonyabb részesedés 8,2% Kunszigeten és a legmagasabb 44,2% Kisbajcsón volt. Kunsziget, továbbá Győrújfalú és Győrzámoly határában ma is igen jelentéktelen a rétek és a legelők területfoglalása, 1999-ben mindössze 3%. Napjainkban a legnagyobb 22 % a gyepek részaránya Vénéken és Nagybajcsón.

A mezőgazdasági művelésű összterület a magas szántóarány miatt az országos átlag feletti.

Az **erdőterület**, jóllehet fokozatos növekedést mutat, mindmáig nem, közelíti meg az ország 19%-os átlagát. 1896-ban a térség 8%-a erdővel borított, 1984-ben 12%-a és 1999-ben 13%-a. 1896-ban több településen (Dunaszeg, Dunaszentpál, Győrújfalú, Vámoszabadi) teljesen jelentéktelen, 1% alatti az erdők összterületi részesedése, míg a legmagasabb arány Vénéken is mindössze 15% volt. Napjainkra a terület egészéhez viszonyítottan kiugróan magas Győrzámolyban a 29%-os erdőterület, ugyanakkor több településen (Dunaszeg, Dunaszentpál, Győrladamer, Győrújfalú, Vámoszabadi) 10 % alatti.

Jelenleg földhivatali adatok szerint a térségben 2241 ha-t borít erdő. Az Országos Erdészeti Szolgálat adatállománya alapján az 1664 ha üzemtervezett erdőből elsődleges rendeltetés szerint 1497 ha, 67% gazdasági erdő, 164,1 ha a védelmi rendeltetésű erdő (I. 5. táblázat).

I.5. táblázat: Az erdők megoszlása elsődleges rendeltetés szerint a településeken

Község	Fatermesztés	Védelmi	Egyéb	Összes
	Ha	ha	ha	ha
Dunaszeg	74.5	5.9	3.3	83.7
Dunaszentpál	86.0	7.9	0.0	93.9
Győrladamer	40.2	1.2	0.0	41.4
Győrújfalú	12.0	9.0	0.0	21.0
Győrzámoly	710.9	56.6	0.0	767.5
Kisbajcs	93.9	11.1	0.0	105.0
Kunsziget	246.3	11.6	0.0	257.9
Nagybajcs	81.0	17.0	0.0	98.0
Vámoszabadi	75.4	4.9	0.0	80.3
Vének	76.4	38.9	0.0	115.3
Összesen	1496.6	164.1	3.3	*1664.0

Forrás: Állami Erdészeti Szolgálat

*A 6. és 7. táblázat végösszegétől való eltérést az okozza, hogy e táblázat adatai 71,5 ha üres területet és 1,7 ha cserjést is tartalmaznak (1590,8+71,5+1,7=1664).

A fennmaradó területek az egyéb, nem üzemtervezett területen és a nem erdő művelési ágú területen található. A korosztály összetételre jellemző, hogy az erdők 51%-a 20 évesnél fiatalabb állomány, 37%-a 20-40 év közötti és mindössze 12% a 40 évesnél idősebb korosztályú (I. 6. táblázat).

I.6. táblázat: Fafajok területfoglalása korosztályonként (ha)

Magyar név	Év										Összesen	%
	-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	81-90	100-			
	Ha											
Kocsányos tölgy	7.2	0.4	0	0	0.9	12.8	0	0.3	0.6	22.2	1.40	
Csertölgy	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0.06	
Akác	10.6	26.3	5.3	8.1	9.2	0	0	0	0	59.5	3.74	
Mezei juhar	0	0	0.3	0	1.2	1.4	0	0	0	2.9	0.18	
Zöld juhar	0.1	0	0	0.2	0	0	0	0	0	0.3	0.02	
Mezei szil	0	0	0	0.1	0	0.1	0	0	0	0.2	0.01	
Vénic szil	0.7	0	0	0	0	0	0	0	0	0.7	0.04	
Magas kóris	3.3	2.1	1.3	3.2	0	4.4	7	0	0	21.3	1.34	
Amerikai kóris	0.8	0.2	0	0.4	0	0	0	0	0	1.4	0.09	
Közönséges dió	0	0.2	0	0	0	0	0	0	0	0.2	0.01	
Fehér eperfa	0.2	0	0	0	0	0	0	0	0	0.2	0.01	
Nemes nyárok	251.1	250.6	224.3	115.1	97	0.8	0.8	0	0	939.7	59.07	
Hazai nyárok	34.1	57.2	24.1	60.2	28.4	0.9	0.6	0	0	205.5	12.92	
Bédai egyenes fűz	11.3	58	1	0	0	0	0	0	0	70.3	4.42	
Fehér fűz	30.5	88.9	67.6	70.8	5.9	0	0.5	0	0	264.2	16.61	
Szomorú fűz	0	0.2	0	0	0	0	0	0	0	0.2	0.01	
Mézgás éger	0.5	0	0.1	0	0	0	0	0	0	0.6	0.04	
Erdeifenyő	0	0	0.4	0	0	0	0	0	0	0.4	0.03	
Összesen ha:	350.4	484.1	324.4	258.1	142.6	21.4	8.9	0.3	0.6	1590.8	100.00	
%	22.03	30.43	20.39	16.22	8.96	1.35	0.56	0.02	0.04	100.00		

Forrás: Állami Erdészeti Szolgálat

A fafajösszetételt tekintve az erdők túlnyomó többsége, 72%-a nyáras, 20%-a fűzes, 4%-a akác és mindössze 1%-a kocsányos tölgy állományokból tevődik ki (I. 7. táblázat).

I.7. táblázat: Az érintett települések erdősültsége az állományok korosztályai szerint (ha)

Község	Év										Összesen	%
	-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	81-90	100-			
	Ha											
Dunaszeg	5	17.5	10.9	9.1	39.1	0	0.8	0	0	82.4	5.18	
Dunaszentpál	2.5	35.3	27	17.4	3.3	0	1.5	0	0	87	5.47	
Györladamér	1.2	1.7	1.8	25.1	0	5.2	3.5	0	0	38.5	2.42	
Győrújfalú	4.2	4.1	2	8.4	0	0	0	0	0	18.7	1.18	
Győrzámoly	251.5	285.3	116.7	43.2	42.4	8.6	3.1	0	0	750.8	47.20	
Kisbajcs	10	19	11.4	36.7	17.6	0	0	0	0	94.7	5.95	
Kunsziget	48.2	76.4	52.1	50	9.9	0.4	0	0.3	0.6	237.9	14.95	
Nagybajcs	4.3	25.3	45.2	18.5	1.4	0.9	0	0	0	95.6	6.01	
Vámosszabadi	7.2	13.1	26.1	14.2	17.4	0.6	0	0	0	78.6	4.94	
Vének	16.3	6.4	31.2	35.5	11.5	5.7	0	0	0	106.6	6.70	
Összesen:	350.4	484.1	324.4	258.1	142.6	21.4	8.9	0.3	0.6	1590.8	100.00	

Forrás: Állami Erdészeti Szolgálat

Az erdőtípusok kialakulására elsősorban a Duna vízállásán keresztül a talajvízszint a meghatározó, a meglehetősen homogén domborzati és éghajlati jellegek lényegesen kisebb mérték-

ben hatnak. Fontos tényező még az éjszakai páraépződés, amely a nyári száraz időszakokban segíti a növényzet fejlődését.

Az erdőállományok jelentős része *réti öntéstalajokon* található, amelyek jó vízgazdálkodásúak. A folyómederhez közeli *nyers öntéstalajok* durvább szemcsézettségűek, 30 - 150 cm mélységben elhelyezkedő kavicsréteggel. Állományaik igen nagymértékben a folyó vízállásától függenek. A vizsgált területen csak kis kiterjedésben található *réti talaj* (védelemre javasolt terület Dunaszeg északi területén), amelynek vegetációfejlődését meghatározza, hogy a fizikai talajfélesége homoktól nehéz agyagig változik.

Az erdőgazdasági táj a magyar flóratartományon belül az alföldi flóravidék (Eupannonicum) kisalföldi flórajárásába (Arrabonicum) tartozik. A Duna törmelékkúpján kialakult árvízjárta területet ősi állapotában teljes kiterjedésében erdőségek borították. A szárazulatokat lefűződő holtágak szabdalták, köztük lápok, mocsárrétek alakultak ki ligetes erdőtáj képét mutatva. Hajdan az égerliget és az égerláp is területfoglaló volt e tájon.

A múlt század végén a dunai vízszabályozás után a fűz-ligeterdőket nagy területeken kiirtották, és mezőgazdasági termelésbe vonták. Az eredeti vegetáció csak foltokban maradt fenn, de ezekre a területekre is bevándorolnak a kozmopolita fajok. A természetszerű erdőtársulások zömét a puhafa- és keményfa-ligetek alkotják. A puhafa-ligetek közül a parti sávokban igen magas teljesítőképességű társulás a **fűz-liget fehérnyárral, mézgás- és hamvaségerrel** vagy **feketenyárral**. Az időszakos vízborítású keményfa-ligeteket képező **kocsányostölgy, kőris, hegyjuhar** és **szil** koronaszintű **tölgy-kőris-szil** ligeterdők alig fordulnak már elő. Főfafajainak aránya az összes erdősült területhez viszonyítva 2 % alatt marad.

Őshonos fafajok: *Mézgás- és hamvaséger; fehér- és szürkenyár; fehér-, törékeny, mandulalevelű- és csigolyafűz; kocsányostölgy, magas- és hegyesfogűkőris; nagylevelűhárs, mezei-, hegyi- és koraijuhar; zselnicemeggy; nyír; rezgőnyár; mezei- és vénicszil*. Őshonos fenyőfaj nincs.

Az erdei táj képét ma főként a **nemesnyár** ültetvények határozzák meg. Telepítésük a Szigetközben az 1920-as években kezdődött, majd az 1950-es évektől erőltetett ütemben haladt elsősorban a **fűz-ligetek helyén**. A lakosság egy része a háború előtt is fűzvesszőfonással foglalkozott. A kosárfonó fűztelepek helyére is faanyagot termelő erdőket telepítettek. A cél az volt, hogy a sokszor többszörösen sarjasztott fűzeseket lecseréljék nagy hozamú kultúrfajtákkal. Az 1960-as évek irányelve az akkor 25 %-nyi területfoglalású nemesnyárat 41 %-ra kívánta fejleszteni (a vizsgált területen ma 60 %). A nemesnyárok térfoglalása napjainkban sem csökken, amelyet a korosztály összetétele is jól mutat.

Az elmúlt évezred vízhiánya miatt mind a természetszerű, mind a telepített állományok nagymérvű növedék kiesést szenvedtek; gyengültségi állapotuk miatt a károsítók és kórokozók fokozottabban jelentkeztek.

I.2. A TÁJELEMEK ÉS A KÖRNYEZETÁLLAPOT JELLEMZŐI A TELEPÜLÉSEK- BEN

I.2.1. DUNASZENTPÁL

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

Az Alsó-Szigetköz legnyugatibb települése a Mosoni-Duna kanyarulatában helyezkedik el. A községhatárban egyéb vízfolyás nem található, a délkeleti zónában azonban a Mosoni-Dunát övező védett természet közeli gyepek és erdők, valamint bolgány-pusztai állattartótelep szomszédságában kavicsbányató található, amely változatos természet közeli nádas és fűzes, nyáras vegetációval övezett. A partszakasz néhány helyen lapos rézsűkkel ereszkedik alá, itt jól megközelíthető, a meredek partszakaszok a sűrűn megtelepült vízparti növényzettel védettek.

A termőterület vastag termőrétgű, gyengén savanyú réti öntéstalajjal fedett. A mezőgazdasági területek átlag 22 aranykorona értékűek. A földhasználatban meghatározóak a szántók, jóllehet a múlt század végén 74%-t, a jelenleginél nagyobb területet borítottak, akkor elenyésző, 0,6% volt az erdőterület. Ma a gyepek és az erdők azonos 9-9% részarányt képviselnek. Kert, gyümölcsös nem található a településen.

I.8. táblázat: Dunaszentpál területhasználata

DUNASZENTPÁL		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Külterület	640.93	22.07	65.3%
	Összesen	640.93	22.07	65.3%
Gyep (rét)	Külterület	11.31	20.90	1.2%
	Összesen	11.31	20.90	1.2%
Gyep (legelő)	Külterület	77.87	19.04	7.9%
	Összesen	77.87	19.04	7.9%
Gyep (összes)	Külterület	89.18	19.27	9.1%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		730.11	21.73	74.4%
Erdő	Belterület	2.00	2.21	0.2%
	Külterület	91.90	7.30	9.4%
	Összesen	93.90	7.19	9.6%
TERMŐTERÜLET		824.01	20.07	84.0%
Kivett	Belterület	99.64		10.2%
	Külterület	57.78		5.9%
	Összesen	157.43		16.0%
ÖSSZESEN:	Belterület	101.64		10.4%
ÖSSZESEN:	Külterület	879.80		89.6%
ÖSSZESEN:	Zártkert			
MINDÖSSZESEN:		981.44		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településké- és tájkaraktervédelmi zónák:

Belterület:

A délkeleti településszegély hagyományos karaktert őriz, a mélyebb fekvésű területeket erdőfoltok tarkítják. Északnyugaton a tradicionális településszegély a szántók felé kinyúló kertekkel, háttérben a templommal a külterület felől is harmonikus településképet ad, sajnos egy-egy rikító színűre festett ház lerontja az összképet.

Az utcákban még megmaradtak a tradicionális fásításra alkalmazott fajok a meggyek és a diófák. Értékes és a teljes vizsgált területen csaknem egyedülálló az idős diófásor amelyről a belterület északkeleti szegélyét alkotó utcát elnevezték.

A templomkertet néhány buxus díszíti, mellette a közösségi ház kertjében dekoratív elem az idős, nagyméretű fűzfa. A temető örökzöldekkel fásított, néhány öreg kökereszt megtalálható itt, körben részlegesen akácok határolják, előtte gyertyaház áll. A temető mellett elterülő mélyfekvésű füzes, valamint a beépítetlen, kaszált gyepes terület és a Magyar utcánál a lakóterületbe ékelődött gyepfolt rendezendő, települési park kialakítására ad módot.

A strand a Mosoni-Duna iszapos partszakaszán terül el, körülötte néhány játszószer és büfé kap helyet. Környezetrendezése feltétlenül szükséges volna. A vízpart közelében északi irányban található a természetes gyepekkel övezett gondozott sportpálya. Indokolt volna a település zöldfelület rendezése során a strandhoz kapcsolni, így egységes szabadidőpark kialakítására volna mód.

Külterület

Az István major kukoricaföldekkel övezett, részben felújított régi és modern majorépületek állnak itt, és állattartó telep kap helyet. A major és a Mosoni-Duna között erdőfolt zárja le a sportpályát övező gyepfelületet, amely a strandhoz kapcsolódó rekreációs célú zöldfelületekhez kapcsolható üdülőerdővé alakítással. 114. sz. közútra kivezető kavicsos út mentén hézagos akác, majd nyár, kőris fásor található.

A töltések közötti hullámtér galériaerdei, valamint a Félhold-dűlőhöz csatlakozó gyeppek a Szigetközi TK védett területeihez tartoznak. A község határ nem védett területeit csaknem teljes egészében homogén szántótablák foglalják el. A táblahatárokat alkotó földutak és a községből István majortól kivezető út mentén található néhány hézagos és szórvány – akác, kőris, nyár - fásor, amelyek felújítása kiegészítésre szorulnak.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A községben sem az ipari tevékenység, sem a közlekedés nem okoz környezetterhelést, mivel jelenleg nincs ipari üzem és a településen nincs átmenő forgalom. Veszélyeztető tényező a talajvíz és a talajokat érintően az illegális hulladéklerakás. A Mosoni-Duna vízminősége jelenleg III. osztályú, fürdőzésre korlátozottan alkalmas. A Község északi belterület szegélyén kialakított strand rendszeres közegészségügyi vizsgálat mellett üzemeltethető.

A bolgánypusztai állattartó telep közvetlen közelében található kavicsbányató vízminősége a keletkező hígtrágya által fokozottan veszélyeztetett.

1.2.2. KUNSZIGET

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A Mosoni-Duna mentén elterülő település területét északon a mintegy 10 km-es folyószakasz kanyarulatai és a hullámtér védett erdei szegélyezik. Délnyugaton és délkeleten az Öttevényi csatorna egy-egy szakasza tagolja a külterület szántóit. A község határában két kavicsbányató található. A belső tó közvetlenül a lakóterülettel határos, a külső „Csiszlói tó” az Öttevény felé vezető közút mellett fekszik.

A termőföld vastag termőrétegű réti csernozjom, kémhatása enyhén savanyú. A mezőgazdasági hasznosítású terület átlag 21 aranykorona értékű hektáronként. A szántók részaránya 66%, igen szerény 3%-t tesz ki a gyeppek által elfoglalt terület és a vizsgált terület átlagát meghaladó az erdők 14%-os összterületi részesedése. Az elmúlt évszázadban mind a szántók, mind a gyeppek részaránya kismértékű összességében 10% csökkenése következett be, helyükön erdősítés történt.

I.9. táblázat: Kunsziget területhasználata

KUNSZIGET		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Belterület	6.32	20.83	0.4%
	Külterület	1176.11	21.01	65.8%
	Összesen	1182.43	21.01	66.2%
Gyümölcsös	Külterület	0.53	39.99	0.0%
	Összesen	0.53	39.99	0.0%
Gyep (rét)	Külterület	0.99	20.90	0.1%
	Összesen	0.99	20.90	0.1%
Gyep (legelő)	Belterület	2.53	9.00	0.1%
	Külterület	57.62	17.10	3.2%
	Összesen	60.16	16.76	3.4%
Gyep (összes)	Belterület	2.53	9.00	0.1%
	Külterület	58.61	17.16	3.3%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		1244.11	20.81	69.6%
Erdő	Belterület	1.79	4.20	0.1%
	Külterület	262.36	6.50	14.7%
	Összesen	264.15	6.48	14.8%
TERMŐTERÜLET		1508.26	18.30	84.4%
Kivett	Belterület	114.29		6.4%
	Külterület	164.22		9.2%
	Összesen	278.51		15.6%
ÖSSZESEN:	Belterület	124.93		7.0%
ÖSSZESEN:	Külterület	1661.83		93.0%
ÖSSZESEN:	Zártkert			
MINDÖSSZESEN:		1786.77		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:**Belterület:**

A falu összképe rendezett, az utcák részlegesen fásítottak, a zöldsávok gondozottak. A településközpontban megőrzendő a templom mellett húzódó jegenyenyár fasor. A templomkert, a faluház és az élelmiszerbolt környezetében a zöldfelületek elfogadható állapotban vannak, de további zöldfelület-rendezési terv alapján történő növénytelepítés indokolt volna.

A keleti településszegélyen az Árok szeri dűlővel határosan a kápolna körül fásított terület, majd sportpálya, az út egyik oldalán lombos fákkal, másik oldalon örökzöldekkel fásított.

Külterület:

A Mosoni-Duna és az árvédelmi töltés között elterülő hullámtér védett terület. Itt a gyepes és erdők változatos értékes természet közeli vegetációmozaikot alkotnak. Nem kívánatos azonban a szántóművelés a hullámtérben. A döntően homogén szántóábrák alkotta mentett oldali külterületben a délkeleti zónában a Pásztorház dűlő változatos, mezsgyékkel, természet közeli fás vegetációsávokkal tagolt terület. Tájkaraktér-védelmi zónaként megőrzendő, csakúgy mint a Öttevényi csatorna mentén a nedves élőhelyek. Szintén megőrzendők és növelhetők a rét- és legelőterületek, amelyek jelenleg kis foltokat alkotnak.

A meglévő mezsgyék, fasorok és erdősávok erdőfoltok gondozása, pótlása, felújítása, kiegészítése szükséges. Különösen fontos volna a géntartalékokat is őrző előregedő, szórvány fasorok pótlása a helyben meglévő honos faállományból származó szaporítóanyagból (pl. a Pilléngér pusztá felé vezető kavicsos út menti fehéryár és rezgőnyár alkotta maradvány fasor egyedeiből).

A kavicsbányatavak és a vízfelületet övező parti vegetáció a homogén szántókban értékes tájlemként jelennek meg, de üdülési hasznosításuk szigorú szabályozása szükséges.

A külterületei építmények közül részlegesen fásított a Zöldmező Tsz központi major, amelyhez idős, hézagos jegenyenyár fasor vezet. A gátórház rendezett környezetű, a településhatár nyugati zónájában álló, omladozó tanyaépületek hasznosítása, felújítása megoldandó volna. A településen áthaladó kerékpárút az öttevényi kijárattól délre önálló nyomsávon halad.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A délnyugati településszegélyen az Öttevény felől bevezető úthoz kapcsolódó ipartelep rendezett, átellenben a használaton kívüli elhanyagolt betonfelület rehabilitálandó. A Központi major légszennyezése a határértéket túllépi.

A Nagy dűlői „Belső tó” a lakóterület közvetlen közelében és a homogén szántó táblákkal övezetten a talajvízben terjedő szennyezés által fokozottan veszélyeztetett. Partja részben nyárfákkal védett, nyugati partszakasza azonban a frissen felhagyott kavicskitermelés után jelenleg még teljesen kopár. A Csizslói dűlői „Külső tó” néhány száz méterre helyezkedik el a regionális szennyvíztisztító telep derítőjétől. A szennyvízülepítő közelsége jelentősen korlátozza a kavicsbányató üdülési alkalmasságát.

Az új Sportcsarnok mögötti maradvány épület bontásra szorul. Az északi faluszélen bekerített sittalakó terület felszámolandó.

I.2.3. DUNASZEG

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A község a Mosoni-Dunától északra települt, belterülete a hullámtért határoló töltésig húzódik. Az északi településhatárt átszeli a Szavai csatorna, valamint több kisebb belvízelvezető csatorna, amelyek a természetes terepmélyedésekben haladnak. A Holt Duna morotvatava mellett igen jelentős nyílt vízfelület a Fenyős dűlői kavicsbányató, amelynek déli oldalán még folyik a kitermelés. Szintén folyamatban van a kavicsbányászat a belterület északkeleti határában az 1401. sz. út menti területen, ahol a vízfelület partján még nem telepedett meg a vegetáció.

A község határában a 20 aranykoronás átlagú mezőgazdasági területek mély termőrétegű, gyengén savanyú, kedvező vízgazdálkodású réti öntéstalajok találhatóak, északon a Nagy-Duna töltés mentén réti talajok a jellemzők. Az összterület 58%-t szántó, 16%-t gyepek és 6%-t erdő borítja. A múlt század végi állapothoz képest csökkent a szántók és a gyepek aránya, növekedett viszont az erdő- és a kivett terület részesedése. Viszonylag jelentős a közel 50-hektárt kitevő nádas és halastó-terület, amely 3%-os részarányt képvisel.

I.10. táblázat: Dunaszeg területhasználat

DUNASZEG		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Belterület	8.42	33.90	0.5%
	Külterület	989.11	23.49	57.3%
	Összesen	997.53	23.58	57.8%
Gyep (rét)	Külterület	173.31	8.00	10.0%
	Összesen	173.31	8.00	10.0%
Gyep (legelő)	Külterület	105.83	10.87	6.1%
	Összesen	105.83	10.87	6.1%
Gyep (összes)	Külterület	279.13	9.09	16.2%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		1276.66	20.41	74.0%
Erdő	Belterület	2.53	4.20	0.1%
	Külterület	107.76	4.34	6.2%
	Összesen	110.28	4.33	6.4%
Nádas	Külterület	49.50	20.48	2.9%

I.10. táblázat folytatása				
	Összesen	49.50	20.48	2.9%
TERMŐTERÜLET		1436.45	19.18	83.2%
Kivett	Belterület	140.58		8.1%
	Külterület	149.09		8.6%
	Összesen	289.67		16.8%
ÖSSZESEN:	Belterület	151.53		8.8%
ÖSSZESEN:	Külterület	1574.59		91.2%
ÖSSZESEN:	Zártkert			
MINDÖSSZESEN:		1726.12		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:

Belterület:

A település utcái részlegesen fásítottak. A déli saktáblás alaprajzú újabb lakóterületben egyes lombos fajok fordulnak elő. Az északi településegység mikrodomborzathoz és a szabályozás előtti vízjáráshoz alkalmazkodó úthálózatot őrzi, a lakóterületbe ékelődött mélyfekvésű és beépítetlen területekkel, amelyeket ligetes fűzesek, illetve gyepek borítanak. Környezetrendezésükkel értékes, esztétikus települési park alakítható ki. A község templomának kertje és a kapcsolódó fásított, gondozott régi temető a gyeppen álló kőkeresztekkel értékes építészeti és zöldfelületi együttest alkot.

A turizmus fejlesztéséhez alapot adó létesítmények a községen átvezető önálló nyomsávú kerékpárút, a keleti településszegélyen a Dunaszeg SE sporttelepe és a mellette elhelyezkedő autópihenő-étterem. További fásítás indokolt a területen és kapcsolódó létesítmények kaphatnak helyet a cserjés, hagyásfás gyepterületen.

Külterület

A település belterületét keleten a Holt Duna mentén és délen a Mosoni-Duna hullámterében védett területek határolják. Itt a hullámtéri erdők és a vizes élőhelyek növény- és állatvilágának megőrzése az elsődleges. A Holt Duna morotvató és a körülötte patkó alakban elterülő védett területek által közrezárt területen a Fenyős dülő változatos mikrodomborzatú területe őrzi a hagyományos szigetközi földhasználat jellegzetességeit. Tájkarakter védelmi zónaként extenzív művelés, az érzékeny természeti területek rendszerébe kapcsolás javasolt. A "patkóban" elterülő bányató a Kisalföld Mgtsz horgászvíze, részben természet közeli vegetációval övezett, de keleti partszakaszán még folyamatban van a kavicskitermelés.

A Göndörös dültől északra elterülő külterület hagyásfákkal tarkított gyepterületei, a természet közeli vegetációval övezett csatornapartokkal szintén tájkarakter védelmi zónaként veendők számba.

Gyulamajor döntően modern épületei között még áll egy műemlék jellegű, sajnos nagyon elhanyagolt állapotú régi terménytároló, amelynek megmentése azért is különösen indokolt, mert a térségben az 1954. évi árvíz az épületeket csaknem teljesen elpusztította, így csak elvétve találunk az Alsó Szigetközben a hagyományokat őrző építményt.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A településen a közlekedésből eredő légszennyezést és zajterhelést a 1401. sz. közúton áthaladó forgalom okozza. Az intenzív mezőgazdaság kemikália felhasználása a talajvíz szennyeződésén keresztül a felszíni vizek minőségét is kedvezőtlenül befolyásolja, ugyanakkor a mezsgyéken és a parlagokon a ruderalis gyomok terjedését is előidézi. A belvizek a jelenlegi földhasználat szerkezetben a szántóművelést erősen korlátozzák.

A Holt-Duna meder közvetlen közelében folyó kavicskitermelés befejezése után a horgásztóban az intenzív haltenyésztés kerülendő. Korlátozandó a területen az üdülési hasznosítás.

Az északi településegység lakóterülete a védett terület határáig nyúlik, illetve a legújabb lakóegységek a szántókba nyúlnak. Itt már nincs szerves kapcsolat a kül- és a belterület között. Bolgánypuszta modern, szürke palatetős épületei nem emelik a tájkép értékét, csakúgy mint a gyulamajori modern építmények, fásítással takarandók.

I.2.4. GYŐRLADAMÉR

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A Mosoni-Duna mentén elterülő település külterületének határát északon a Nagy-Duna töltés alatt kanyargó Szavai csatorna északnyugati ága alkotja. Állóvíz a részben feltöltődött Nádas tó a Somos erdőben található.

A községhatárt kedvező vízgazdálkodású, gyengén savanyú réti öntéstalajok fedik. A mezőgazdasági terület átlag 19 aranykorona értékű. A területhasználatban itt is meghatározóak a szántók, bár részesedésük 74%-ról 56%-ra esett vissza ebben az évszázadban. Viszonylag jelentős 14% a gyepek kiterjedése is, amelynek változása szintén csökkenő tendenciát mutat. Igen kis területi részesedéssel, 1%-t elfoglalva vannak jelen a kertek és meglehetősen alacsony, 5%-os az erdő aránya. Az erdőkkel megegyező a nádasok által borított terület, amely az Alsó-Szigetköz települései között itt Győrladamérban a legkiterjedtebb.

I.11. táblázat: Győrladamér területhasználat

GYŐRLADAMÉR		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Külterület	488.90	22.66	56.8%
	Összesen	488.90	22.66	56.8%
Gyep (rét)	Külterület	76.26	5.90	8.9%
	Összesen	76.26	5.90	8.9%
Gyep (legelő)	Külterület	51.31	7.18	6.0%
	Összesen	51.31	7.18	6.0%
Gyep (összes)	Külterület	127.57	6.41	14.8%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		616.47	19.30	71.7%
Erdő	Külterület	45.98	7.41	5.3%
	Összesen	45.98	7.41	5.3%
Nádas	Külterület	50.33	22.16	5.8%
	Összesen	50.33	22.16	5.8%
TERMŐTERÜLET		712.78	18.73	82.9%
Kivett	Belterület	99.48		11.6%
	Külterület	48.03		5.6%
	Összesen	147.51		17.1%
ÖSSZESEN:	Belterület	99.48		11.6%
ÖSSZESEN:	Külterület	760.81		88.4%
ÖSSZESEN:	Zártkert			
MINDÖSSZESEN:		860.30		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:***Belterület:***

A településterület beépítettsége meglehetősen laza, kertekkel, mélyfekvésű, füzes területekkel átszőtt. A zöldfelületi szempontból mennyiségileg kedvező képet azonban lerontja azok több helyen gondozatlan állapota.

Az eredeti főutca az 1401. sz. közlekedési úttól északnyugati irányba haladó Szt. István út, amely vegyes lombos fajokkal, juharokkal, nyírekkel, majd a temető mellett hársakkal fásított. Az útsorfák megőrzendők.

A községen áthaladó kerékpárút melletti nyár erdősáv jól lezárja az ipari üzemet, a zöldsáv kiegészítése, folytatása indokolt a település egész területén.

Külterület

Tájkaraktervédelmi szempontból értékesek délen a Mosoni-Duna kanyarulatában és az északi településhatárban az Öreg-Duna töltés közelében elterülő, gyepekkel, a csatornapartokon húzódó puhafa ligeterdő sávokkal átszőtt természet közeli térségek. A Somos erdő és a Nádas tó a Dunaszeg közigazgatási határába eső Holt Duna környéki védett területhez közvetlenül kapcsolódik. Természeti területként pufferzónaként veendő számításba.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A déli településrész gazdasági egységei, a Tsz major és a lovasiskola, valamint a lakó, illetve zártkertek a főútig nyúlnak, így itt nincs zártkörű beépítés, az áthaladó számára bizonyos szakaszokon meglehetősen rendezetlenséget mutat. Teljesen hiányzik, avagy hiányos az iskola, a temető, sportpálya környékén a fás vegetáció, a zöldfelület-rendezés szükséges.

A Fortuna vendéglővel szemben elterülő mélyfekvésű füzes terület illegális sittelrakó, ápolatlan, rendezetlen. Szintén potenciális és reális illegális szennyvíz- és hulladék-elhelyezés területei az északi lakóterülethez kapcsolódó egykori morotvamaradványok ma nádasokkal, fűzekkel borított foltjai.

A község határ belterülettől északra eső térsége jelentős részben homogén szántó, amely ökológiailag és esztétikailag is kedvezőtlen. A nagytáblás művelés egyhangú, nem segíti elő az ökoturizmus tervezett fejlesztését. Az északkeleti településszegély lakóterülete a védett területtel közvetlenül határos.

I.2.5. GYŐRZÁMOLY***Vízrajz, talajadottságok területhasználat:***

Győrzámoly, 2634 ha területével az Alsó Szigetköz legnagyobb határu települése. A Mosoni-Duna menti község külterülete egyedül nyúlik fel a Nagy Dunáig, magában foglalva a hullámtér mintegy 5 km hosszú szakaszát, északról övezve Vámosszabadi területét. Vízhálózatát a Mosoni-Duna és a Öreg-Duna mellett számos vízfolyás az észak dél irányú Zámolyi-csatorna, a Szavai csatorna és az Örömkő-laposi csatorna alkotja. Egykori természetes tava a mára már feltöltődött és vizenyős rétek borította Nagy Kerék tó. Emellett több kavicsbányató található itt, amelyeket horgászatoként, üdülőtöként hasznosítanak.

Talajai vastag termőrétegű, gyengén savanyú mély termőrétegű, jó vízgazdálkodású réti öntéstalajok. A hullámtérben fiatal nyers öntéstalajok találhatóak. A mezőgazdasági terület átlagosan 23 aranykorona értékű. Területhasználat szerkezetének jellemzője a viszonylag magas, országos átlagot meghaladó 29%-os erdőarány és a relatív alacsonyabb, 43%-os szántóterületi részesedés. Igen alacsony a gyepekkel borított terület 3%-os részaránya, ezt meghaladja a nádasok és halastavak által elfoglalt terület. Az elmúlt évszázad változásaiban meghatározó a szán-

tók és a gyeppek számottevő 14-14%-os visszaszorulása és ezzel párhuzamosan az erdő és a kivett terület növekedése.

I.12. táblázat: Győrzámoly területhasználat

GYŐRZÁMOLY		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Külterület	1148.56	24.64	43.5%
	Összesen	1148.56	24.64	43.5%
Gyep (rét)	Külterület	59.30	14.33	2.2%
	Összesen	59.30	14.33	2.2%
Gyep (legelő)	Külterület	20.09	8.02	0.8%
	Összesen	20.09	8.02	0.8%
Gyep (összes)	Külterület	79.39	12.73	3.0%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		1227.95	23.87	46.5%
Erdő	Belterület	4.60	4.20	0.2%
	Külterület	762.90	5.34	28.9%
	Összesen	767.50	5.33	29.1%
Nádas	Külterület	105.31	23.34	4.0%
	Összesen	105.31	23.34	4.0%
TERMŐTERÜLET		2100.75	17.07	79.6%
Kivett	Belterület	118.47		4.5%
	Külterület	419.02		15.9%
	Összesen	537.49		20.4%
ÖSSZESEN:	Belterület	123.08		4.7%
ÖSSZESEN:	Külterület	2515.17		95.3%
ÖSSZESEN:	Zártkert			
MINDÖSSZESEN:		2638.24		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájlemek, településkép- és tájkaraktérvédelmi zónák:

Belterület:

A település a Mosoni-Duna töltéstől északi irányban terül el, csaknem szabályos téglalap alaprajzú. A belterületi utak meglehetősen gyéren fásítottak. A temető néhány idős gesztenyefán kívül felverődött akác és szedersarjakkal szegélyezett. Rendezendő a templom és a temető között elterülő gyepes tér, valamint a Liget út és a főút csatlakozásánál elterülő zöldfelület. Teljesen hiányzik a növénytelepítés az új sportcsarnok környezetében. A lakóterületbe több helyen szántófoltok, beépítetlen, műveletlen kertek ékelődnek.

A nyugati belterület határt a Zámolyi-csatorna partját kísérő részben nemesnyár erdősávok, részben természet közeli erdőfoltok zárják le. Délen a lakóterület közvetlenül a töltéshez kapcsolódik. A délkeleti településszegélyen a közút mellett néhány idős botlófűz maradvány még fellelhető.

Külterület

A település külterülete több eltérő karakterű egységre oszlik. Az 1401. sz. közöttől és a belterülettől délnyugatra eső területen a Mosoni-Duna parti sávja védett és a kiszélesedő hullámtér nem védett területei változatos, mozaikos természet közeli térségek, ahol főként gyeppek és erdők találhatók. Megőrzendő az extenzív földhasználat és a meglévő szántók részbeni gyepesítése javasolt. A mentett oldalon a Diós dülőben már főként a szántók jellemzőek, de itt is megtalálható bizonyos mértékű mozaikosság, amely ökológiailag és esztétikailag kedvező. Itt részben kisparcellás szántóművelés jellemző, de jelen vannak az erdősávok és erdőfoltok is. A közöttől délkeletre eső területen három kavicsbányató mellett egy-egy maradvány erdősáv tagolja a szántótáblákat. A Mosoni-Duna töltés mellett itt is megtalálható egy-egy gyepborította parcella.

A közút és az Örömkő-laposi csatorna közötti területegység a leghomogénebb térség, itt kevés a szántóterületek monotonitását oldó fás vegetációjú zóna. Örömkő-laposi és a Duna töltés közötti terület változatosabb, jelentős természet közeli vegetációval borított terület, tájkarakter-védelmi zónaként megőrzendő. Itt található a Nagy-Kerék tó, amely már jelentős részben feltöltődött, fűzességgel borított. A Szavai csatorna partját részben vegyes természetes ligeterdősáv kíséri. Tovább északra már csaknem teljesen megszűnik a szántóművelés és gyepek, hagyasfákkal, fűzességgel tarkított rétek és legelők kerülnek el. A töltéstől délnyugatra elterülő vegyeskorú bokorfűzes, nádas, magassásos vegetációval borított terület védelemre tervezett. A Patkányos dűlői kavicsbányató horgásztóként hasznosított, a kerítéssel lezárt területen a tóparti keskeny sávban csekély lehetőség van igényes zöldfelület-rendezésre. A két tó közötti keskeny földnyelven nemesnyár fasor és a Vidra csárda helyezkedik el. A tó keleti partján megmaradt néhány idős botolófűz, az északi oldalon erdészeti épületek állnak.

A Medvei hídig a tájvédelmi körzet védett területeihez tartozó Duna hullámtér főként erdőkkel borított, amelyek között jelenleg nemesnyárasok is állnak. A hídtól nyugatra eső hullámtéri zóna védelemre tervezett. Itt természetes puhafa ligeterdők kerülnek el.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A településen a légszennyezés és a zajterhelés forrása a közlekedés, annak átmenő forgalma. A természetvédelem és az erdőgazdálkodás konfliktusát jelenti a védett területeken a természetvédelmi szempontból nem értékes nemesnyárasok jelentős területaránya.

A településszegélyek lezáratlanok, nincs kapcsolat a környező szántókkal.

A Mosoni-Duna kanyarulatában elterülő déli kavicsbányató mentén már teljesen zárt üdülőterületi beépítés alakult ki. Itt a vízpart már teljesen megközelíthetetlen. A csatornázás hiánya jelentősen veszélyezteti a tavak és a talajvíz minőségét.

I.2.6. GYŐRÚJFALU

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A Győr várossal nyugaton szomszédos település a Mosoni-Duna északi partján kerül el. A külterület keleti határát a Révfalvai csatorna alkotja, északon az Örömkő-laposi csatorna húzódik a Lajmaji nádas szegélyén. Jelentős a kavicsbányatavak kiterjedése a Dunai dűlőben. A termőterület vastag termőrétegű, gyengén savanyú réti öntéstalajjal fedett. A mezőgazdasági terület átlag 20 aranykorona értékű. A földhasználatban meghatározóak a szántók, jöllehet a múlt század végén az összterület 79%-át, a jelenleginél nagyobb területet borítottak. Ma a gyepek és az erdők azonosan igen szerény, 3-3% részarányt képviselnek. Erdő 1896-ban nem volt a településen, a gyepek azonban 16%-t tettek ki. Kert, gyümölcsös akkor 8 ha-nyi területen 1%-t foglalt el, ma csak a kivettben regisztrált belterületi kertek találhatóak a településen.

I.13. táblázat: Győrújfalui területhasználat

GYŐRÚJFALU		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	külterület	500.64	20.39	69.6%
	összesen	500.64	20.39	69.6%
Gyep (rét)	külterület	6.85	5.90	1.0%
	összesen	6.85	5.90	1.0%
Gyep (legelő)	külterület	15.17	9.49	2.1%
	összesen	15.17	9.49	2.1%
Gyep (összes)	külterület	22.02	8.37	3.1%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		522.65	19.89	72.6%
Erdő	külterület	26.41	6.30	3.7%
	összesen	26.41	6.30	3.7%

I. 13. táblázat folytatása				
Nádas	külterület	22.77	23.50	3.2%
	összesen	22.77	23.50	3.2%
TERMŐ TERÜLET		571.83	19.40	79.5%
Kivett	belterület	82.47		11.5%
	külterület	65.36		9.1%
	összesen	147.83		20.5%
ÖSSZESEN:	belterület	82.47		11.5%
ÖSSZESEN:	külterület	637.19		88.5%
ÖSSZESEN:	zártkert			
MINDÖSSZESEN:		719.66		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:

Belterület:

A község lakóterületén több beékelődött maradvány szántófolt, beépítetlen kert található. Az utak hézagosan fásítottak, az északi településrészben idős diófasorok maradványai megőrzendők, pótlandók. Nem illeszkednek a szigetközi táj karakteréhez a lucfenyők, amelyek a templom előtt tornyosulnak. Nagyon hiányos a temető fásítása.

Külterület:

A Nagy Dűlő és a Vámosi dűlő szántóablái tagolatlanok, határukon húzódik fás növényzet, illetve természet közeli vegetáció a Lajmaji nádas térségében, amely utóbbi bokorfűzes, nádas vegetációjú területe védelemre tervezett. A Gazdák legelője dűlő a Révfalui csatorna partján változatos részben gyepekkel, erdőfoltokkal és cserjesávokkal tarkított szántókkal borított terület, amelynek tájkaraktere védendő.

A Mártonháza-pusztától délre elterülő kavicsbányató több mint 20 hektárnyi vízfelületét a déli és a keleti oldalon, ahol a kitermelés már befejeződött, megőrzendő természet közeli vegetáció övezi.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

Az átmenő forgalom mellett a belterület nyugati szomszédságában, Győr közigazgatási határában lévő Magyar Aszfalt Közúti Építő Kft. Telepe által kibocsátott légszennyezés terheli a községet.

Mártonháza-puszta és a belterület között elterülő erdőfoltban felszámolandó az illegális hulladéklerakás. Leromlott állapotú, gyéren fásított a településhez délről csatlakozó, részben ipari telephelyek alkotta Tsz. major. Szintén meglehetősen elhanyagolt, rendezetlen a Duna utca végén elhelyezkedő lótarató telep is.

I.2.7. VÁMOSSZABADI

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A község Győrtől északra települt, a vizsgált területen az egyetlen, amelynek külterülete sem a Mosoni-Dunát, sem a Nagy-Dunát nem foglalja magában, ennek ellenére területét több vízfolyás tagolja. Délkeleten a Bácsai-csatorna határolja, amely a belterületen áthaladva a Szavai csatornába ömlik. Ez utóbbi a faluhatár északi és északkeleti zónájában húzódik. Délnyugaton a Révfalui csatorna, a nyugaton pedig az Örömkő-laposi csatorna halad át a külterületen.

A mezőgazdasági területek mély termőrétegű, gyengén savanyú, kedvező vízgazdálkodású réti öntéstalajok, átlag 19 aranykorona értékűek hektáronként.

Az összterület 74%-t szántó, 6%-t gyep és 5%-t erdő borítja. A múlt század végi állapothoz képest 7%-al nőtt a szántóterület, 13%-al csökkent a gyep aránya, 4%-al növekedett az erdőterület.

I.14. táblázat: Vámoszabadi területhasználata

VÁMOSSZABADI		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	belterület	0.99	18.20	0.0%
	külterület	1661.70	19.60	74.3%
	zártkert	9.01	18.20	0.4%
	összesen	1671.70	19.59	74.7%
Kert	zártkert	7.66	40.00	0.3%
	összesen	7.66	40.00	0.3%
Gyümölcsös	zártkert	11.79	40.00	0.5%
	összesen	11.79	40.00	0.5%
Gyep (rét)	külterület	47.24	11.60	2.1%
	összesen	47.24	11.60	2.1%
Gyep (legelő)	belterület	0.97	17.40	0.0%
	külterület	82.81	9.11	3.7%
	összesen	83.78	9.20	3.7%
Gyep (összes)	belterület	0.97	17.40	0.0%
	külterület	130.05	10.02	5.8%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		1822.16	19.12	81.5%
Erdő	belterület	0.64	4.19	0.0%
	külterület	106.73	5.71	4.8%
	összesen	107.37	5.70	4.8%
Nádas	külterület	24.22	29.29	1.1%
	összesen	24.22	29.29	1.1%
TERMŐTERÜLET		1953.75	18.51	87.3%
Kivett	belterület	123.12		5.5%
	külterület	156.09		7.0%
	zártkert	3.86		0.2%
	összesen	283.08		12.7%
ÖSSZESEN:	belterület	125.72		5.6%
ÖSSZESEN:	külterület	2078.79		92.9%
ÖSSZESEN:	zártkert	32.32		1.4%
MINDÖSSZESEN:		2236.82		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájlemek, településkép- és tájkaraktérvédelmi zónák:

Belterület:

A község belterülete három egységre különül. Első a Szavai csatornától délre a régi településmag körül észak déli irányú utcák mentén, a 14.sz. úttal párhuzamosan elterülő községterület, amelyben az utak mentén szórvány idős dió és tölgyfásor maradványok utalnak az egykori jellegzetes utcafásításra. A keleti településszegély kertjeit erdősáv és erdőfolt zárja le. Rendezett a templomkert és esztétikus gondozott az idős örökzöldekkel fásított gyepes temető is. A temető melletti ligetes parlag és a Fő utca és a Kis utca csatlakozásánál lévő tér környezetrendezése megoldandó.

A második településegység a Szavai csatornával párhuzamosan, attól északra kelet nyugati irányban húzódik. Legfontosabb zöldfelületi elem a csatorna parti vegetáció. A kezelt gyepes part mentén részben idős diófásor, részben fűzes húzódik, amely jó alapot ad kultúrált sétány kialakítására. Az északkeleti településszegélyen található a Szabadi tó, üdülőterületi kialakítás kezdeményekkel. A lakóterület és a tó körüli üdülőterület közé ékelődik a 14.sz. útig húzódó mélyfekvésű fűzes terület, amelyhez északról csatlakozik a harmadik egység Vámoszabadi

Újtelep. Az egyutcás lakóterület a 14.sz.úttal párhuzamosan északon a közúttól lezáratlanul helyezkedik el.

Külterület

A település külterületének szántótabláit meglehetősen kevés erdősáv, fasor, illetve gyeperdő tagolja. Ez utóbbi természet közeli vegetációval borított felszínek főként a külterület északi zónájában, a Rókás, az Erdőalja, valamint a Kőkényszer dűlőben található, a déli terület egységétől eltérő karakterűek, természeti területként megőrzendők. Védelemre tervezett az Erdőalja dűlő fás vegetációjú sávokkal tagolt gyepfelülete és a Palé dűlőben a patkó alakú egykori morotvamaradványban húzódó vízfolyást övező ligeterdősáv, valamint a Szúnyogháza pusztától északra, északkeletre az Öreg-Duna töltésig terjedő tájképileg és ökológiailag is igen értékes fűzes, hagyásfás gyep.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A településen a határátkelőhöz vezető 14.sz. közlekedési út erős forgalma okoz zaj- és légszennyezési terhelést, jóllehet a település és az útpálya között zárt erdősáv húzódik.

Szúnyogháza pusztán, a határátkelő előtt kialakított parkoló és kapcsolódó étterem nagyon sivár, gondozatlan terület. Környezetrendezése elengedhetetlenül szükséges.

A belterület keleti szegélyén a lakóterülethez kapcsolódva és a temető közelében ma is működő kavicskitermelés tava körül fás vegetáció még nincs. A temető közelsége a vízminőséget számottevően veszélyeztető tényező.

I.2.8. NAGYBAJCS

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

Az Öreg-Duna menti település külterületi határát délnyugaton a Szavai csatorna alkotja. A vízhálózat részét képezik továbbá a Szegle és az Öntés dűlő belvízelvezető csatornái. Állóvizek a község belterületéhez kapcsolódó horgásztóként hasznosított kavicsbányatavak.

I.15. táblázat: Nagybajcs területhasználat

NAGYBAJCS		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	külterület	266.13	23.73	34.8%
	összesen	266.13	23.73	34.8%
Gyep (rét)	külterület	58.20	11.50	7.6%
	összesen	58.20	11.50	7.6%
Gyep (legelő)	külterület	111.55	13.68	14.6%
	összesen	111.55	13.68	14.6%
Gyep (összes)	külterület	169.75	12.93	22.2%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		435.88	19.52	57.0%
Erdő	külterület	113.01	4.70	14.8%
	összesen	113.01	4.70	14.8%
Nádas	külterület	0.42	10.80	0.1%
	összesen	0.42	10.80	0.1%
TERMŐTERÜLET		549.30	16.47	71.8%
Kivett	belterület	87.71		11.5%
	külterület	127.76		16.7%
	összesen	215.48		28.2%
ÖSSZESEN:	belterület	87.71		11.5%
ÖSSZESEN:	külterület	677.07		88.5%
ÖSSZESEN:	zártkert			
MINDÖSSZESEN:		764.78		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

A termőterület gyengén savanyú, mélyrétegű, réti öntéstalajok fedik. A termőterület átlag 19,5 aranykorona értékű. Az országos és a vizsgált terület átlaga alatti, 35%-os a szántók aránya, emellett magas a gyepek 22%-os területi részesedése. Az alsó-szigetközi települések között számottevő kiterjedésűek az erdők, az összterület 15%-t foglalják el. A területhasznosítás egy évszázadnyi változásának jellemzője a szántóterület 15%-nyi növekedése, a gyepek szerény mértékű, 3%-os apadása és az erdők jelentősebb 10%-os csökkenése.

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:

Belterület:

A belterület összességében rendezett, gondozott. A temető esztétikus, örökzöldekkel fásított, értékesek a gyepekben álló kőkeresztek.

A lakóterületet nyugaton lezáró kavicsbányató a község főutcája felé kanyarfüzekkel, idős nyárfákkal határolt. Délkeleten gondozott gyepes területen nádfedeles étterem – az egyetlen halvendéglő a térségben – és kapcsolódó kerti építmények kaptak helyet. A tó északi és nyugati partját dupla nemesnyár fasor szegélyezi.

A templom környezetében világháborús emlékmű, kőkereszt áll, gesztenyefákkal övezetten. A Kossuth utcán a nyír és hársliget szép településképi és zöldfelületi elem a templom közelében. Az utca egyoldali zárt beépítésű, településszegélyt alkot, a külső teleksor szakaszosan felhagyott változatos kertek sorakoznak beékelődött erdős területekkel, maradvány gyümölcsfákkal.

A lakóterület keleti zónájában a Szigeti út mentén húzódó csatornát értékes, természetes füzes vegetációsáv kíséri. A keleti határt alkotó Honvéd utca nadrájszíjparcellás kertjei harmonikus, tradicionális településszegélyt alkotnak.

Az Öreg-Duna töltés mellett a község északnyugati határában új lakóterületi egység épült, amely a részben erdőfoltok által határolt bányatóig húzódik. Az északi településszegélyen a töltésig nyúlnak a zöldséges és gyümölcsöskertek.

Külterület

A külterület hullámtéri térsége változatos, értékes, gyepfoltokkal és természet közeli puhafa ligeterőkkel, főként idős füzesekkel borított, védelemre tervezett. A nyugati, északnyugati terület a Duna-töltés mentén, valamint a Vámoszabadi Nagybjacs út mentén hagyásfás, erdőfoltokkal tagolt, legelőként hasznosított gyepes terület, amely megőrzendő karakterű.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A településen a sztirol, a triklór-etilén és az acetonekibocsátás jelent légszennyezési terhelést. A belterületi buszvégállomás környezete sivár, rendezetlen.

Kisbjacs irányában a gépállomás fásítatlan, takarandó. A homogén, nagytáblás szántók a külterület délkeleti zónájában szintén fásítással tagolandók. Az Öntés dülő erdőfoltja mellett, a községbe vezető földút mentén nagy tömegű illegális szemétkerakás felszámolandó.

A védelemre tervezett hullámtéri területen a nemesnyárasok helyén javasolt a honos fafajok telepítése.

I.2.9. KISBAJCS

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A Győr várossal északkeleten határos település a Mosoni-Duna és az Öreg-Duna között terül el. Kül- és belterületén a Szavai csatorna folyik át észak-dél irányban. A mezőgazdasági területek mély termőrétegű, gyengén savanyú, kedvező vízgazdálkodású réti öntéstalajok, átlag 18

aranykorona értékűek hektáronként. A 46%-os szántóterületi részesedés mellett viszonylag jelentős, 16- 16%, a gyepek és az erdők által elfoglalt terület.

I.16. táblázat: Kisbajcs területhasználat

KISBAJCS		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	Külterület	402.48	21.30	46.0%
	Összesen	402.48	21.30	46.0%
Gyep (rét)	Külterület	47.18	9.96	5.4%
	Összesen	47.18	9.96	5.4%
Gyep (legelő)	Külterület	97.13	10.19	11.1%
	Összesen	97.13	10.19	11.1%
Gyep (összes)	Külterület	144.31	10.12	16.5%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		546.79	18.35	62.6%
Erdő	Külterület	143.00	4.34	16.4%
	Összesen	143.00	4.34	16.4%
Nádas	Külterület	7.11	23.50	0.8%
	Összesen	7.11	23.50	0.8%
TERMŐ TERÜLET		696.91	15.52	79.7%
Kivett	Belterület	69.35		7.9%
	Külterület	107.78		12.3%
	Összesen	177.14		20.3%
ÖSSZESEN:	Belterület	69.35		7.9%
ÖSSZESEN:	Külterület	804.69		92.1%
ÖSSZESEN:	zártkert			
MINDÖSSZESEN:		874.05		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájlemek, településkép- és tájkaraktérvédelmi zónák:

Belterület:

A községben az utcák szórványban fásítottak, a kondicionáló zöldfelületek kialakításához adott településszerkezeti adottságok nem kellőképpen kihasználtak. A község belterületén északon átfolyó Szavai csatorna részben értékes vegetációval kísért. Megőrzendő a diófasor, a fűzes partszakasz a gyaloghíd környezetében. A vízfolyás ökológiai folyosóként szolgál a délkeleti tervezetten védett területtől Nagybjacson át az Öreg-Duna hullámtér felé. A part belterületi szakaszán sétány, kerékpárút alakítható ki, a part menti vegetáció honos fa- és cserjefajokkal kiegészítendő.

A gyepek kerített templomkert mögött kialakított játszótérben növényállománya meglehetősen szegényes. A szórványban gömbakáccal fásított Vasút utca végén kedves településképi elem a két gesztenyefa alatt gyertyaházikó és megőrzendő a körülötte elterülő gyepek juharliget. Szép zöldfelületi elem továbbá a főút menti juharliget.

Karakteres elem az új temető modern ravatalozója, bár merevek és kevésbé jellegadóak a határoló nemesnyár fasorok és a temetőbelső tujasorai.

Szögye az Öreg-Duna töltés mentén elhelyezkedő község közigazgatásilag Kisbajcsához tartozik. Belterületét az „L” alakban települt szabályos alaprajzú lakóterület, a Pannonvíz Szögyei Vízmű-telepe, valamint a hullámtérben álló néhány lakóépület alkotja. A nyugati településszegegyen zárt erdő határolja a kertés, részint elvadult kertekből álló, tradicionális faluszélt. A vízmű vöröstéglás épülete platán fasorral határolt, kerített védőterületben rendezett környezetű. A táj jellegéhez nem illeszkedik a lucfenyő fásítás.

Külterület

A község külterületének mintegy 50%-án gyepek, erdők és nádasok alkotta természetes és természet közeli vegetáció található. Védelemre tervezett az Öreg Duna hullámtér, ahol az ösfűzések famatuzsálemei, és a mozaikos, kaszált gyepekkel és nádas foltokkal tagolt fiatalabb puhafa ligeterdők valóban ökológiailag értékes területek. További védelem alá helyezés indokolt a töltés mentett oldali természet közeli erdős és gyepfoltos erdős és gyepes területein, valamint a Szavai csatorna mentén patkó alakban elterülő nádasokkal, gyepekkel és puhafás ligeterő foltokkal borított változatos, mozaikos térségében. Tájkaraktervédelmi zónaként javasolt a mentett oldali védelemre tervezett területek és a község belterülete között elterülő részint erdős, részint rét- és legelőhasznosítású terület.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A faluban az illegális szeméttlerakás okozhat talaj- és vízszennyezést. Gondozatlan, rendezetlen a Szavai csatornapart a vegyesbolt környékén. Bozótos, szemetes a vendéglő mögötti beépítetlen terület. Nagybajcs és Győr irányában a belterület délnyugati és északnyugati határában épült új lakóterületek csaknem teljesen fásítatlanok, lezáratlanok nincs kapcsolatuk a környező mezőgazdasági területekkel, diszharmonikus képet adnak.

A halgazdaság területén a medencék és lakatosműhely környéke rendezetlen, szemetes.

A külterület délkeleti térségét a Mosoni-Duna töltés irányában monoton, homogén szántók foglalják el, az utak és táblahatárok mentén fás vegetáció nincs, itt-ott felverődött gyomnövényzet, cserjék, szórványban nyárok fordulnak elő.

I.2.10. VÉNEK**Vízrajz, talajadottságok területhasználat:**

A község a vizsgált terület legkeletibb települése, az Öreg-Duna és a Mosoni-Duna összefolyásánál terül el. A termőterületen hasonlóan az előzőekhez mély termőrétegű, gyengén savanyú, kedvező vízgazdálkodású réti öntéstalajok, az Öreg-Duna menti sávban pedig fiatal nyers öntések találhatók. A mezőgazdasági terület átlag 18 aranykorona értékű.

Az Alsó Szigetköz egészéhez viszonyítva igen alacsony, 18%-os a szántóarány, ezzel közel megegyező a 16%-os erdők területi részesedése. A gyepek az összterület 22%-át foglalják el. Kirívóan magas a kivett 42%-os aránya, aminek oka, hogy a község lakóterületei mellett ebbe a területhasználati kategóriába tartozik az Öreg-Duna hullámtérben elterülő, jelentős kiterjedésű üdülőtelep.

I.17. táblázat: Vének területhasználata

VÉNEK		Terület (ha)	KTJ	Terület %
Szántó	külterület	124.14	24.10	18.0%
	zártkert	0.48	26.09	0.1%
	összesen	124.62	24.10	18.1%
Kert	zártkert	4.58	40.00	0.7%
	összesen	4.58	40.00	0.7%
Gyümölcsös	zártkert	0.19	40.00	0.0%
	összesen	0.19	40.00	0.0%
Gyep (rét)	külterület	84.38	14.80	12.2%
	összesen	84.38	14.80	12.2%
Gyep (legelő)	külterület	70.20	10.23	10.2%
	összesen	70.20	10.23	10.2%
Gyep (összes)	külterület	154.58	12.73	22.4%
MEZŐGAZDASÁGI TERÜLET		283.97	18.18	41.2%
Erdő	belterület	28.10	0.41	4.1%
	külterület	86.55	4.56	12.6%
	zártkert	0.15	4.21	0.0%
	Összesen	114.80	3.55	16.7%

I.17. táblázat				
TERMŐTERÜLET		398.77	13.96	57.9%
Kivett	belterület	29.94		4.3%
	külterület	258.19		37.5%
	zártkert	2.11		0.3%
	Összesen	290.24		42.1%
ÖSSZESEN:	belterület	58.04		8.4%
ÖSSZESEN:	külterület	623.47		90.5%
ÖSSZESEN:	zártkert	7.51		1.1%
MINDÖSSZESEN:		689.01		100.0%

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktervédelmi zónák:

Belterület:

A község lakóterülete rendezett, gondozott a temető, amelyben értékesek a gyeppen álló öreg kőkeresztek, a terebélyes fűzfák. A felújított templom kertjében, gyeppen fenyők állnak. A szomszédos fűzligetben park kialakítására van lehetőség. A faluban az 1954 évi árvíz pusztítását átvészelte néhány lakóház, amelyek környezetében hagyományos parasztkertek kialakítására volna mód.

A mentett oldalon az eredeti község településszegélyek harmonikusan illeszkednek a környező tájba. Több hagyományos karaktert őrző zöldszéves- és szérűskert, gyepes gyümölcsöskert maradt fenn. A hullámtéri üdülőtelepen is található még néhány extenzív gyümölcsöskert, amelyek megőrzendők a modern, nyírott fagyalsövényekkel és örökzöldekkel beültetett, uniformizálódott nyaralóterületek között.

Külterület

A Mosoni-Duna és az Öreg-Duna hullámtér természetvédelmi oltalom alá helyezése tervezett, amely indokolt az üdülőterületen kívül itt található természetes puhafa ligeterdők - idős fűzesek, és fehérvyárasok – területén. Az üdülőtelep és a tervezett védett terület között nem beépített pufferzóna kialakítása szükséges. A mentett oldalon szintén védelemre érdemes a külterület északnyugati zónájában elterülő erdősávokkal tagolt gyepterület.

A község belterülete és töltések közötti mentett oldali külterület természeti területként, tájkaraktervédelmi zónaként megőrzendő. Értékét az erdőfoltokkal és hagyásfákkal, köztük botolófűzettel tarkított gyepek magas aránya és a terület változatossága adja. Természetvédelmi és tájképi szempontból is értékesek a településszegélyeket lezáró erdős, ligetes területek, az északi mentett oldali tölgyliget és a déli határt alkotó tölgy kőris szil ligeterdő. Az üdülőtelep lejárattól keletre a hullámtérben álló két óriási kocsányos tölgy egyedi védelmet érdemel.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A Duna vízminősége a bakteriológiai szennyezés miatt a Medve hídi szelvényben IV. osztályú, szennyezett, ami a vizisportok korlátja lehet.

A településen a hullámtéri üdülőfalvú terjeszkedése, hulladék- és szennyvízkibocsátása jelent környezetveszélyeztetést. A szennyvízkezelés, illetve elvezetés megoldandó. A jelenlegi rendezett, gondozott kertek alkotta telep azonban meglehetősen uniformizálódott, nincs egyedi karaktere, nem különbözik az ország más térségei pl. a Balaton menti nyaralóhelyektől. Az épületek jelentős része lábasház, a hullámtérben azonban nem biztosítható az elöntések esetén az épületállomány károsodása. Az üdülőtelepet nemesnyár erdősáv határolja a töltés felé. Itt természet közeli erdővé alakítás javasolt.

I.2.11. GYŐR-BÁCSA

Vízrajz, talajadottságok területhasználat:

A Győr városhoz tartozó településegységet a Bácsai-csatorna, a Mosoni-Duna, valamint a Szávai csatorna határolja. A belterületet övező termőföldek csernozjom jellegű homoktalajok, a külterület 70%-t azonban csakúgy, mint a vizsgált terület többi települése esetében réti öntéstalajok fedik, amelyek gyengén savanyúak, mély termőrétegűek. A területhasználati adatokat a részönkormányzatokra vonatkozóan a földhivatal nem tartja nyilván, így erről a rendelkezésre álló topográfiai térképek és légifelvételek alapján rendelkezünk információval. A hullámtéren kívül a külterület szántókkal borított, amelyben néhány ha kiterjedésű megmaradt gyepfolt, gyepsáv jelenik meg.

Kondicionáló zöldfelületek, értékes tájelemek, településkép- és tájkaraktérvédelmi zónák:

Belterület:

A városiasodó karakterű településterület rendezett, jóllehet az utcák fásítása csaknem teljesen hiányzik. A Bácsai-csatorna partján vegyes puhafás, nádas vegetáció húzódik.

A betonkerítéssel határolt sportpálya mellett található egy juharokból álló fasort. Értékes védett terület a Szent-Vid domb és közelében a Vergényi utca lakóterületbe ékelődött erdőfoltja.

Külterület

A Mosoni-Duna part hullámtere és a Bácsai-csatorna parti, védelemre tervezett ligeterősávon kívül a Kisbajcs felé vezető út mentén húzódik zárt, cserjesávval kísért, egyoldali nemesnyár fasor.

Környezetveszélyeztető tényezők, tájhasználati konfliktusok:

A Mosoni-Duna töltés mentett oldalán, a külterület délkeleti zónájában épült Győr város szennyvíztisztító telepe és a hulladékégető. A létesítmények környezetében bozótos fás növényzet, illetve fiatal nemesnyár telepítés szolgál „védőfásításként”. A létesítmények jelentősen korlátozzák a térség üdülési hasznosítását egyrészt a Mosoni-Duna vízminőségének veszélyeztetése, másrészt a hulladékégető légszennyezése miatt, elsősorban Kisbajcsot és Véneket érintően.

A külterület homogén nagytáblás szántóin a biológiai sokféleség elenyésző, sivár tájképet mutat.

I.3. A TÁJSZERKEZETI EGYSÉGEK - MIKROKÖRZETEK - LEHATÁROLÁSA, A TÁJJELEGG BEMUTATÁSA, SWOT ANALIZIS

I.3.1. - I. tájszerkezeti egység:

(Kunsziget, Dunaszentpál, Dunaszeg, Györladamér, Győrújfalú, Győrzámoly déli terület-egysége, Vámoszabadi dél és Győr-Bácsa) I.15. ábra.

A TÁJKARAKTER MEGHATÁROZÓ ELEMEI:

Település és úthálózat:

A tájszerkezeti egység területére esik nyolc község belterülete. A térségben két egymásra merőlegesen kelet-nyugat, illetve észak-dél irányba haladó közlekedési út adja az úthálózat tengelyét és ezáltal a falvak térbeli helyzetét. Négy település az 1401. sz. közlekedési útra felfűzött, Dunaszentpál pedig ennek leágazásában, a Mosoni-Duna mentén helyezkedik el. Az észak-dél irányú, Vámoszabadi határátkelő felé vezető 14.sz. főközlekedési út belterületet nem érint. Kunsziget a felső településektől közlekedési kapcsolataiban elszigetelt, a Mosoni-Duna déli oldalán, a Bolgányi-hídon át közelíthető meg. Győr-Bácsán át Vámoszabadi és Kisbajcs az észak, északnyugati irányú közutak mentén fekszenek.

Településjelleg:

A Mosoni-Duna menti községek épületállománya az 1954-es árvízben csaknem teljesen elpusztult, ezért itt tradicionális karaktert őrző településegységet nem találunk. A falvak lakóházai döntően az ötvenes és a hetvenes évek között épültek. A szolgáltató, oktatási, kulturális és igazgatási intézmények is modern épületek, több településen szórtan helyezkednek el, így itt egységes településközpont nem alakult ki. Ezek mindegyike a töltésig húzódó lakóterületű és a közút által kettészelt község.

A zöldfelületi ellátottság jó, de a köztérek, intézménykertek zöldfelület rendezése sok esetben megoldatlan. Az utcák fásítása hiányos, többnyire eltűntek a hagyományos utcásorfák. A keskeny szabályozási szélességű utcákban a változatos, gondozott előkertek kellemes összképet adnak. Jellemző, hogy a múlt századi építésű templomok kertjeiben és a temetőben több helyen a növényállomány meglehetősen szegényes. A belterület karakteres, de rendezendő zöldfelületi elemei az egykori morotvamaradványok mélyfekvésű foltjai, amelyeket fűzes-nyáras, nádas vegetáció borít.

A bel- és külterület szegélye sokhelyütt átmenet nélküli, a lakóterületet egykor övező kertzőna sokhelyütt eltűnt, az új lakóterületeknek nincs szerves kapcsolata a környező külterülettel.

A külterületek karaktere:

A terület művelési ág szerkezetének jellemzője a magas, 60% feletti szántóarány, a gyepek és az erdők alacsony, 10% alatti, vagy azt kevéssel meghaladó összterületi részesedése. A víz-hálózat tájjeleget formáló elemei a Mosoni-Duna mellett a csatornák, amelyek a partok mentén húzódó ligeterdő sávokkal némiképp tagolják a homogén szántóterületeket. Jellemző tájjelekké váltak mára a kavicsbányatavak is. A természet közeli vegetációval borított felületek többnyire a Szigetközi Tájvédelmi Körzethez tartoznak, döntően a hullámterekben, illetve a töltések közvetlen környezetében a mentett oldalon helyezkednek el. A mentett oldali térségek jelentős részén azonban nagyfokú a területhasználati homogenitás, amely sem ökológiailag, sem tájképileg nem kedvező.

A területen jellegzetes földhasználati zonáció alakult ki, amelynek jellemzői az alábbiak:

- a belterület körül főként nagytáblás, homogén szántók terülnek el, amelyeket kevés fasor, illetve mezsgye tagol;
- többnyire a szántókban jelennek meg a kavicsbányatavak, amelyek fokozottan szennyezés-érzékeny vízfelületek, de partszakaszok puhafás, illetve nádas vegetációja a monoton szántókban fontos ökológiai kiegyenlítő felület és karakteres tájképi elem;
- délen a Mosoni-Duna „hurkok” töltés közeli területein és északon az Öreg-Duna töltés alatti zónában több gyepfelület és természet közeli vegetáció található;
- a folyók hullámtereiben puhafa ligeterdők, kevés gyepfolttal tarkítottan fordulnak elő;

SWOT ANALIZIS

<p>Erősségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az alacsony légszennyezettség és zajterhelés. – A jó minőségű termőföld, amely sokrétű agrár és kertészeti hasznosítást tesz lehetővé. – A védett területek – a Mosoni-Duna hullámtér - természet közeli állapota, ökológiai és esztétikai értéke, amely alapot teremt az ökoturizmus és a vízisportok számára. – A szigetközi kerékpárút kiépítettsége. – Egyedi tájértékek: <ul style="list-style-type: none"> Dunaszeg Rk. templom és temetőkert Győr-Bácsa Szt. Vid domb Szávai és Zámolyi csatornák természet közeli vegetációval kísért partszakaszai 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mosoni-Duna vízminősége, amely csak korlátozott üdülési használatot tesz lehetővé. – A hagyományos településkarakter eltűnése az 1954. évi árvíz pusztítása következtében. – A településeken az egységes utcafasítások hiánya, a jellegzetes utcasorfák eltűnése, örökzöldekkel való pótlása. – A közterek és intézmények zöldfelületeinek esetenkénti hiánya, illetve nem megfelelő ápoltsága. – Az üdülést szolgáló zöldfelületi létesítmények – kempingek, strandok, sportlétesítmények viszonylagos hiánya, zöldfelület rendezésük és ápoltságuk hiányosságai. – A homogén szántótablák nagy aránya. – Az erdők és a gyepek alacsony részaránya a földhasználatban. – A kert és gyümölcsös művelési ág elenyésző területi részesedése. – A tradicionális zöldségtermesztés visszaszorulása. – A védett, természet közeli területek és a homogén szántók közötti átmeneti, extenzív művelésű zónák esetenkénti hiánya. – Az átmenő forgalom időszakos zajterhelése. – <i>Az illegális hulladékelhelyezésből adódóan a talaj és a vizek veszélyeztetettsége.</i> – A hagyományos kézműipar eltűnése.
<p>Lehetőségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>A településjelleg erősítése – tradicionális építőanyagok építményformák feltárása, alkalmazása.</i> – A települési zöldfelületek fejlesztése. – A kertészeti kultúrák arányának növelése. – Az ökoturizmus infrastruktúrájának kiépítése részeként az üdülést szolgáló zöldfelületei intézmények – strandok, kempingek – kialakítása, a meglévők zöldfelület rendezése, a növényállomány kiegészítése. – A kerékpárút-hálózat továbbépítése, védő, határoló zöldsávok telepítése elsősorban a belterületeken. – A természet közeli, extenzíven művelt, a táj mozaikosságát, ökológiai és esztétikai értékét növelő területek arányának emelése. Ökológiai folyosóhálózat létrehozása, mezsgyék, fasorok, erdősávok, vízparti természet közeli vegetáció kiegészítése. – A földhasználat struktúra átalakítása: <ul style="list-style-type: none"> A szántóterületek csökkentése, a gyepesítés, erdősítés és a kert, gyümölcsös területek részarányának növelése. – A biogazdálkodás kialakítása, fejlesztése. – A hagyományos kézműipar újraélesztése, a helyi termékfeldolgozás erősítése. – A vízhez és a vizes élőhelyek állat és növényvilágához kötődő tevékenységek – halászat, gyékény, nádhasznosítás, ártéri extenzív gyümölcsstermesztés és feldolgozás. – Oktató- és szaktanácsadó-központ létrehozása - környezetkímélő természetstechnológiák, természet- és tájvédelmi célok eléréséhez rendelkezésre álló pályázati lehetőségek bemutatása. – Kapcsolódás a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programhoz. 	<p>Veszélyek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Győr munkaerő-elszívó hatásának eredményeként az agrártermeléstől mindinkább elszakadó lakosság kapcsolata megszűnik a falu közvetlen környezetével. A falvak tovább uniformizálódnak, vidéki karakterük végleg megszűnik ezáltal az ökoturizmus számára kevésbé vonzó célpontok lesznek. – A térség mindinkább az átmenő idegenforgalom közlekedési folyosójává válik, amelyből csak a környezetterhelés csapódik le a településeken. – A Győrből kitelepülő ipar környezetveszélyeztetése. – A kavicsbányatavak intenzív hasznosítása révén a talajvíz elszennyeződése. – A természetvédelem és a lakosság gazdasági érdekei közötti konfliktus feloldatlansága az organikus fejlődés gátjává válik. Veszélyeztetettké válnak a védett területek, miközben a nem védett térségek továbbra és még inkább az intenzív agrártermelés színterei maradnak, amely önmagában nem nyújt elegendő alapot a jövedelmezőség növeléséhez.

I.3.2 - II. tájszerkezeti egység

(Győrzámoly észak, Vámoszabadi észak Kisbajcs, Nagybajcs, Vének)

A TÁJKARAKTER MEGHATÁROZÓ ELEMEI:

Település és úthálózat:

A tájszerkezeti egység három település belterületét foglalja magában. Nagybajcs és Vének és Kisbajcsához tartozó Szőgye a Duna mentén, Kisbajcs a térség déli határán fekszik. Az úthálózat „pókháló” szerkezetű, mind a burkolt közutakat, mind a földutakat tekintve, ezáltal a területet kevésbé szabályos egységekre tagolja, organikus szerkezetet tükröz.

Településjelleg:

A települések döntően az utóbbi évtizedekben épült építmények határozzák meg, de itt az épületállományt nem pusztította el teljes mértékben az 1954. évi árvíz. A településszerkezet Kisbajcs és Nagybajcs esetében organikusabb, hagyományos településközpont itt sem alakult ki.

A zöldfelületi ellátottság megfelelő, jóllehet több jelenleg beépítetlen terület zöldfelület rendezése megoldandó. Az utcafásítások szórványosak.

A településszegélyeken döntően fennmaradt a hagyományos kertzóna, amely harmonikus kapcsolatot teremt a külterületek felé.

A külterületek karaktere:

A települések határára jellemző a hagyásfákkal, erdőfoltokkal és erdősávokkal tagolt gyepfelületek magas aránya, a sűrű vízhálózat és a vízfolyásokat kísérő ligeterdők, valamint a természet közeli fás vegetációsávok.

A földhasználati zonáció az alábbiak szerint alakul:

- a terület északi sávjában a Duna hullámtér jelenleg is védelem alatt álló, illetve védelemre tervezett döntően erdő borította téregysége húzódik;
- a töltéshez délről kapcsolódó mentett oldali területeket, valamint a Kisbajcs és Szőgye, valamint Nagybajcs és Vámoszabadi belterület közötti térséget változatos, mozaikos gyep-erdő vegetáció borítja, amelyek részben védelemre tervezettek, részben természeti területek, amelyekben a tájkaraktert meghatározó felszínborítás fenntartandó;
- az I. tájszerkezeti egységhez kapcsoló területeken jellemzővé válnak a szántóterületek, amelyeket azonban részben a vízfolyások, részben fás vegetációsávok tagolnak.

SWOT ANALIZIS

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> – A térség jelentős részén elenyésző légszennyezettség és zajterhelés. – Az organikus faluszerkezet nagyobb arányú fennmaradása. – A beépített területeken átfolyó csatornapartokat kísérő értékes vegetáció. – A településszegélyeken a tradicionális kertzőna fennmaradása. – Jó minőségű termőföldek, amelyek változatosan hasznosítottak. – Ökológiailag és esztétikailag értékes felszint borító vegetáció magas területaránya: – Gyeppek magas területi részesedése. – Természet közeli erdők magas aránya. – Természetes, természet közeli vegetációfoltok, sávok sűrű hálózata. – Mozaikos felszínborítás: – A gyepekben hagyásfák, erdőfoltok és az erdő-gyep mozaikosság. – Sűrű vízhálózat, a természetes és mesterséges vízfolyások partszakaszain a természetes vegetáció túlsúlya. 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> – Győr-Bácsa szennyvíztisztító telep és hulladékégető környezetveszélyeztetése. – Nagybajcs légszennyezés. – A 14. sz. közlekedési út forgalmának légszennyezése és zajterhelése. – Szúnyogháza-pusztán a határátkelőhöz kapcsolódó szolgáltató létesítmények rendezetlen, sivár környezete. – A terület szántóművelésű területeinek homogenitása. – Vének üdülőtelep új építményeinek és környezetük helyi jelleget kevésbé mutató kialakítása. – A hagyományos kézműipar eltűnése.
<p>Lehetőségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A településjelleg erősítése – tradicionális építési módok alkalmazása. – A kavicsbányatavak használatának szigorú szabályozása. – A földhasználat főbb arányainak megőrzése mellett a homogén szántóterületek tagolása erdőtelepítéssel, kertek, gyümölcsösök létrehozásával. – A biogazdálkodás kialakítása, fejlesztése. – A hagyományos kézműipar újraélesztése, a helyi termékfeldolgozás erősítése. – A vízhez és a vizes élőhelyek állat és növényvilágához kötődő tevékenységek – halászat, gyékény, nádhasznosítás, ártéri extenzív gyümölcsstermesztés és feldolgozás. – Zöldfelületek fejlesztése. – A kerékpárút-hálózat kiépítése. – Gyalogos és lovasútraút kijelölése és kialakítása. – Táborhelyek igényes kialakítása. – Természetvédelmi táborok szervezése. – Kapcsolódás a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programhoz. 	<p>Veszélyek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az illegális hulladékkihelyezés következtében talaj- és talajvízszennyezés. – A kavicsbányatavak vizének elszennyeződése az intenzív használat következtében. – A magánerdőkben a természet közeli erdőgazdálkodás visszaszorulása, illegális fakitermelés.

1.15. ÁBRA

II. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI FELTÉTELEK

II.1. DEMOGRÁFIAI VISZONYOK

A tíz településből és egy városrészről álló kistérségi társulás az országos, de még a megyei demográfiai folyamatoknál is kedvezőbb helyzetben van. Az országos folyamatokra rácsófol a térség, hiszen addig, míg az ország lakossága csökken, addig ebben térségben nő a népesség. Ez az egyetlen érték már jelzi, hogy speciális helyzetű a kistérség, földrajzi fekvése kedvező, Győr, a dinamikus nagyváros agglomerációjának része.

II. 1.1. Népességszám változás

A népességszámra vonatkozó adatok 1870-től állnak rendelkezésre. A kistérség 100 éves népesedési folyamata megegyezett az országos folyamattal, 1890-től 1900-ig népességnövekedés volt a jellemző, mely elsősorban a magas természetes szaporodás következménye volt. Ezt követően egy hullámvölgy jellemezte a népességszám alakulását, majd kisebb demográfiai csúcsokat elérve a térség népessége, különösen a 80-as évek második felében csökkenést mutatott. Új korszakot jelez a 90-es évek, azóta - bár különböző mértékben -, a térség településeiben a népességszám emelkedést mutat (II.1. táblázat).

II.1.táblázat: A népességszám alakulása a kistérség településeiben (1990-1997)

Települések	1990	1992	1994	1996	1997	Lakónépesség vált. 90-97.
Dunaszeg	1495	1536	1638	1674	1643	148
Dunaszentpál	545	543	548	568	580	35
Győrladamér	989	984	1046	1110	1148	159
Győrújfalú	923	919	1000	1009	1009	86
Győrzámoly	1389	1423	1437	1472	1470	81
Kisbajcs	679	683	700	720	716	37
Kunsziget	1129	1112	1162	1165	1184	55
Nagybajcs	847	862	873	867	854	7
Vámoszabadi	866	840	838	876	891	15
Vének	140	142	139	144	139	-1
Térség	9002	9044	9381	9605	9634	632

Forrás: TSTAR adatbázis 1990-97

A pozitív tendencia alól csak Vének a kivétel, de az alacsony népességszám miatt a minimális csökkenés nem nevezhető tendenciának. Összességében ebben az évtizedben a térség lakosságszáma nőtt, 1990-hez viszonyítva 7%-kal, s ez napjainkban - ismerve a magyarországi demográfiai mutatókat - a térség felértékelődését, élettér minőségének növekedését jelenti. Győrladamér, Győrújfalú és Dunaszeg települések népességnövekedése volt a legnagyobb mértékű, Győrladamér esetében az 1990-es népességszámhoz viszonyítva 16%.

Bár a népességszám változás már rámutat a kedvező jelenségre, kérdőív segítségével megpróbáltunk választ kapni nyolc év beköltözési mértékéről, s ezen belül egyes településekben a lakófunkciót jelentő vonzerőkülönbségről. Polgármesteri hivatalokban kigyűjtésre került 1990-98. között betelepülő családok száma, eszerint kilenc év alatt a térség településeibe 137 család települt be, melynek a települések szerinti megoszlását mutatja a II.2. táblázat.

II.2. táblázat: A kistérség településeibe beköltöző családok száma 1990/98 között

Tel.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Össz.
Dunaszeg	3	10	10	10	-	8	4	-	4	49
Dunaszentpál	2	1	1	1	1	2	3	5	2	18
Gyórladamér	-	-	2	2	1	-	1	-	4	10
Győrújfalú	-	1	3	3	2	4	4	2	3	22
Győrzámoly	-	1	2	2	-	1	4	11	12	33
Kisbajcs	-	1	3	-	1	2	-	1	-	8
Nagybajcs	2	1	3	1	-	2	-	3	1	13
Vének	-	-	-	-	1	-	2	1	-	4
Kunsziget	2	6	2	4	2	6	2	4	2	30
Összesen	6	11	16	13	8	17	16	27	24	187

Forrás: érintett polgármesteri hivatalok

A 187 család, ha a magyar átlagos családszámmal számolunk, akkor több, mint 500 főt jelent, azaz ennyivel tudta növelni a népességét csak a letelepülőkkel, ha mindehhez hozzávesszük, hogy a családok nagy része fiatal, sok a kisgyermekes család, azaz valódiak a szuburbánus jegyek, akkor ez a kis létszám is biztató a jövőre nézve.

Mivel a fenti adatokban nem szerepelnek az el- és bevándorlás számai, tehát a beköltözés mellett nem vizsgáltuk az elköltözők számát, erre vonatkozóan nincsenek adataink, így a vándorlási egyenleg értékeinek elemzésénél teljes mértékben a KSH adatokra szorítkozunk.

Egy település vagy egy térség a népességét két módon képes növelni, egyrészt a pozitív természetes szaporodásból, másrészt a pozitív vándorlási egyenlegből. Ha mindkettő pozitív, akkor egyértelmű a népesség növekedése, ha mindkettő negatív akkor a csökkenés a főszerep, ha egyik közülük negatív, ebben az esetben csak akkor van növekedés, ha a pozitív érték a negatív érték abszolút értékénél nagyobb. Így lehetséges negatív természetes szaporodás, vagy negatív vándorlási egyenleg mellett is népességnövekedés. Magyarországon a természetes szaporodás azaz a halálozások és a születések számának aránya országos szinten negatív, ezért valamely településen a népességnövekedés többnyire a bevándorlásnak köszönhető. A továbbiakban ezeknek a mutatóknak az elemzését végezzük el térségi és település szinten.

A térség természetes szaporodási mutatója 1990-97 között negatív, a kumulált érték -107, a nyolc év mindenegyeseleme negatív értéket mutat, de a települések között minden évben találunk olyanokat is, melyekben magasabb a születési, mint a halálozási érték. Például Dunaszeg természetes szaporodási rátái 1996-tól fordultak negatív irányba, miközben a bevándorlás kompenzálja azokat. Kisbajcs és Dunaszentpál éves rátái mutatnak igazán pozitív értékeket. Vének, Nagybajcs és Vámoszabadi évenkénti értékei negatívak (Vámoszabadiiban egyedül 1997-ben előzte meg a születések száma a halálozások számát. Meglepőek Győrújfalú értékei, hiszen ez az a település, mely legközelebb fekszik Gyórhöz, ennek ellenére sem a bevándorlás, sem a természetes szaporodás pozitív volta - az utóbbi a korábbi szuburbanizációs jelenség, a fiatalok bevándorlásának következménye lehetne - nem jellemző a településre.

A vizsgált időszakban a térség kumulált vándorlási egyenlege pozitív, 573 fő, amint a fentiekben is jeleztük, ez a szuburbanizációs folyamatok következménye, sőt 1990-től 1997-ig mindenegyeselemben a bevándorlás értéke meghaladta az elvándorlás mértékét. Viszont térségi folyamatok nem követik az elméleti modellt, hiszen nem jellemző, hogy Gyórtól távolodva lennének kisebbek a vándorlási egyenleg értékei, sőt találunk negatív értékeket is. Meglepő, hogy éppen a Gyórhöz közelebbi településekben fordul elő, hogy az elvándorlás meghaladja a bevándorlás értékét, 1990-ben Győrújfalú és Vének vándorlási egyenlege volt negatív, a 90-es évek első felében Vámoszabadi és Nagybajcs településeké. 1995. év volt az egyetlen ebben az évtizedben, amikor minden településen a bevándorlók száma meghaladta az elvándorlókat, de mégsem ebben az évben mutat legmagasabb értéket a vándorlási egyenleg, hanem 1996-ban,

ettől az évtől Győrtől keletre lévő települések; Nagybajcs, Vének, Kisbajcs településeken fordult a vándorlási egyenleg negatív irányba. Ha a nyolc év értékeit rangsorolom településszinten, akkor Györladamér áll az első helyen, de kedvező értékeket mutat Vámoszabadi, Győrzámoly is. Győrtől a térség legtávolabbi települései; Kunsziget és Dunaszeg értékei is magasak. A két kistelepülés, Dunaszentpál és Vének abszolút számai alacsonyok.

Az 1000 főre számolt fajlagos vándorlási egyenleg legmagasabb mértékét is Györladamér képviseli, ahol ez az érték 132 fő/1000 lakos. A lakosságszámra vetített kedvező értékkel Vámoszabadi (83) és Vének (79) rendelkezik, viszont a legalacsonyabb értékei Kisbajcs és Nagybajcs településeknek vannak (II.3. táblázat).

II.3. táblázat: A vándorlási egyenleg értékei településenként

Település	1990	1995	1997	1990-1997 között	1000 főre jutó vándorlási egyenleg
Dunaszeg	12	6	-28	65	39
Dunaszentpál	6	7	10	28	48
Györladamér	19	41	40	152	132
Győrújfalu	-8	8	10	47	46
Győrzámoly	0	18	3	76	52
Kisbajcs	8	20	-5	27	38
Kunsziget	15	-12	16	60	51
Nagybajcs	16	9	-5	33	39
Vámoszabadi	11	19	13	74	83
Vének	-9	4	-4	11	79
Térség	70	141	50	573	59
Megye falvai	-213	893	526	1876	10

Forrás: TSTAR 90-97

Ha mindezen értékeket a megyei falusi átlaghoz viszonyítom, azaz a falvak vándorlási egyenlegét tekintem 1000 főre vetítve, akkor jól látszik a ezen térség és a megye falvai között a hatszoros különbség.

A bevándorlás növekedésének egyik legfontosabb tényezője a telekkialakítás, az ingatlanpiac kínálata. Szinte mindegyik település egyik legfontosabb feladatának tartja a lakótelkek kialakítását, s tény, hogy ahol sikerült már korábban közművesített telkeket piacra dobni, mint például Dunaszentpálon, ott megugrott a letelepülők száma. Ma Györladamér, Kunsziget, Győrújfalu, Dunaszeg, Nagybajcs és Győrzámoly önkormányzata tervezi lakótelkek kialakítását, viszont Vénekén sajnos nincs önkormányzati tulajdonban olyan földterület, melyet építési telekké tudnának alakítani.

II.1.2. A korstruktúra

Egy térség humán erőforrás állományának egyik legfontosabb tényezője a korstruktúra. Azokra a vidéki térségekre, melyekre az elöregedés, a népesség erózió a jellemző a gazdaságfejlesztésük is problémába ütközik, hiszen az a munkaképes, innovációra hajló lakosság hiányzik, amelyik a térség megújításában szerepet játszhatna.

A korstruktúra vizsgálatának legfontosabb eleme az öregségi index meghatározása, mely a fiatal/idős arányt fejezi ki. Ha ennek az indexnek az értéke 1-nél kisebb, akkor az adott térségben, településen a 60 éven felüliek vannak túlsúlyban, ha nagyobb 1-nél, akkor fiatalos a korstruktúra.

A vizsgált térségben ez az érték:1,03, azaz fiatalos korstruktúráról tanúskodik. Különösen kedvezőnek kell értékelnünk ezt a mutatót, ha a megyei falusi átlaghoz hasonlítjuk, hiszen a megye falvaira vonatkozó öregségi index értéke 0,86, de a városokkal együtt számolt érték is alig magasabb, mindössze 0,89.

Ugyanakkor a kedvező térségi átlag nagy szóródást takar, a térség "legfiatalabb" települése Kisbajcs, majd öt követi Gyórladamér, a legelöregedettebb település a kislélekszámú Vének. Az egyes települések öregségi indexét mutatja a *II.4. táblázat*.

II.4. táblázat: Az öregségi index és alapadatai a térségben

Település	14 év alattiak száma	60 év felettiak száma	Öregségi index
Dunaszeg	324	270	1,2
Dunaszentpál	110	120	0,92
Gyórladamér	219	172	1,27
Győrújfalu	183	209	0,88
Győrzámoly	280	267	1,05
Kisbajcs	169	84	2,01
Kunsziget	216	242	0,89
Nagybajcs	153	207	0,74
Vámosszabadi	167	176	0,95
Vének	16	30	0,53
Térség	1837	1777	1,03
Megye falvai	34406	39831	0,64

Forrás: TSTAR 1990-97

II.1.3. Iskolai végzettség és a munkanélküliség

A kedvező korstruktúra még nem egyenes következménye a kedvező humán erőforrásnak, csupán feltétele annak. A munkaképes korú népesség iskolai végzettsége az innovációt befogadó képesség mércéje. Nem lehet kellően hangsúlyozni, hogy napjainkban csak a folyamatos tanulással, a konvertálható tudással lehet a munkaerőpiacon maradni. Sajnos az iskolai végzettségre vonatkozó adatok csak tíz évenként, a népszámlálások alkalmával állnak rendelkezésre, ezért erre vonatkozóan az 1990-es adatoknál nincsenek frissebbek. Ezen adatok szerint a térség iskolai végzettségi értéke 7,6, a megyei falusi átlagnál magasabb (7,6). Az egyes településekhez tartozó értékek nem mutatnak nagy szóródást, de mégis ki kell emelnünk négy települést, Győrújfalut, Kisbajcsot, Nagybajcsot és Kunszigetet, ahol ez a mutató az átlagnál magasabb. Az első három település Győr közvetlen szomszédságában fekszik, így a kedvező érték a kiköltöző értelmiségi réteg megjelenése lehet, még akkor is, ha ez csak pár értelmiségi család kitelepülését jelenti. Tudni kell, hogy ezek az értékek gyakorlatilag a rendszerváltás előtti állapotokat tükrözik, tehát a tíz év alatt lejátszódó folyamatok ezekben az adatokban nem tükröződnek.

Az iskolai végzettség szintje és a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség között szoros a kapcsolat, hiszen a tartós munkanélküliek között nagyon magas az alacsony iskolai végzettségűek aránya, s ezek az értékek már a rendszerváltás utáni folyamatok eredményeit hordozzák. Egy-egy év munkanélküliségi rátája, a munkanélküliek száma esetleges, függ a térség gazdasági egységeinek pillanatnyi állapotától. Különösen így volt ez a 90-es évek első felében, amikor a gazdasági egységek privatizációja során egy-egy településen hirtelen megugorhatott a munkanélküliség. A valódi problémát a tartós munkanélküliek, illetve a jövedelempótló támogatásban részesülők jelentik az önkormányzatok számára. Egy település életét erősen befolyásolja az elszegényedő, alul iskolázott réteg megjelenése, ugyanakkor erre vonatkozó adat nincs a statisztikában, ezért megpróbáltunk előállítani egy olyan mutatót, mely kapcsolatos lehet a "lecsúszás" veszélyével, az elszegényesedéssel. A regisztrált munkanélküliek mellett a tartós munkanélkülieket, a jövedelempótló támogatásban részesülőket és a szociális támogatásban részesülőket is számba vettük, majd kiszámítottuk az 1000 munkaképes korú népességre jutó együttes arányukat térségi és település szinten (*II.5. táblázat*).

II.5. táblázat: A munkanélküliség mértéke a térségben

Település	Regisztrált munkanélküliek száma	Tartós munkanélküliek száma	Jövedelempótló támogatásban részesülők száma	Szociális támogatásban részesülők száma	"lecsúszási" index
Dunaszeg	43	18	1	0	41,94
Dunaszentpál	19	11	6	1	74,29
Győrladamér	45	24	7	1	70,01
Győrújfalú	21	8	2	0	37,28
Győrzámoly	47	21	9	1	61,76
Kisbajcs	22	14	11	0	71,24
Kunsziget	19	10	2	0	28,93
Nagybajcs	19	8	5	0	48,58
Vámosszabadi	12	6	2	1	27,37
Vének	7	3	1	0	86,02
Térség	254	123	46	4	50,50
Megye falvai	5175	1935	1414	304	59,80

Forrás: TSTAR 1990-97.

Összességében a munkaerőpiacot tekintve a megye kedvező helyzetben van, alacsony a munkanélküliség, de a térség Gyórhoz való közelsége miatt, másrészt, s ez különösen Kunszigetre igaz - saját foglalkoztató központ volta miatt még kedvezőbb a helyzete, mint a megye átlagának, vagy egyes belső periférikus területeknek.

1.1.4. Összegzés és a demográfiára vonatkozó SWOT analízis

A humán erőforrás állományt jellemző legfontosabb mutatók alapján a térségről kedvező kép tárul elénk. **Minden egyes elemzett mutató értéke a megyei falusi átlagnál jobb, a térség fiatalos korstruktúrájú, alacsony a munkanélküliség, kedvező az iskolázottsági szint, nő a népesség.** Ezek a tulajdonságok szuburbanizációs, agglomerációs jelenséggel vannak szoros összefüggésben.

Felmerül a kérdés, vajon ezekben a településekben tényleg ilyen felhőtlen a humán erőforrás állapota? Nincsenek negatív folyamatok? Homogén a térség, s a problémamentesség minden településre egyformán vonatkozik?

A fenti kérdésekre adandó válaszok már nem ennyire festenek le idillikus képet a térségről. **A térség kettős arcot mutat, az ún. "szigetközi országút" az 1401. sz. út mentén felfűződő települések; Győrújfalú, Győrzámoly, Győrladamér és Dunaszeg, de még ebbe a sorba tartozik Kunsziget és Dunaszentpál is - ha nem is azonos mértékben, de alapvetően a kedvező folyamatok hordozói.** A térségen belül **Nagybajcs és különösen Vének településekben a demográfiai folyamatok nem tükrözik a Győr közelségét.** Öregedési indexük nem csak a térséginél, de még a megye falusi átlagánál is kisebb. Az 1000 főre jutó természetes fogyás mértéke kiugróan magas Vénéken, de Nagybajcson és Vámosszabadin is négyszerese a térségi átlagnak (térségi átlag -11/1000 fő, Nagybajcson -40, Vámosszabadin -46 ez az érték). A települések nem egyformán tudják fogadni a térségbe települni vágyókat, ez sokban függ az önkormányzat által kialakítható közművesített telkek számától, sajnos ezek az önkormányzat földtulajdonának hiánya miatt nem mindenütt alakíthatók ki.

A demográfiai állapotok SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - népességét növelni képes térség - nyolc év vándorlási egyenlege pozitív - kedvező korstruktúra térségi szinten - Győrtől észak-nyugatra fekvő falvak - kedvező népesedési folyamatok - magas iskolázottsági szint - alacsony munkanélküliség 	<ul style="list-style-type: none"> - negatív természetes szaporodás - demográfiai mutatók értékeiben nagy térségi szóródás - Vének - demográfiai erózió - magas a rokkantnyugdíjasok és a szenvedélybetegek száma
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - szuburbanizációs hatás növelése - új közművesített telkek kialakításával növelni lehet a bevándorlást - iskolák összefogásával: a lecsúszó rétegek oktatása felnőttoktatás - iskolázottsági szint emelése - konvertibilis tudás biztosítása 	<ul style="list-style-type: none"> - alvó települések létrejötte - demográfiai folyamatok térbeli egyenlőtlenségének növekedése - a nagyvárosból kiszoruló deviáns elemek megjelenése - új telkek kialakítási nehézségei

II.2. ALSÓ-SZIGETKÖZ TELEPÜLÉSEINEK CIVIL SZERVEZETEI

II.2.1. A civil szervezetek jelentősége

A nyolcvanas évektől megváltozott a civil szervezetek politikai és jogi legitimitása. 1987-től ismét lehetővé vált az alapítványtétel, 1989-ben pedig elfogadták az egyesülési szabadságról szóló törvényt, megteremtve a társadalmi önszerveződés számára a törvényi garanciákat. A nonprofit szervezetek számának a nyolcvanas években megindult lassú növekedése a politikai rendszerváltást követően felgyorsult, és minden várakozást felülmúló fejlődésen ment keresztül, mutatva e szféra szükségességét.

Országos jelenség, hogy a kilencvenes években a civil szektor nagyon intenzív fejlődésen ment keresztül, és napjainkra jelentős társadalmi támogatottsággal és növekvő gazdasági potenciállal rendelkező, rendkívül heterogén összetételű nonprofit szféra jött létre.

Társadalmi jelentőségüket az adja e szervezeteknek, hogy az állampolgárok számára megfelelő keretet biztosítanak az önszerveződésre, lehetővé teszik, hogy meghatározott cél, azonos érdeklődési kör mentén létrehozzák saját egyesületeiket, klubjaikat.

A civil szervezetek az átlagostól eltérő keresletre reagálva sok esetben hiánypótló szerepet is betöltenek, ezáltal fontos szolgáltatói feladatokat látnak el a társadalmi szükségletek kielégítésében. A profitorientált szervezetek számára nem túlságosan kifizetődő területeken (pl. kulturális, szociális, egészségügyi szolgáltatások területén) jelentős szerepet töltenek be. E területeken egyre gyakrabban vesznek át állami, önkormányzati feladatokat, érdekképviselési és támogatói tevékenységük egyre gyakrabban szolgáltatói feladatokkal is kiegészül. Szerepük ez irányú növekedése, munkájuk jelentősége az állami szerepvállalás csökkenésével a jövőben feltehetőleg tovább erősödik majd, ehhez azonban stabil és kiszámítható működési feltételrendszer szükséges, melyben jelentős elemet jelent az állami, önkormányzati támogatás.

A szocialista időszakban civil önszervezések csak a politikai hatalom által megtűrt vagy éppen preferált területeken működhettek, a társadalmi szervezetek többségét tűzoltó, szabadidős és sportszervezetek tették ki.

II.2.2. Az egyes települések civil szférája

Alsó-Szigetköz települései civil szervezeteinek vizsgálatával a térség civil szférájának jelentőségét, a lakosság és a települések életében betöltött, valamint a térség fejlődésében, előrelépésében betölthető szerepét kívántuk feltárni az egyes önkormányzatok és szervezetek kapcsolatának középpontba állításával. A civil szervezetek szerepének bemutatása mellett és azzal szoros kapcsolatban – hiszen e téren egyes önszervezéseknek kiemelt jelentősége lehet – a települések kulturális, művelődési lehetőségeit, kínálatát is számba vesszük.

Először az egyes települések civil szféráját mutatjuk be – az elemzés a Polgármesteri Hivatalokba kiküldött kérdőív adatain alapul –, majd összefoglalóan az egész térségre vonatkozóan kívánunk néhány megállapítást tenni.

Dunaszeg

Alsó-Szigetköz legnagyobb településén a civil szféra aránya nem oly nagy mértékű, mint Vámoszabadin, Kunszigeten vagy Dunaszentpálon, de itt a 100 főre jutó szervezetek száma 0,49.

A községben található nyolc civil szerveződés közül leghosszabb ideje az 1964-ben alakult *Sportkör*, illetve a *Vöröskereszt* működik. Az előbbi szervezet a sport és szabadidő eltöltési lehetőségek szervezésére, az egészséges életmódra nevelés érdekében jött létre, a Vöröskereszt elsősorban szociális és egészségügyi téren segíti a lakosságot, szerepet vállal az egészséges

életmód népszerűsítésében, valamint különböző programok (pl. Öregek napja) rendezésével, szervezésével is színesíti a település életét.

A nyolcvanas évek végén, szinte egy időben három civil szervezet is alakult, két kulturális egyesület és a *Községfejlesztő Egyesület*. Az utóbbi szervezet fontos szerepet játszik a falu lakosságának tájékoztatásában, mivel ők a kábeltévé üzemeltetői. Nevükkel ellentétben azonban – legalábbis ez tűnik ki a kérdőívől – településfejlesztő tevékenységet nem folytatnak.

Az 1988-ban megalakult *Rezeda Népzenei Együttes*, illetve az 1989 óta működő *Népdalkör* a népzene, népdalt kedvelő embereket fogja össze. E két szerveződés meghatározó szerepet tölt be a falu kulturális életében, fellépéseikkel színesítik a programokat, önálló rendezvényként minden évben megszervezik a népzenei találkozót, és szerepet vállalnak a zenei oktatásban is.

1995-ben szerveződött meg a *Nyugdíjas Klub*, amely viszonylag kevés taggal, de aktívan működik, és lehetőséget biztosít az idős emberek számára szabadidejük tartalmas és társas eltöltésére.

1999-ben az *Ifjúsági szervezet* és a *Polgárőrség* megalakulásával még sokszínűbb és a lakosság még nagyobb részét „elérő”, átszövő civil szféra jött létre Dunaszegen.

A községben működő civil szervezetek alapítási idejét megfigyelve azt a megállapítást tehetjük, hogy itt ellentétben az eddig vizsgált településekkel, illetve az országos folyamatokkal a szerveződések többsége nem a kilencvenes évek során jött létre, hanem korábban. Igaz e szervezetek közül három a nyolcvanas évek legvégén alakult, tehát abban az időszakban, amikor már politikai és jogi legitimitása volt a civil szervezeteknek. A lakossági önszerveződés a nyolcvanas évek vége után újra csak a kilencvenes évek második felében éledt fel, melynek eredményeként azonban a térség legváltozatosabb struktúrájú civil szférája alakult ki e településen.

A szervezetek és az önkormányzat kapcsolata az önkormányzat megítélése szerint jelen pillanatban ideálisnak mondható, de e kapcsolat az együttműködés intenzívebbé tételével, szélesítésével a jövőben szorosabbá válhat. A szervezetek jelentőségét elismerve az önkormányzat lehetőségéhez mérten minden önszerveződést természetbeni támogatásban részesít, illetve helyiséget biztosít működésükhöz. A szervezetek többségét konkrét pénzeszközökkel is segíti, valamint pályázataik elkészítésében is számíthatnak a hivatal támogatására. Közös programok szervezésében, illetve közös pályázatok elkészítésében megnyilvánuló szorosabb együttműködés is jellemző egyes szerveződések és az önkormányzat kapcsolatára (Népdalkör, Népzenei Együttes, Ifjúsági Szervezet, Sportkör, Vöröskereszt). A hivatal természetesen nagymértékben számít a civil szféra szervezeteire, hiszen számos feladat ellátásába besegítenek, azok terhet leveszik az önkormányzat válláról, és ami nem elhanyagolható momentum, ezen önszerveződések könnyebben és közvetlenebbül képesek a lakosságot elérni, bevonni őket a feladatokba.

A község társadalmát átfogni, a lakosság életét segíteni, támogatni, színesíteni próbáló civil szféra nyújtotta lehetőségek, programok, rendezvények illetve a településen hagyományosan megrendezésre kerülő Falunap, Falukarácsony mellett a dunaszegiek kulturális, művelődési, szabadidő-eltöltési lehetőségeit tovább bővítik a művelődési ház, a Teleház és a könyvtár. A felnőtt lakosság számára például a művelődési ház szervezésében nyelvtanfolyamokat, gépkocsi vezetői oktatást szerveznek, a diákok számára pedig a nyolcosztályos általános iskola szervezésében számtalan szakkörön (számítástechnika, színjátszás, honismeret, fénykedvelők, technika, sportkör), illetve zeneoktatáson való részvételre nyílik lehetőség.

A településen történt eseményekről a FaluTV-ből, – melyet a Községfejlesztő Egyesület működtet –, valamint az önkormányzat gondozásában megjelenő Önkormányzati Tallózóból informálódhatnak a lakók.

Dunaszentpál

A településen négy civil szervezet működik, ami a község lélekszámához viszonyítva jelentős. A civil szféra aránya (a 100 főre jutó szervezetek száma) 0,69, az Alsó-Szigetköz kistérségi társulást alkotó települések közül itt a második legmagasabb.

Dunaszentpálon a leghosszabb ideje működő nonprofit szervezet a *Vöröskereszt*, amely már a kilencvenes évek előtt jelen volt a településen. Elsősorban egészségügyi és szociális feladatokat lát el tevékenységével érintve a lakosság szinte minden korosztályát. Szervezi a véradást, tüdőszűrést, rákszűrést, jelentős segítséget nyújtva ezáltal az önkormányzatnak és az orvosi rendelőknek is. A szervezet tevékenységének kiemelt részét képezi a falu időskorú lakosságának segítése, támogatása is. De nemcsak egészségügyi és szociális vonalon tevékenykedik, hanem aktív és meghatározó szerepet játszik a település kulturális életében is, a hagyományosan megrendezésre kerülő események szervezésében, lebonyolításában. Például a falunap és a gyermeknap szervezését nem az önkormányzat végzi, hanem a Vöröskereszt az iskolával és óvodával közösen, de az Öregek napjának megrendezése is a nevükhöz kapcsolódik.

A községben működő további három szervezet szinte egy időben alakult nem sokkal az egyesülési szabadságról szóló 1989-es törvény elfogadása után: 1990-ben megszerveződött a *Nyugdíjas klub* illetve a *Sportkör*, 1991-ben pedig létrejött az *Önkéntes Tűzoltószervezet*. A Nyugdíjas klub a községben élő idősek, nyugdíjasok szervezett összefogását valósítja meg. Rendszeres összejöveteleik lehetőséget adnak az egyedül élő idős emberek számára is a társas találkozásokra, tartalmas időtöltésre.

A Sportkör elsősorban a község futballszerető lakosságának nyújt szabadidős elfoglaltságot. Sporttevékenységük a futballra koncentrálódik, a futbalcsapat működtetése, a mérkőzések rendezése mellett rendszeres összejöveteleket is tartanak, amelybe bekapcsolódhat a község sportszerető lakossága.

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesület fontos feladatot lát el a lakosság vagyon- és tűzvédelmének biztosításával.

Az önkormányzat és a településen működő civil szerveződések között jó a kapcsolat, amelyet a hivatal megítélése szerint lehetne még jobbra, rendszeresebbé, hatékonyabbá tenni. Az önkormányzat mind a négy szervezet működését segíti egyrészt ingyenes helyiséghasználat és természetbeni támogatás biztosításával, másrészt lehetőségeihez mérten pénzeszközökkel is. Anyagi támogatást a szervezetek működési, fenntartási kiadásai fedezésére, valamint különböző programok szervezésére kaptak/kapnak (pl. a Nyugdíjas klub színházlátogatás, kirándulás szervezésére, a Vöröskereszt Véradó találkozó illetve az Öregek Napjának rendezésére). Az Önkéntes Tűzoltó Egyesület számára pályázatok elkészítéséhez is nyújt segítséget az önkormányzat, illetve ez az a szervezet, amellyel közösen pályáztak – eredményesen – tűzoltó eszközök beszerzésére.

A szervezetek viszont segítik az önkormányzat munkáját, átvállalnak feladatokat, például a sport-, szabadidő eltöltési lehetőségek szervezése, szociális és egészségügyi ellátás, a lakosság vagyon- és tűzvédelmének biztosítása terén. De az önkormányzat számíthat a civil szerveződések segítségére, munkájára a különböző középületek építésénél, a közterületek gondozásánál, közösségi programok szervezésénél is. Dunaszentpálon a lakosság viszonylag gazdag kulturális és szabadidő eltöltési lehetőséget, kínálatot talál, melyben a civil szférának meghatározó szerepe van.

A szervezetek közül kiemelt jelentősége a Vöröskeresztnek és a Sportkörnek van, de a felvállalt tevékenység ellátásával mindegyik szerveződés fontos szerepet tölt be Dunaszentpál életében. Elsősorban a Vöröskereszt tevékenységének köszönhetően a lakosság nagy részét eléri, átszövi a civil szféra. Bár a településen nem működik kulturális szervezet, ennek hiánya különösebben nem érződik, mivel a Vöröskereszt ezirányú tevékenységét is magára vállalt programok, rendezvények szervezésével.

A korábban már említett hagyományosan megrendezésre kerülő események (falunap, gyermeknap, Öregek napja) mellett a település életét tovább színesítik a Lovas-napok, melyet az önkormányzat és a mezőgazdasági szövetkezet szervez.

A településen működik könyvtár, amely művelődési lehetőséget kínál az itt élők számára. Ki kell emelnünk viszont azt a fajta hiányosságot, amely a községben működő négyosztályos általános iskolára illetve a kultúrotthonra jellemző: a gyermekek, fiatalok számára semmiféle csoportos tevékenységet, szakkört nem szerveznek.

Örvendtes viszont, hogy e kis községben is működik helyi média, a Nyitott Ablak, ami az önkormányzat és az óvoda gondozásában jelenik meg. Az újság hasábjain keresztül információkhoz juthatnak a lakók a települést érintő dolgokról, helyi eseményekről.

Győr-Bácsa

A Bácsán működő nonprofit szervezetek száma (3) nagyon alacsony a lakosság számához képest, a 100 főre jutó szervezetek száma 0,13, a civil szféra ennél alacsonyabb arányával az Alsó-Szigetköz térségében egyedül csak Véneken találkozunk, ahol nem működik egyetlen önszerveződés sem.

A városrészben működő legrégebbi civil szerveződés a *Kisbácsai Horgász Egyesület*, amely 1980-ban alakult meg egy szűkebb kör szabadidős szervezeteként. Az egyesület tevékenysége kiterjeszhető lenne településfejlesztési, településgondozási irányba amennyiben felvállalnák a vízpart kezelését, gondozását.

A tevékenységét kistérségi szinten ellátó *Harmónia Művészeti-oktató közhasznú társaság* 1993-ban szerveződött. Művészet-oktatással, kulturális tevékenységével számos közművelődési feladatot vállal át a részönkormányzattól, és fontos szerepet tölt be nemcsak a település életében, hanem az egész kistérségben.

Égészen fiatal szerveződés az 1999-ben alapított *Bácsáért Együtt Alapítvány*, amely törekvése, hogy a településfejlesztés terén vállaljon át feladatokat a részönkormányzattól.

Az önkormányzatnak elsősorban az utóbbi két szerveződéssel van kézzelfogható kapcsolata, amely közös programok, rendezvények szervezésében (Harmónia Művészeti-oktató Kht.), illetve a vállalt feladatokban való közreműködésben (Bácsáért Együtt Alapítvány) nyilvánul meg.

A településen számos hagyományosan megrendezésre kerülő esemény, program színesíti a lakosság életét (pl. Majális, Hősök Napja, Idősek Napja, Farsangi bál). A kultúrház szervezésében különböző tanfolyamokon illetve csoportos összejöveteleken való részvételre is lehetőség nyílik (gépkocsi vezetői oktatás, baba-mama klub, a 60 év felettiak számára egészségmegőrzés, női torna, gyermektorna, nyugdíjas klub). Az iskolában néptánc és rajzszakkör várja az ilyen jellegű tevékenységek iránt érdeklődő gyerekeket. A lakosság művelődését szolgálja a helyben található könyvtár is.

Az itt élők helyi dolgokkal kapcsolatos tájékoztatásában pedig a részönkormányzat gondozásában évente 2-3 alkalommal megjelenő Hírlevél tölt be fontos szerepet.

Győrladamér

A településen nem túlságosan jelentős a civil szféra aránya, a 100 főre jutó szervezetek száma 0,35. Ez számszerűleg négy szervezetet jelent, melyek közül leghosszabb ideje az 1949-ben szerveződött *Vöröskereszt* tevékenykedik. Elsődleges feladata a véradásszervezés. A kitöltött kérdőív alapján úgy tűnik e szervezet alaptevékenysége ellátásán kívül nem tölt be olyan aktív szerepet a község életében, mint pl. a Dunaszentpálon működő *Vöröskereszt* szervezet, amely a település kulturális életében is meghatározó.

A második leghosszabb múltra visszatekintő önszerveződés az *Önkéntes Tűzoltó Egyesület*, amely 1951 óta lát el fontos feladatot a lakosság tűzvédelmének biztosításával.

A 1990 óta működő *Sportegyesület* a falu fiatalságának biztosít sportolási, szabadidő-eltöltési lehetőséget. Fő feladatának az edzett ifjúság nevelését tűzte ki célul.

A település legfiatalabb szervezete az 1998-ban alakult *Ifjúsági Szervezet*, amely a fiatalokat próbálja közösségbe fogni tartalmas és értelmes elfoglaltságot biztosítva számukra. A szervezet tevékenységében fontos hangsúlyt kap a környezetvédelem, a környezeti szemlélet beleplántálása a fiatal generációba.

Az önkormányzat a civil szervezetek működéséhez, feladataik ellátásához anyagi illetve természetbeni segítséget nyújt. Az Ifjúsági Szervezet működését például ingyenes helyiséghasználattal segíti, a Sportegyesületet jelentős, a Tűzoltó Egyesületet és a Vöröskeresztet pedig csekélyebb anyagi támogatásban részesítette. A szervezetek és az önkormányzat közötti kapcsolat jónak mondható, de nem jellemző az olyan szoros együttműködés, amely közös programokban, közös pályázatokban testesülne meg.

A meglévő szervezetek fontosak a település életében, de arányuk és tevékenységi szerkezetük miatt nem fogják át a község lakosságát. A Vöröskereszt, amennyiben erőteljesebben felvállalna szociális feladatokat, illetve aktívabban részt venne a település kulturális életének szervezésében, alkalmas lenne arra, hogy szélesebb rétegeket érjen el.

A községben hagyományosan megrendezésre kerülő események (Falunap, gyermeknap, farsangi bál, szüreti bál, búcsú) szervezésében, lebonyolításában a civil szerveződések nem vállalnak aktív szerepet. A település lakosságának művelődési lehetőséget a könyvtár biztosít. Sajnos a felnőtt lakosság számára nincs meg a lehetősége annak, hogy különböző tanfolyamokon (pl. nyelvoktatás, szabás-varrás stb.) bővítsék tudásukat. A diákok számára a nyolcosztályos általános iskola szervezésében számos szakkör (színjátszó-, környezetvédelmi-, számítógépes-, énekszakkör, sportkör) nyújt lehetőséget ismereteik bővítésére, szabadidejük értelmes eltöltésére.

A községben nem működik helyi média, nincs faluTV, nem jelenik meg a település életéről, a fontos eseményekről tudósító újság sem, így a lakosság ilyen formában való tájékoztatása nem megoldott.

Győrújfalú

Információink szerint a településen öt nonprofit szervezet működik, a civil szféra aránya a lakosság számához viszonyítva figyelemreméltó (a 100 lakosra jutó szervezetek száma 0,49). Sajnos a hiányos adatszolgáltatás miatt a szervezetek alapításáról nem rendelkezünk megbízható adatokkal. A már vizsgált településeken tapasztaltakra és arra alapozva, hogy az elmúlt politikai éra elsősorban a tűzoltó illetve sport- és szabadidős szervezeteket tűrte meg, azt feltételezzük, hogy a Győrújfalun működő önszerveződések közül a lakosság vagyon- és tűzvédelmében fontos szerepet vállaló *Tűzoltó Egyesület*, a sportolni vágyókat összefogó, illetve a sportszerető lakosságnak szabadidő-eltöltési lehetőséget nyújtó *Sportegyesület*, valamint a település lakosságának támogatásában különösen szociális és egészségügyi téren szerepet vállaló *Vöröskereszt* tekinthet vissza hosszabb múltra. A község fiatalságának átfogására szerveződött *Ifjúsági Fórum*, illetve a térségben egyedülállóan környezetvédelmi feladatokat felvállaló, valamint faluszépítő tevékenységet végző *Környezetvédő Egyesület* feltehetőleg a kilencvenes évek „képződményei”. E viszonylag széles spektrumú civil szféra alkalmas lehet arra, hogy a településen élők jelentős részét úgymond „behálózza”, átfogja. Bár kimondottan kulturális szerveződés nem működik a községben, a szervezetek többsége különböző rendezvények szervezésével is aktívan részt vesz a település életének alakításában, sokszínűbbé tételében (pl. Nyugdíjas találkozók, Sportbál, Vöröskeresztes bál, Tűzoltóbál stb.).

A kérdőívünkre adott válaszok alapján úgy tűnik, az önkormányzat és az önszerveződések között nem alakult ki még igazán gyümölcsöző kapcsolat, illetve ez a kapcsolat most van kialakulóban és eléggé képlékeny, felemás. Az önkormányzat igyekszik támogatást nyújtani a szervezetek működéséhez (pl. helyiségek térítésmentes biztosításával), pályázatok elkészítéséhez,

de lehetőségeihez mérten anyagilag is támogatja különböző célok, feladatok megvalósulását (pl. Ifjúsági Fórum – ifjúsági klubok, ezek szervezése; Vöröskereszt – Nyugdíjas találkozó megrendezése; Környezetvédelmi Egyesület – faluszépítés, környezetvédelem; Sportegyesületnek nyújtott támogatás).

A civil szervezetek rendezvényei mellett az önkormányzat szervezésében hagyományosan megrendezésre kerülő Falunap, Majális illetve a búcsú ad alkalmat a lakosság helyi szórakozására; művelődési lehetőséget pedig a könyvtár biztosít az itt élők számára. Sajnos az a fajta hiányosság, amely Dunaszentpálra is jellemző, Győrújfalun is felfedezhető: sem az alsó tagozatos általános iskola, sem a faluház nem nyújt lehetőséget a gyermekek, fiatalok számára különböző foglalkozásokon vagy szakkörökön való részvételre. A községben a lakosság tájékoztatása sem megoldott, nem működik helyi média.

Győrzámoly

A településen hat nonprofit szervezet működik (100 lakosra jutó szervezetek száma 0,41), melyek közül legrégebbi múltra az 1887-ben alapított *Tűzoltó Egyesület* tekint vissza. Az egyesület a lakosság vagyon- és tűzvédelmének biztosításával, tűzmelegelőzési munkálatokkal tölt be meghatározó szerepet a település életében.

A településen működő további szervezetek fiatal „képződmények”, közülük három a nyolcvanas évek végén, azaz az alapítványtevés jogának visszaállítása, illetve az egyesülés szabadságáról szóló törvény elfogadásának idején alakult: a *Futball klub* 1987 óta színesíti Győrzámoly foci szerető lakosságának életét; 1989-ben jött létre az *Erdély Baráti Kör*, amely alapvetően kulturális szervezetként működik, határon átnyúló kapcsolatai révén elősegíti az országok közötti tapasztalatcserét is. Szintén 1989 óta működik a *Nyugdíjas Honismereti Klub*, amely azon kívül, hogy társas elfoglaltságot, összejövetele lehetőséget biztosít a falu idős embereinek a település értékeinek összegyűjtésére, megóvására szerveződött.

A kilencvenes években újabb két szervezet bővítette a helyi önszerveződések körét hozzájárulva ahhoz, hogy a község lakosságának még nagyobb részét fogják át, vonják be a civil kezdeményezések. A *Kendo Sport Klub* 1992 óta ad lehetőséget a sportolni vágyó fiataloknak a testmozgásra, tovább bővítve a sport és szabadidő eltöltés palettáját; a *Dalkör* pedig 1999 óta színesíti a település kulturális életét a különböző rendezvényeken való fellépéseivel, illetve a falu népzenei értékeinek felkutatásával és bemutatásával.

A tevékenységi területet tekintve láthatjuk, hogy a Győrzámolyon kialakult civil szervezetek elsősorban kulturális illetve sport (és szabadidő) téren nyújtanak elfoglaltságot tagjaiknak, rendezvényeik során pedig a tevékenységük iránt érdeklődő lakosoknak. Az önkormányzat megítélése szerint a meglévő szervezetek mellett kívánatos lenne még a település, illetve a település lakosságának védelmét (pl. Polgárórség), valamint községfejlesztő tevékenységet felvállaló önszerveződések létrejötte, megalakulása is. A település lakosságszámát tekintve a civil szféra hiányosságának tekinthető az is, hogy mindeztől nem jött létre olyan szervezet sem, amely szociális téren látna el feladatokat. Az önszerveződések létrejöttére az önkormányzat is serkentőleg hathat a már meglévő szervezetekkel való együttműködés szorosabbá tételével, szerepük fontosságának elismerésével, működésük támogatásának hangsúlyozásával. A civil szervezetek támogatása egyébként e településen is jellemző, az önkormányzat térítésmentesen biztosít helyiséget az egyes szervezeteknek, illetve pénzeszközökkel hozzájárul működésükhöz.

A település kulturális életében fontos szerepet betöltő önszerveződések mellett a lakosság művelődését, szórakozását szolgálja a könyvtár, a művelődési ház is. Hagyományosan megrendezésre kerül a Falunap, a sportbál, a tűzoltóbál, a nyugdíjas találkozó, a Mindenki Karácsonyfája és a búcsú. A felnőttek számára gépkocsivezetői tanfolyamokat szerveznek, a gyermekek pedig néptáncra illetve ovitornára járhatnak.

A településen történt eseményekről, hírekről a községben működő kábel televízió illetve a rendszeres időközönként megjelenő Rólunk és falunkról című hírlevél tájékoztatja a Győrzámo-lyon élőket.

Kisbajcs

A település önkormányzata által kitöltött kérdőív szerint Kisbajcsen nem működik egyetlen civil szerveződés sem, Győr-Moson-Sopron megye Kézikönyve viszont arról számol be, hogy több önszerveződés is tevékenykedik. Az egyik a község tűzvédelmét ellátó *Tűzoltó Egyesület*, amely még a XIX. század végén alakult, a másik pedig a *Kisbajcsi Baráti Kör*, amely nevéből ítélve feltehetőleg a település fejlődését, illetve értékeinek megóvását fontosnak tartó embereket tömöríti. E két szervezet nem képes a lakosság nagy részét átfogni, közösségszervező erőként fellépni (a 100 lakosra jutó szervezetek száma csupán 0,28).

Amennyiben az Évkönyv közlése a helytálló, sajnálatos, hogy az önkormányzat nem törekszik arra, hogy valamilyen szintű kapcsolatot építsen ki a település életében jelenlévő önszerveződésekkel.

Az itt lakók kulturális, művelődési, szabadidő-eltöltési lehetőségei nem túlságosan bőségesek. Évente hagyományosan megrendezésre kerül az önkormányzat szervezésében a Falunap. Művelődési lehetőséget az általános iskolában működő könyvtár biztosít. A felnőtt lakosság számára nem szerveznek semmiféle tudást bővítő, önképzést segítő tanfolyamot. A diákok számára az általános iskola szervez különböző szakköröket, csoportos tevékenységeket (csecsemő-ápolási-, számítógépes szakkör, nyelvtanfolyamok, énekkar).

A településnek nincs helyi információs csatornája.

Kunsziget

Kunszigeten a kérdőív adatai alapján nyolc nonprofit szervezet működik, így az Alsó-Szigetköz térségében e községben is magas a civil szektor aránya; a 100 főre jutó önszerveződések száma 0,68, ami szinte megegyezik a Dunaszentpálon tapasztalt aránnyal.

A szervezetek közül legrégebbi múltra az *Önkéntes Tűzoltó Egyesület* tekint vissza, amely 1884-ben alakult. Az egyesület jelentős feladatot vállal magára azáltal, hogy a község vagyon-és tűzvédelmét biztosítja.

Az *Am Besten Bau Sportegyesület* a település második legrégebbi civil szervezete, 1944-ben alakult. Célja a szabadidős és a versenysport biztosítása.

Az elmúlt politikai éraban a hatalom által is megtűrt tűzoltó illetve sportegyesület mellett aztán a kilencvenes években az önszerveződés lehetőségével összhangban sorra alakultak a civil szerveződések Kunszigeten is. 1992-ben létrejött a Nyugdíjasklub és a *Faluszépítő Egyesület*. Mindkét szervezet fontos szerepet tölt be a település kulturális életében azáltal, hogy felvállalja a falu kulturális értékeinek, hagyományainak őrzését, ápolását, emellett a Faluszépítő Egyesület az épített és természeti környezet védelmével falugondozást is megvalósít, míg a Nyugdíjasklub az idős emberek számára lehetőséget biztosít a tartalmas időtöltésre, s egyben mentálhigiénés gondozásukat is ellátja.

A kilencvenes évek közepén a gyermekek és az ifjúság összefogására is alakultak szervezetek, 1994-ben a *Cserkészcsapat*, 1995-ben pedig a *Kunszigeti Fiatalok Egyesülete*.

A rendőrség feladatát könnyíti, a lakosság biztonságérzetét növeli az 1996-ban megalakult Polgárőrség (*Kunsziget Község Polgárőrsége*), melynek feladata a vagyon- és életvédelem.

A településen az utoljára megalakult nonprofit szervezet a *Kunszigetért Közalapítvány* (1997), amely a falu fennmaradásáért, fejlődéséért fáradozik.

Láthatjuk, hogy a kilencvenes években egy sokrétű civil szféra alakult ki a településen, amely a lakosság nagy részét igyekszik elérni, átfogni (gyermeket, ifjúságot, időseket, a falu-

jükért tenni akaró embereket, illetve vannak szervezetek, amelyek tevékenysége mindenkire kiterjed, pl. Polgárőrség, Önkéntes Tűzoltó Egyesület), de nem működik egyetlen olyan szerveződés sem, amely tevékenységét szociális vagy egészségügyi területen végezné.

Kiemelt jelentősége a település életében betöltött szerepe alapján négy szervezetnek van, a Nyugdíjas Klubnak, a Faluszépítő Egyesületnek, az Önkéntes Tűzoltó Egyesületnek és az Am Besten Bau Sportegyesületnek.

A megnevezett nyolc civil szerveződés mindegyikével kapcsolatban áll Kunsziget önkormányzata, amely valamilyen formában az összes szervezetet támogatja. A támogatás egyaránt jelent anyagi jellegű támogatást, amely a működés biztosítását, vagy rendezvények szervezését, lebonyolítását célozza, de jelent természetbeni segítséget (pl. sokszorosítás, postaköltség stb.), helyiségek térítésmentes biztosítását, vagy a pályázatok elkészítéséhez való segítségadást (pl. szakmai segítséget). A szervezetek „cserébe” besegítenek a feladatok megoldásába, vagy átvállalják azt, például a sport-, szabadidő eltöltési lehetőségek szervezése, a közbiztonság, vagyon- és életbiztosítás, hagyományápolás, idősek ellátása, környezeti és természeti értékek megőrzése, vagy a településfejlesztés stb. terén.

A község életét színesítő számos hagyományt teremtő rendezvény – mint például falunap, Szent Lőrinc napi búcsú, szüreti multság, templomi hangversenyek – lebonyolításában is számíthat az önkormányzat, illetve az egyház egyes civil szervezetek segítségére (pl. Nyugdíjas klub).

Az önkormányzat és néhány szervezet kapcsolatára jellemző az is, hogy közösen nyújtanak be pályázatokat, ami az együttműködés szorosabb voltára utal. Ilyen közös pályázatot készített az önkormányzat például a Nyugdíjas klubbal, vagy a Kunszigetért Közalapítvánnyal, illetve a Polgárőrséggel.

Az egyes civil szervezetek által nyújtott szabadidős, sport és kulturális lehetőségek, illetve a hagyományosan megrendezésre kerülő rendezvények, programok mellett könyvtár, előadói terem biztosítják a lakosság művelődését, szórakozását. A településen működő nyolcosztályos általános iskola szervezésében különböző szakkörök és csoportok (német, számítástechnika, néptánc, énekkar, kosárfonás, Zöld Szív, furulya) nyújtanak az érdeklődő diákok számára hasznos és értelmes elfoglaltságot, az önkormányzat szervezésében pedig nyelvtanfolyamokon való részvételre nyílik lehetősége a falu felnőtt lakosságának.

A településen történt eseményekről, lokális információkról az önkormányzat által kiadott, és a Faluszépítő Egyesület által szerkesztett Kunszigeti Hírmondó hasábjain keresztül, illetve a helyi kábeltévé adásaiból tájékozódhat a falu apraja, nagyja.

Kunsziget az Alsó-Szigetköz egyik olyan települése, ahol a lakosság viszonylag gazdag kulturális, művelődési, szabadidő eltöltési lehetőséget, kínálatot talál, melyben az önkormányzat és az általános iskola mellett a kilencvenes években létrejött sokszínű, szinte a lakosság minden szegmensét átszövő civil szférának nagyon nagy szerepe van.

Nagybajcs

A településen működő mindkét civil szervezet fiatal képződmény, 1997-ben alakult. A *Szent György Alapítvány* tevékenységét a templom és az egyházi jelképek felújítására, állagmegóvására koncentrálja; a *Nagybajcs Polgáraiért és Sportjáért Alapítvány* pedig szabadidő-eltöltési lehetőségek biztosítására, sportpálya és szabadidő park létrehozására szerveződött.

E két szervezet formájában jelen van a társadalmi önszerveződés a településen, de nem jelentős arányban (100 lakosra 0,23 önszerveződés jut). A lakosság szélesebb körben való bevonására újabb szervezetek alakulására lenne szükség (pl. kulturális, szociális, ifjúsági, környezetvédelem, településfejlesztés terén).

Az önkormányzat mindkét működő szervezetet támogatja ingyenes helyiség használatával, illetve a Nagybajcs Polgáraiért és Sportjáért Alapítványt anyagilag is (a sportöltöző elkészítését).

A hivatal és a szervezetek között az együttműködés jó, de közös rendezvényekben, pályázatokban nem nyilvánul meg. A hagyományosan megrendezésre kerülő Falunapot az önkormányzat szervezi, melyben Nagybajcs Polgáraiért és Sportjáért Alapítvány jelentős szerepet vállalhatna.

A település lakóinak művelődését és szabadidejük hasznos és értelmes eltöltését szolgálja a könyvtár és a kultúrházban szervezett számos program, csoportos tevékenység (kézműves műhely, citera szakkör, rajzszakkör, nyugdíjas klub, baba-mama klub, női torna, gyermektorna, szalontánc tanfolyam).

A községben sajnos nem működik faluTV, és újság sem jelenik meg, amely tájékoztatná a lakosságot a helyi eseményekről, történésekről.

Vámosszabadi

A községben működő nonprofit szervezetek száma (nyolc) jelentős a falu lakosságához képest, a 100 főre jutó szervezetek száma közel egy, 0,9, ilyen magas aránnyal a térség egyetlen más településén sem találkozunk.

A település legrégebbi civil szerveződése az *Önkéntes Tűzoltó Egyesület*, melyet 1889-ben (1891?) alapítottak, majd az I. világháború alatt megszüntettek. Újjászervezésére, megújítására az ötvenes években került sor. Napjainkban ugyanúgy, ahogy a múltban is fontos feladatot lát el a lakosság vagyon- és tűzvédelmének biztosításával.

A Tűzoltó Egyesület mellett a másik leghosszabb ideje működő szervezet a *Sport Egyesület*, amely 1950-ben alakult meg sport és szabadidő eltöltési lehetőségek szervezésére.

1973-ban jött létre a településen a *Vöröskereszt*, amely szociális és egészségügyi területen nyújt segítséget a rászoruló lakosságnak. Napjainkban már nemcsak egy ilyen szerveződés működik Vámosszabadin, a kilencvenes években ugyanis még két olyan civil szervezet jött létre – 1995-ben a *Segítőkéz Alapítvány*, 1997-ben pedig a *Szociális Alapítvány* –, amelyek egészségügyi és szociális tevékenységgel, szolgáltatással, juttatással próbálnak segíteni a település lakóinak, könnyítve az önkormányzat dolgát is. A Szociális Alapítvány fő célcsoportját a munkanélküliek képezik.

E két alapítvány megalakulását a kilencvenes évek elején megelőzte a *Faluépítő Közösség* (1991) illetve a *Mindenszentek templomért Alapítvány* (1992) megszerveződése. A Faluépítő Közösség a község szépítésén, a közösségi terek gondozásán fáradozik, és ellát egy további nagyon fontos feladatot is, nevezetesen a település kábeltévéjének működtetését. Vámosszabadin a falutévén kívül nincs más helyi média, így a lakosság informálásában nagy szerepet játszik e tömegkommunikációs eszköz, rajta keresztül pedig a Faluépítő Közösség.

A Mindenszentek templomért Alapítvány célja egyrészt a templom felújítása, ápolása, rendben tartása, másrészt a vallásgyakorlás, illetve annak támogatása.

A civil szféra palettáját tovább színesítve 1996-ban megalakult a *Horgász Egyesület*, amely tulajdonképpen egy szűkebb kör számára szabadidős szervezetként működik.

Végignézve a Vámosszabadin működő civil szervezetek tárházát, láthatjuk, hogy az országosan megfigyelhető folyamatoknak megfelelően a kilencvenes éveknek köszönhetően egy jelentős arányú és viszonylag sokrétű, a község életében fontos szerepet betöltő civil szféra alakult ki a településen, melynek azonban vannak elgondolkodtató hiányosságai, hiányoznak például az elsősorban az ifjúságot megcélzó vagy a kulturális tevékenységet felvállaló szervezetek. A gyermek- és fiatal korosztály számára így szinte csak a négyosztályos általános iskola kínálja szakkörök (honismereti, néptánc, kézműves) nyújtanak hasznos szabadidős és egyben kulturális elfoglaltságot. A felnőtt lakosság számára az egyetlen művelődési lehetőséget a könyvtár jelenti.

A községben működő nonprofit szervezetek mindegyikével van kapcsolata az önkormányzatnak, amely támogatást, segítséget nyújt az önszervezéseknek helyiség térítésmentes biztosításával, természetbenileg (postaköltség, telefon stb.), de lehetőségeihez mérten anyagiakkal is. Jelentősebb összeggel támogatta például az önkormányzat a Faluépítő Közösséget a kábeltévé

hálózatának kiépítésében, a Sportegyesületet öltözők kialakítása során, a Mindenszentek templomért Alapítványt a templom felújításához adott összeggel, de a Segítőkéz Alapítvány tevékenységét is. A településen működő szervezetek többsége valamilyen szinten olyan tevékenységet lát el, amivel segíti az önkormányzat munkáját, átvállal feladatokat a hivataltól, vagy kiegészíti az önkormányzat tevékenységét, juttatásait (pl. szociális és egészségügyi területen tevékenykedő önszerveződések). Az önkormányzat és a civil szervezetek közötti együttműködésre azonban nem igazán jellemző, hogy közösen szerveznének, bonyolítanának le különböző programokat, vagy akár közösen pályáznának különböző célok megvalósítása érdekében. Ez utóbbira a Sportegyesülettel beadott közös pályázat nyújt kivételt, amely azonban nem járt sikerrel. Az előbbinek oka pedig abban keresendő, hogy a településen nem működnek olyan szervezetek, amelyek kulturális területen tevékenykednek, szabadidő eltöltési lehetőségekkel, kínálattal lépnek fel szinte a teljes lakosság irányába. A Sportegyesület az egyetlen olyan szervezet, amely betölti szabadidő szervezési tevékenységet. Az általuk szervezett sportnap hagyományosan megrendezésre kerül a falunap, a gyermeknap illetve a búcsú mellett.

A Vámoszabadin található önszerveződések fontos szerepet töltenek be a falu életében elsősorban a lakosságnak nyújtott támogatással, segítséggel. A szervezetek önkormányzattal való kapcsolata jónak mondható, de nem jellemző az olyan szoros együttműködés, amely közös programokban, közös pályázatokban testesülne meg. E szféra struktúrájával magyarázható, hogy a szervezetek a település kulturális életét, szabadidős lehetőségeit nem színesítik, e téren nem meghatározóak.

Vének

A 139 fős kis faluban egyetlen civil szerveződés sem működik. A lakosság művelődési lehetőségét a településen működő fiókkönyvtár hivatott biztosítani. A településen élő gyermekek a kisbajcsi általános iskolában tanulnak, és az ott szervezett különböző szakköri foglalkozások (csecsemőápolás, számítógépes ismeretek, énekkar), nyelvtanfolyamok nyújtanak lehetőséget számukra ismereteik bővítésére. A községnek saját hírforrása van az önkormányzat gondozásában megjelenő Vénéki Hírmondó „személyében”, ami jelentős pozitívum, hiszen pl. az 1000 fős Győrújfalun nincs helyi média.

A település jelentős rendezvényét, a hagyományos halászléfőző versenyt is az önkormányzat szervezi.

II.2.3. A térség civil szférájának összesített jellemzői

Alsó-Szigetköz települései civil szervezeteinek vizsgálatával a térség civil szférájának jelentőségét, a lakosság és a települések életében betöltött, valamint a térség fejlődésében, előrelépésében betölthető szerepét kívántuk feltárni.

Az Alsó-Szigetköz kistérségi társulást alkotó településeken – a visszaérkezett kérdőívek adatai alapján – összesen 50 civil szervezet működik, a térségben a 100 főre jutó szervezetek száma 0,42, ami közel van a Győr-Moson-Sopron megyei, illetve az országos arányokhoz. Legnagyobb a nonprofit szektor aránya Vámoszabadin (a 100 főre jutó szervezetek száma 0,9), Dunaszentpálon (a 100 főre jutó szervezetek száma 0,69) és Kunszigeten (a 100 főre jutó szervezetek száma 0,68). Legalacsonyabb Nagybjacson (a 100 főre jutó szervezetek száma 0,23), Bácsán (a 100 főre jutó szervezetek száma 0,13) és Vénéken, ez utóbbi településen egyetlen önszerveződés sem működik. Számszerűleg a legtöbb szerveződés Vámoszabadin, Kunszigeten, Dunaszegen illetve Győrzámolyon van, legkevesebb pedig Nagybjacson, Kisbjacson és Vénéken (II.6. táblázat).

A kérdőívek alapján 42 szervezet megalakulási évéről vannak információink, eszerint a szervezetek közel háromnegyede – az országos folyamatokhoz hasonlóan – a nyolcvanas évek végén illetve a kilencvenes években jött létre. A korábbi politikai érában már működő civil szerveződések vagy a tűzoltó, vagy a sportszervezetek közül kerültek ki, vagy helyi Vöröskereszt szervezetek.

II.6. táblázat A civil szervezetek száma az Alsó-Szigetköz településeiben

Területi egység	Civil szervezetek száma	100 főre jutó civil szervezetek száma
Vámoszabadi	8	0,90
Dunaszentpál	4	0,69
Kunsziget	8	0,68
Dunaszeg	8	0,49
Győrújfalú	5	0,49
Győrzámoly	6	0,41
Győrladamér	4	0,35
Kisbajcs	2	0,28
Nagybajcs	2	0,23
Bácsa	3	0,13
Vének	0	0,0
<i>Összesen</i>	<i>50</i>	<i>0,42</i>
Győr-Moson-Sopron megye	2063	0,49
Országos	51 200	0,51

Forrás: Települési kérdőívek 1999.

Azokon a településeken, ahol viszonylag több szervezet működik, egy sokszínű, a lakosság nagy részét „elérő”, átszövő civil szféra alakult ki, ami mindenféle téren nagy segítséget jelent az önkormányzatoknak. A szervezetek tevékenység területenkénti megoszlását a II.7. táblázat mutatja.

A kistérségben található civil szervezetek legnagyobb részét, negyedét a sport és/vagy szabadidős szervezetek adják. Magas még a szociális, egészségügyi területen tevékenykedő szervezetek aránya is (14,0%) elsősorban a szinte minden településen megtalálható Vöröskereszt miatt. A lakosság vagyoni és tűzvédelmét ellátó tűzoltó egyesületek aránya van még 10% felett. Az ifjúsági szervezetek, illetve a faluszépítő, településfejlesztő egyesületek aránya 10%, ami azt jelenti, hogy tulajdonképpen csupán a települések harmadában működnek ilyen szerveződések. Az utóbbi szervezetek között vannak azonban olyanok, amelyek nevükkel ellentétben igazában nem látnak el községfejlesztő tevékenységet (pl. Dunaszegen a Községfejlesztő Egyesület tevékenysége az, hogy a kábeltévét működteti).

Az idős lakosság magas aránya ellenére csupán négy településen működik nyugdíjas klubok formájában az időseket összefogó, számukra tartalmas és társas szabadidő eltöltési lehetőséget nyújtó szerveződés. Kulturális szervezet sem működik sok a térségben (5), de sok esetben valamely más szervezet tölt be ilyen jellegű tevékenységet.

Az Alsó-Szigetköz környezeti fontossága ellenére a térségben csupán egyetlen olyan egyesület található, Győrújfalun, amely környezetvédelmi tevékenységet lát el. Bár a faluszépítő szervezetek is felvállalják a természeti környezet gondozását, megóvását is, de azok nem kimondottan környezetvédelmi célokra létrejött szervezetek.

Mindenképpen hiányosságnak tekinthető az is, hogy a térség turisztikai, idegenforgalmi jellegzetessége, vonzereje ellenére sincs a térségben turisztikai szervezet, – kivéve a Szigetközi Falusi Turizmusért Egyesületet –, de a működő szabadidős szervezetek sem látnak el ez irányú

feladatokat. Két szervezet, Vámoszabadin a Faluépítő Közösség illetve Nagybjacson a Nagybjacs Polgáriért és Sportjáért Alapítvány vállal magára idegenforgalmi tevékenységet is (az önkormányzatok megítélése szerint).

A térségben található önszerveződések fontos szerepet töltenek be a községek életében elsősorban a lakosságnak nyújtott támogatással, segítséggel. A szervezetek többsége valamilyen szinten olyan tevékenységet lát el, amivel segíti az önkormányzatok munkáját, átvállal feladatokat a hivataltól, vagy kiegészíti az önkormányzat tevékenységét, juttatásait.

Igazából olyan szervezet, amely településfejlesztő, területfejlesztő szerepet is betölt, azonban kevés van. A szervezetek önkormányzattal való kapcsolata a települések többségében jónak mondható, bár nem mindenhol jellemző az olyan szoros együttműködés, amely közös programokban, közös pályázatokban testesülne meg. A civil szervezetek jelentős része számíthat az önkormányzatok segítségére vagy természetbeni, vagy a lehetőségekhez mérten anyagi támogatás, vagy mindkettő formájában.

A térségben működő, döntő többségében települési szintű szervezetek gazdagsága mellett feltűnő a térségi szintű, az egész Alsó-Szigetköz területére kiterjedő civil szerveződések hiánya. Az önszerveződések jelentősége vitathatatlan, fontos szerepet töltenek be a települések életében, azonban csupán kettő olyan szervezetet találunk, amelyek nemcsak az adott községben tevékenykednek, hanem az egész kistérség területén vagy akár néhány településen látják el a felvállalt feladatokat.

Az egyik ilyen nonprofit szervezet a bácsai Harmónia Művészeti oktató közhasznú társaság, melynek tevékenysége az egész kistérség területére kiterjed. A másik szerveződés a Vámoszabadin található Szociális Alapítványt, amely szociális és egészségügyi támogatást nyújt nemcsak Vámoszabadi, hanem más települések lakosságának is. A jövőre nézve feltétlenül kívánatos lenne olyan önszerveződések létrejötte, illetve megalakulásuk ösztönzése, amelyek tevékenysége a térség teljes területére terjedne ki, az egész Alsó-Szigetköz területén látnának el feladatokat. A térségben működő szervezetek összetételét, illetve a térség jellegét tekintve elsősorban a területfejlesztés, idegenforgalom, környezetvédelem terén lenne szükség ilyen átfogó szerveződésekre.

Vannak olyan tevékenység területek, melyeken majdnem minden településen működik civil szervezet, ilyen például a sport, szabadidő (sportegyesületek, sportkörök), a szociális és egészségügyi tevékenység (elsősorban Vöröskereszt), illetve a tűzvédelem (tűzoltó egyesületek). A kérdőívekből nem derült ki, hogy az azonos tevékenységi területen, de különböző településen működő szervezetek között milyen kapcsolatok, együttműködések vannak, illetve ez mennyire jellemző. Feltétlenül fontos lenne a meglévő szervezetek közötti együttműködés, összefogás – különösen az azonos tevékenységi területen működő szervezetek esetében – melynek során tevékenységük térségi szintű hatása is növelhető. Ez az összefogás, együttműködés elképzelhető ún. ernyőszervezet megalakulásával is, melynek feladata a többi szervezet koordinálása lenne.

A községek társadalmát átfogó, a lakosság életét segíteni, támogatni, színesíteni próbáló civil szervezetek az állami, önkormányzati szerepvállalás csökkenésével egyre meghatározóbbá válnak, válhatnak, különösen az olyan településeken, ahol a hivatalos intézmények (önkormányzat, iskola) lehetőségei behatároltak, korlátozottak.

II.7. táblázat A civil szervezetek száma tevékenység területenként és településenként

Tevékenység terület	Dunaszeg	Dunaszentpál	Győr- Bácsa	Györladamér	Győrújfalú	Győrzámoly	Kisbajcs	Kunsziget	Nagybajcs	Vámos- szabadi	Vének	Összes	%
Sport, szabadidő	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2		12	24,0
Szociális, egészségügy	1	1		1	1					3		7	14,0
Tűzoltó egyesületek		1		1	1	1		1		1		6	12,0
Ifjúsági	1			1	1			2				5	10,0
Faluszépítés, fejlesztés	1		1					2		1		5	10,0
Kulturális	2		1			2						5	10,0
Nyugdíjasklubok	1	1				1		1				4	8,0
Polgárórság	1							1				2	4,0
Egyházi									1	1		2	4,0
Környezetvédelem					1							1	2,0
Egyéb (Baráti kör)							1					1	2,0
Összes	8	4	3	4	5	6	2	8	2	8	0	50	100,0

Forrás: Települési kérdőívek 1999.

II.3. ALSÓ-SZIGETKÖZ RÖVID GAZDASÁGI ÉS TURISZTIKAI ELEMZÉSE

II.3.1. Térségi vonatkozások

A társulás településein a gazdaság együttes vizsgálatához feltétlenül ismernünk kell a környezet gazdaságát, melynek ezek a települések részei. A falvak (és a városrész) gazdaságát, gazdasági lehetőségeit döntő mértékben befolyásolja Győr, így azok elszigetelt elemzése nem lehetséges. A kistérség gazdasági potenciálja a közeli ipari-szolgáltató központnak, a Magyarországon kiemelkedő minőségű megközelítési lehetőségnek köszönheti egyedülálló voltát, melyet kiegészítenek a kulturális, természeti adottságok, melyek elsősorban a turizmus fejlesztéséhez szolgálnak alapot. A másik oldalról mindenképpen figyelembe kell venni azt is, hogy a város fejlődésének, magas gazdasági potenciáljának háttérrel a környező települések szolgálnak, melyek a város gazdasági növekedéséhez munkaerőt, beszállítói háttérrel, kellemes lakó- és rekreációs környezetet nyújtanak. Így valójában sem a város, sem a térség gazdasága nem értelmezhető egymástól elszigetelten, csak szerves egységként. Kétségtelen, hogy ez az értelmezés messzemenően szakít a korábbi falu-város értelmezésekkel, melyek a környező községeket mint élelmiszer szállító egységeket, vagy mint az ingázók lakóhelyeit vették számításba.

Az Alsó-Szigetköz Önkormányzati Társulás községei Győr KSH kistérségéhez tartoznak. Ez a kistérség jellemzően Magyarország gazdaságilag egyik legfejlettebb kistérsége. Magas az ipar aránya és hozzáadott értéke. A magas szintű foglalkoztatás következtében alacsony a munkanélküliségi ráta. Hosszú távú fejlődésére biztosíték a multinacionális vállalatok által a térségbe telepített modern technológia, s fejlesztési egységek. Mindezek a környék lakosai számára hosszú távú, biztos munkalehetőséget biztosítanak, s lehetőséget adnak arra, hogy a fejlesztési terv ne álljon a válságkezelés kényszere előtt.

II.8. táblázat Fontosabb ágazati jellemzők Győr kistérségének gazdaságából (1998)

	MEZŐGAZDASÁG	IPAR	SZOLGÁLTATÁS
Foglalkoztatottak aránya	3,5	61,6	34,9
Export bevételek aránya az ágazat nettó bevételéből	12,4	41,2	6,2
Részesedés a kistérség exportjából	0,2	96,6	3,1

Forrás: APEH SZTADI

A térség térbeli elhelyezkedése rendkívül jó lehetőségeket biztosít. A három főváros közelsége és könnyű elérhetősége, a magas szinten fejlett közlekedési infrastruktúra Európa egyik fejlődési központjává alakíthatja ezt a térséget. A közúti és vasúti közlekedést kiegészíti az épülő kikötő (Gönyű) és a fejlesztésre váró repülőtér (Pér).

A vizsgált települések nagy része ma már Győr agglomerációját alkotja, mely megmutatkozik a községekbe kiköltözők nagy számában, s abban, hogy a munkavállalók nagy része Győrbe jár dolgozni (a kérdőívek alapján ez az arány 20 és 100% között változik).

II.9. táblázat A Győrbe ingázók aránya a községek munkavállalóiból

Település	A Győrbe ingázók aránya a kérdőívek szerint %
GYÓRLADAMÉR	20
KUNSZIGET	20
VÁMOSSZABADI	34
DUNASZEG	60
DUNASZENTPÁL	76
GYÓRZÁMOLY	80
GYÓRÚJFALU	85
NAGYBAJCS	90
KISBAJCS	90
BÁCSA	90
VÉNEK	100

Forrás: Települési kérdőívek 1999

Az agglomerálódás már középtávon is érinteni fogja az összes települést, de elsősorban a terület északi-északkeleti településeit, melyeknek saját, helyi gazdasági lehetőségei szerényebbek, (Vének) vagy jó közlekedési kapcsolataik, de nyugalmas lakókörnyezetük révén magas színvonalú lakóhelyet biztosíthatnak a kiköltöző városi lakosoknak. A város előterében, a közlekedési tengelyek mentén, közelében elhelyezkedő települések (Kunsziget, Vámoszabadi) a város gazdasági erőterének kiterjedési irányába esnek, így területek a beruházások szempontjából felértékelődik, s a várossal szerves egységet alkotó gazdasági-kereskedelmi tengelyeket hoz létre.

II.3.2. A helyi gazdaság

Mint a fentiekben is vázoltuk, a társulás községei hazai viszonylatban kiemelkedően jó helyzetben vannak a gazdasági lehetőségek tekintetében. Természeti erőforrásokban nem bővelkedik a terület. A mezőgazdaság számára, a kertkultúrához kínál a talaj és az éghajlat kedvező feltételeket, a természeti környezet a turizmushoz teremt alapot. *A térség gazdaságának igazi alapja a földrajzi elhelyezkedése és hagyományos munkakultúrája.* A több évszázados közlekedési csomópont jelleg a határok liberalizálásával napjainkban tovább erősödik. A társulás határmenti területen jött létre, forgalmas közúti határátkelővel rendelkezik. A határ másik oldalán elhelyezkedő terület hagyományos piacközpontja Győr, s a piacra vezető útvonal a társulás területén halad át.

A kérdőívek több, az utóbbi időben megtelepült, ill. helyben létrehozott vállalkozásról, gazdasági társaságról számolnak be. A helyi gazdaság erősödését jelzi, hogy a legjelentősebb beruházók között egyaránt megtalálható külföldi, de domináns a magyar, s a helyi befektető is. A privatizáció mellett több zöldmezős beruházás is történt (Vámoszabadi, Kunsziget). Ugyanakkor az agrár ágazat kivételével jelentős gazdasági egységek megszűnéséről nem számolnak be a kérdőívek az elmúlt időszakban. A beruházások értékéről nem kaptunk mindenhol felvilágosítást, így ezeken a helyeken csak a beruházások tényét rögzíthettük.

II.10. táblázat Az elmúlt évtized gazdasági beruházásai a társulás községeiben

NEV	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
GYÓRLADAMÉR						+	+
KUNSZIGET	+				+		+
VÁMOSSZABADI				8 m Ft			
DUNASZEG				+	++	+	
DUNASZENTPÁL							
GYÓRZÁMOLY							+
GYÓRÚJFALU							
NAGYBAJCS							
KISBAJCS							
BÁCSA		100 m Ft		80 m Ft	50 m Ft	20 m Ft	10 m Ft
VÉNEK							

Forrás: Települési kérdőívek 1999

Vének kivételével az összes településen működnek gazdasági társulások, ezek meglehetősen eltérő méretűek és számúak. Megtalálhatóak hazai tőkével rendelkező kisüzemek, s külföldi érdekeltségű, vagy vegyes tőkéjű nagyobb vállalatok is.

II.11. táblázat A gazdasági társaságok foglalkoztatottainak száma, s átlagos nagysága 1998-ban

NEV	Gazdasági társaságok száma	Összes foglalkoztatott	Átlagos létszám
NAGYBAJCS	9	17	1,9
VÉNEK	0	0	
VÁMOSSZABADI	13	15	1,2
GYÓRLADAMÉR	13	72	5,5
GYÓRZÁMOLY	23	54	2,3
DUNASZENTPÁL	3	35	11,7
DUNASZEG	28	77	2,8
KISBAJCS	13	56	4,3
KUNSZIGET	9	300	33,3
GYÓRÚJFALU	28	77	2,8

Forrás: APEH SZTADI

Míg a beruházásoknál jellemző volt, hogy a legtöbb beruházó magyar ill. helybeli volt, addig a jegyzett tőkénél, főként a nagyobb foglalkoztatóknál, néhány településen jelentős a külföldi tőke részaránya (Gyórladamér, Gyórzámoly, Kunsziget).

II.12. táblázat Külföldi részesedés a gazdasági társaságok jegyzett tőkéjéből 1998-ban

Település	Külföldi részesedés a jegyzett tőkéből %
NAGYBAJCS	0
VÉNEK	-
VÁMOSSZABADI	0
GYÓRLADAMÉR	45,4
GYÓRZÁMOLY	81,1
DUNASZENTPÁL	0
DUNASZEG	1,8
KISBAJCS	21,8
KUNSZIGET	58,3
GYÓRÚJFALU	0

Forrás: APEH SZTADI

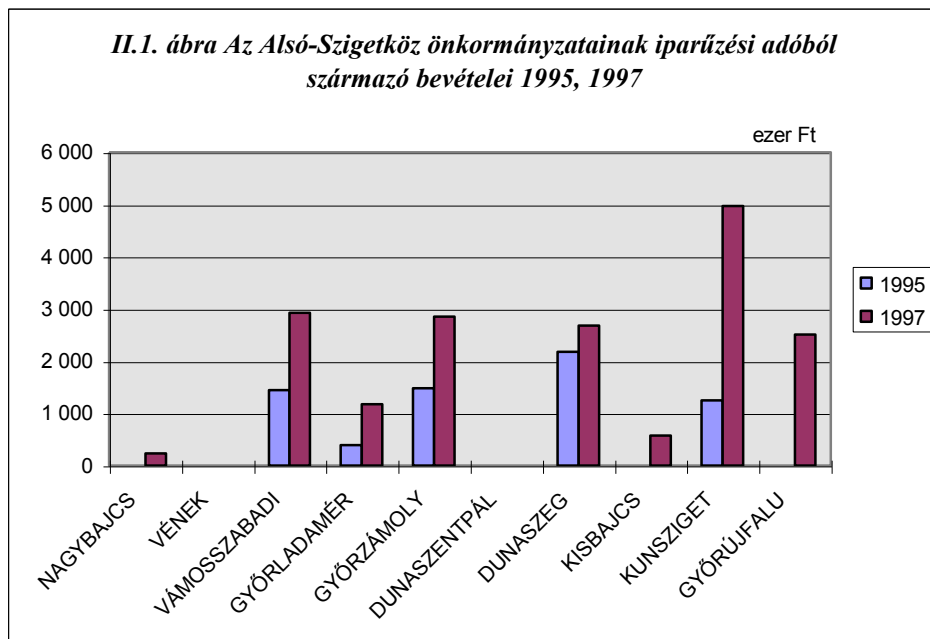
A társulás önkormányzatai területén működő gazdasági társaságok potenciálját mutatja, hogy több helyütt meglehetősen nagy az export bevételek aránya az árbevételekből. Határmenti térségben lévén ez komoly növekedési potenciál lehet. Ez az arány természetesen a külföldi érdekeltségű vállalatoknál magas elsősorban.

II.13. táblázat Az export bevételek aránya a gazdasági társaságok nettó árbevételéből (1998)

Település	Export bevétel aránya %
NAGYBAJCS	0
VÉNEK	
VÁMOSSZABADI	12,5
GYŐRLADAMÉR	75,3
GYŐRZÁMOLY	13,2
DUNASZENTPÁL	0,0
DUNASZEG	0,0
KISBAJCS	2,9
KUNSZIGET	65,8
GYŐRÚJFALU	0,3

Forrás: APEH SZTADI

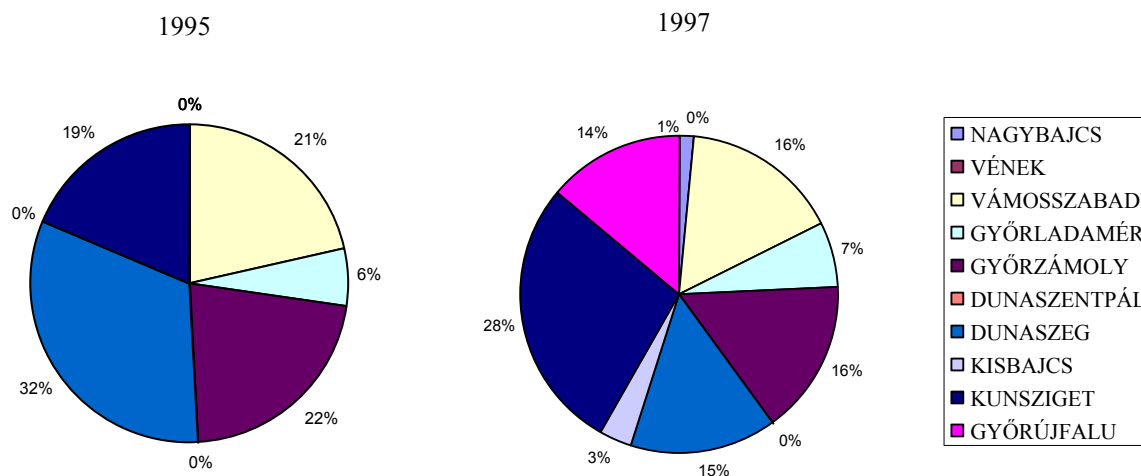
A gazdaság bővülése megmutatkozik az iparüzési adóbevételek növekedésében is. Ez további lehetőséget biztosít az önkormányzatok számára, hogy segítsék a gazdaságfejlesztést, a tőkevonzást.

Forrás: TÁKISZ

A társulás községeiben az iparüzési adóból származó bevételek összesen 1995 és 1997 között 165,3 %-al nőttek, vagyis míg ebből az adónemből 1995-ben 6 756 000 Ft, addig 1997-ben már 17 925 000 Ft származott. Ez az adóem tette ki a helyi adóbevételek döntő részét 1995-ben 84%-át, míg 1997-ben 74%-át. A községek között meglehetősen nagy a szórás a bevételek abszolút értékét, s a térségben befolyt iparüzési adóból való részesedésüket illetően is (II.2. ábra).

II.2. ábra Az iparüzési adóból származó bevételek megoszlása az Alsó-Szigetköz községei között 1995 és 1997-ben

Forrás: TÁKISZ

A kérdőívek és más adatforrások alapján gazdasági szempontból a kistérség községei megosztott képet mutatnak. A szerényebb lehetőséggel bíró északkeleti községek mellett megmutatkozik a Győr gazdasági erőterét továbbvivő irány, Kunsziget, mely jó forgalmi helyzetben van, elsősorban a közeli autópályának és a vele párhuzamos útnak köszönhetően, valamint a győri agglomeráció nyugati irányba kinyúló csápját alkotó községek. Ezekhez csatlakozik Vámosszabadi, mely a térség fontos határátkelőhelye mentén fekszik. Ezek a települések komoly gazdasági potenciállal rendelkeznek, s feltehető, hogy lakosaik foglalkoztatását mind nagyobb arányban helyben tudják megoldani. A keleti rész községei elzárt helyzetben vannak, bár földrajzilag közel esnek a szintén fontos fejlődési tengelyként megjelenő Győr–Gönyű útvonalhoz, de a Mosoni-Duna, ill. az átkelési lehetőség hiánya ettől a vonaltól elvágja őket.

II.3.3. Vállalkozói aktivitás

A térségben a vállalkozói aktivitás a KSH adatai szerint az országos átlagnál alacsonyabb. Kevesebb az ezer lakosra jutó vállalkozások, ill. az egyéni vállalkozások száma (II.14. táblázat).

Az alacsonyabb értékek véleményünk szerint két alapvető okra vezethetők vissza: egyrészt az országos átlagot Budapest és a Balaton térsége erősen torzítja, felfelé húzza. Ezért táblázatunkban bemutatjuk a falusi települések országos átlagait is. Másrészt a térség tipikusan magas ipari foglalkoztatottságot felmutató területe az országnak, amiből következik, hogy vállalkozások mérete viszonylag nagy. Harmadrészt a térség az országos átlagnál lényegesen kisebb munkanélküliséggel dicsekedhet, így nem szükségszerű a kényszervállalkozások megjelenése, mely az ezer főre jelentő statisztikát javítja ugyan, de a gazdaságfejlesztés számára súlyos „tehetlenségi nyomatékot” jelentene.

Mindezekből kiindulva kimondhatjuk, hogy a vállalkozási aktivitás a lakosság körében viszonylag alacsony, de ez főként a jó munkahely-ellátottságnak köszönhető, viszont feltételezhető, hogy a működő vállalkozások az országos átlagnál életképebbek.

II.14. táblázat A vállalkozói aktivitás változása az Alsó-Szigetköz településein 1995 és 1997-ben

Település	Ezer lakosra jutó vállalkozások száma (db)		Ezer lakosra jutó egyéni vállalkozások száma (db)	
	1995	1997	1995	1997
NAGYBAJCS	73,1	67,9	68,6	62,1
VÉNEK	58,0	50,4	50,7	43,2
VÁMOSSZABADI	81,5	68,5	74,4	55,0
GYŐRLADAMÉR	57,3	61,0	51,8	51,4
GYŐRZÁMOLY	72,3	72,1	59,2	57,8
DUNASZENTPÁL	39,7	29,3	34,3	24,1
DUNASZEG	64,5	58,4	53,0	40,8
KISBAJCS	86,0	83,8	72,1	68,4
KUNSZIGET	63,8	56,6	55,2	47,3
GYÓRÚJFALU	107,6	93,2	80,7	63,4
<i>Országos átlag</i>	<i>102,5</i>	<i>98,5</i>	<i>77,5</i>	<i>65,1</i>
<i>Falvak átlaga országosan</i>	<i>61,8</i>	<i>57,6</i>	<i>52,4</i>	<i>44,6</i>

Forrás: KSH.

A táblázatból kiolvasható, hogy a mutató értékének csökkenése megfelel az országos tendenciáknak, amelyek elsősorban a törvényi változások reakciójaként következtek be a vizsgált időszakban.

A táblázatból látható, hogy a vállalkozói aktivitás értékei a Gyórhöz közelebbi településeken magasabbak, s attól távolodva, szinte a földrajzi távolsággal együtt csökkennek. Nyilvánvaló, hogy a Gyórhöz közeli fekvés a kisvállalkozások számára is fontos agglomeratív előnyöket nyújt, elsősorban a lakossági szolgáltatások és a kereskedelem terén.

II.3.4. A gazdaság fő jellemzői az Alsó-Szigetköz településein

A fentieket összefoglalva elmondható, hogy a térség gazdaságára döntő befolyással bír a közeli ipari centrum. Győr gazdasági dominanciája mellett a községek helyi gazdasága is fejlett, bár községenként eltérő módon, eltérő gazdasági szerkezettel jelentkeznek. Ennek a szerkezetnek a kialakulását befolyásolták a hagyományok, a helyi és a közeli város felvevőpiacának igényei, a közeli ipari centrum által kialakított munkakultúra és szakmastruktúra, valamint a betelepülő vállalkozások profilja. Mindezek alapján a községekben egy agglomerációra jellemző gazdaságszerkezet alakult ki. A jelentősebb cégek mellett a térségben nagyszámú egyéni vállalkozás is működik, bár a vállalkozói aktivitás fajlagos értéke nem magas.

Mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás

A mezőgazdaság az összes település gazdaságában megjelenik a termelészövetkezetek (Kisalföld, Szigetközi, Zöld Mező stb.) és a mezőgazdasági vállalkozók révén. Ezzel a témakörrel külön fejezet foglalkozik, így itt csak a mezőgazdasági termékek feldolgozásának jelentőségét emeljük ki. A termékek helyben történő feldolgozása fontos piaci előnyt jelent az agrárium számára. Ide sorolható a Halászati Termelészövetkezet – melynek telephelyei Kisbajcon és Nagybajcon találhatóak – gombgyártó, halászati szolgáltató tevékenysége, a kunszigeti húszüzem és más élelmiszeripari tevékenységek, pl. a kunszigeti tésztagyártó üzem.

Ipar

Az ipar nagy részarányt képvisel a községek gazdaságában. Itt figyelhető meg leginkább az utóbbi évek gazdasági szerkezetváltása, s a községek közötti különbségek is ebben a szektorban mutatkoznak meg a legjobban. Az ipar szempontjából a térséget alapvetően három részre lehet osztani: Egyrészt a Győrtől nyugatra eső távolabbi falvak (Dunaszeg, Kunsziget, Győrladamér, Győrzámoly), másodsor a Győrhöz közelebb eső település (Győrújfalu) és Bácsa, mint városrész, harmadszor pedig az északkeleti három község (Kisbajcs, Nagybajcs és Vének). Vámoszabadi sajátos határmenti helyzetével a három kategória közül igazán egyikbe sem fér bele, mivel helyi gazdaságát elsősorban a határközelebi fekvés, az ehhez kapcsolódó szolgáltatások, a közlekedési szektor jellemzik. Szintén elkülönül Dunaszentpál. Nincs információk arról, hogy jelentősebb ipari tevékenység folyna a községben (ld. 1. ábra). Azonban nyilvánvaló, hogy ingázás révén kötődik a környező fejlődő községek gazdaságához.

Az ipar letelepülésének köszönhető, hogy a térség nyugati felének községei egyre önállóbb gazdasággal rendelkeznek (Dunaszeg, Kunsziget, Győrladamér, Győrzámoly). Az itt megtelepült üzemek munkaerőigénye a helyi munkaerő kapacitást meghaladja, s így egyre jellemzőbbé válik, hogy ezek a települések az ingázás célpontjaivá válnak, egyrészt egymás lakosait alkalmazzák (Győrladamér), vagy távolabbi települések elégítik ki munkaerőszükségletüket. Egyik legfontosabb foglalkoztató a kunszigeti AGS–CO Bt., mely gumitömítés- és alkatrészgyártással foglalkozik, s jelenleg 180 főt alkalmaz, de újabb 300 fő felvételét tervezi. A másik gazdasági egység a SICK Kft., mely 150 főt foglalkoztat. Mindkettő zöldmezős beruházásként jött létre, 1994-ben ill. 1996-ban, s mindkettő jelentős külföldi tőkét vonzott. Letelepedésükben nyilvánvalóan fontos szerepet játszott a közeli ipari központ megléte, ezáltal a képzett, ipari munkához szokott munkaerő, s Kunsziget jó közlekedési kapcsolata a nyugati határ és Győr felé (10.sz. út) és az önkormányzat fogadókészsége. Hasonlóan fontos az iparban foglalkoztatottak száma Dunaszegen (Kvalitás Kft – fémforgácsolás, Formatex varroda, Faipari Kft., Privát-Partner-Bau Kft.–építőipar), Győrladaméron (Creat-Ing Kft., Voltz Hungária Bt.), valamint Győrzámolyon (Arella Kft. – bútortipar, Zámolybeton Kft. – építőipar, Szinflex Gmk. – műanyaggyártás).

Különállóan érdemes elemezni a Győrhöz közeli Győrújfalu gazdaságát. Részben hozzá hasonló Bácsa is, bár ez utóbbinál helyi gazdaságról beszélni nehéz, mivel Győr egy városrésze, s így a városi kontextusból kiragadni nem túl szerencsés. Mindenesetre mindkettőre jellemző, hogy a helyi gazdaság már láthatóan a közeli város igényeit szolgálja ki, olyan ágazatokkal, melyek a városból kiszorultak. Itt elsőként az építőipari telephelyek említendőek (aszfaltkeverés, kavicsbányászat–beton), a más építőipari tevékenységek és a környezetvédelmi tevékenységek (szennyvíztisztítás, hulladékégetés). Ezek mellett más ipari tevékenységek is jelen vannak: ruházat, villamos szerelés, élelmiszeripar.

A harmadikként megnevezett település csoport (Kisbajcs, Nagybajcs, Vének) gazdaságára nem jellemző az ipari tevékenység. A terület elzárt jellege nem vonzza az ipari befektetőket, a lakosságnak munkát elsősorban Győr biztosít.

Szolgáltatások

A hagyományos lakossági szolgáltatások és a kiskereskedelem fejlettségét nagy mértékben befolyásolja a nagyváros közelsége. A településeken a kiskereskedelmi egységek a lakosság alapellátását szolgálják. A napi ingázók bevásárlásaik nagy részét a városban bonyolíthatják le. Részben már érződik az agglomeráció nagykereskedelemre gyakorolt hatása is. A Győrhöz közeli községekben több nagykereskedelmi egység települt meg. A bevásárló központ terjeszkedése még nem indult meg az agglomeráció irányába, de feltehető, hogy a további agglomerálódási folyamattal ez is bekövetkezik. Elsősorban a 14. sz. út mentén várható a területek kereskedelmi célokra történő felhasználása. Ez egyrészt a térség számára is közvetlenül elérhető szolgáltatások színvonalának

javulását jelentené, másrészt a Szlovákia felől érkező, a bevásárló turizmusból származó jövedelmek egy részének a térségben történő lecsapódását eredményezné.

Az üzleti szolgáltató szektor szintén mutat területi különbségeket a térségben. Takarékszövetkezeti fiók következő településeken található: Dunaszentpálon, Dunaszegen, Győrzámolyban, Győrújfaluban és Nagybajcon az Ásványrárói Takarékszövetkezet kirendeltségei működnek, míg Kunszigeten a Lébény–Kunsziget Takarékszövetkezeté. Az egyéb üzleti szolgáltatások elsősorban a városhoz közeli Bácsán és Vámosszabadin jelennek meg. Győrújfaluban jelen van a kiadói tevékenység (Alfa-Press Kiadó Bt.), Vámosszabadiban megtalálhatók a határátkelőhelyhez kötődő szolgáltatások (spedíció, vám, kereskedelemhez kapcsolódó élelmiszer-ellenőrzési és állategészségügyi kirendeltségek), valamint az idegenforgalomhoz kapcsolódó vendéglátóipar és IBUSZ kirendeltség is.

A gazdaság szerkezetéről mondottakat összefoglalva megállapítható, hogy az általános, s mindenhol jelen levő mezőgazdasági termelés mellett a települések ipara és a szolgáltató szektor egyaránt jelentős szereppel bír a gazdaság szerkezetében. Az ipari tevékenység sokszínű, élelmiszeripar, alkatrészgyártás, bútór- és faipar, műanyagipar, textilipar jelen van, némelyik kimondottan nagy alkalmazotti létszámmal, elsősorban a településcsoport nyugati részén elhelyezkedő községekben. Nem jellemző viszont a térség adottságait, természetes terményeit feldolgozó ipar megléte, ez alól csupán az építőipar és az ahhoz kapcsolódó tevékenység kivétel, mint pl. beton- és aszfaltkészítés, kavicsbányászat. Az üzleti szolgáltatások elsősorban a város és a határátkelő közelében jelentősek. A turizmus térségbeli szerepköre fejlődőben van. Ez utóbbival külön fejezetben foglalkozunk.

Az alábbiakban az elemzés alapjául szolgáló céglistát közöljük, települési bontásban. A lista összeállításának forrásai az 1999-ben kitöltött települési kérdőívek, ill. ezek kiegészítései, valamint saját gyűjtés.

II.15. táblázat Fontosabb gazdasági egységek az Alsó-Szigetköz településein

Dunaszeg	Fenyős Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft. Formatex Gmk. – varroda Gyórladaméri Faipari Kft. Kvalitás Fémcsiszoló Kft. Vágóhíd Privat-Parner -Bau Kft. mélyépítés Szigetközi Mezőgazdasági Szövetkezet Takarékszövetkezet
Dunaszentpál	Mezőgazdasági Szövetkezet
Gyórladamér	Creat-Ing Kft. Mezőgazdasági Szövetkezet VOLT Hungaria Bt.
Győrújfalú	Alfa-Press Kiadó Bt. Cash King Kft. – pénztárgép javítás Építőipari Szállítási Vállalat – Kavicsbánya Géfi Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Győri Útépítő Kft. Aszfaltkeverő telep Németh-Németh Bt. – kénpor gyártás, kereskedelem S.O.S. Bt. – nagykereskedelem Termelőszövetkezet
Nagybajcs	Otthon Gmk. – nagykereskedelem Poligon Likőripari Kft. Takarékszövetkezet Előre Halászati Termelőszövetkezet – gombüzem
Kisbajcs	Előre Halászati Termelőszövetkezet – halefeldolgozás
Győrzámoly	Arella Kft. - bútortároló összeszerelés Győrzámolyi Beton Kft. Henkel Kémiai és Elektrokémiai Felületkezelő Kft. Őri és Fia Bt. – vendéglátás Szuper Trend Kft. – szállítványozás Takarékszövetkezet 2T+M Bt. – gépjármű forgalmazás, szerelés Szinflex Gmk. – műanyaggyártás Kavi-Ko Bt. – szállítványozás gépjármű-forgalmazás
Kunsziget	Agasco-Bt. – gumitömítések, alkatrészek Bubó Bt. – állattenyésztés, állategészségügy Sick Kft. – elektrooptikai alkatrészek Takarékszövetkezet Termelőszövetkezet – Húsüzem Aranyhíd Kft. – térszolgáltatás
Vámosszabadi	Chamon Élelmiszeripari és Kereskedelmi Kft. Elch Kft. – vendéglátás, vadásztatás Tomker Bt. – mezőgazdaság Haszongépker Bt. – gépjármű kereskedelem
Bácsa	Villkom Bt. – villamos szerelés Kossuth Termelőszövetkezet Veszélyes hulladék égető Szennyvíztisztító mű Antalfi Stúdió – belsőépítészet Mitring Kft. építőipar Metabond – Kereskedelem Overal – munkaruházat Hörpi Szörpüzem

Forrás: Kérdőívek 1999 és kiegészítő adatgyűjtés

II.3. ábra

SWOT analízis

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alacsony munkanélküliség - Képzett, iparban tapasztalatot szerzett munkaerő - Győr, a dinamikus nagyváros agglomerációjához tartozik a térség - Földrajzi fekvés, közel az osztrák és a szlovák határ - Földrajzi fekvés, közeli három főváros - Jó közlekedési lehetőség: autópálya, vasút, épülő közeli kikötő, repülőtér - Jó hazai piaci lehetőségek - Sokoldalú gazdasági szerkezet a kisebb településeken is - Jelentős a hazai és a helyi tőke részvétele a helyi gazdaságban - jelentős iparüzési adó a térség településeiben 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - A terület nem tudja kielégíteni a munkaerő-keresletet - Egyes kistelepülések munkaerő foglalkoztatása szinte teljesen Győrhez kötődik - Kevés a „helyi termék”, a helyben feldolgozott nyersanyag (élelmiszer) - Viszonylag kevés a kapcsolat a szlovák oldallal - Tájéseket okozó kavicsbányák adják több tevékenység alapanyagát
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - A szabadabbá váló határ következtében egyre nagyobb piac bontakozik ki a helyi élelmiszeripari és kisipari termékek számára - A Győrben letelepülni nem tudó vagy nem akaró vállalkozások keresik a városhoz közeli jó adottságú telephelyeket - A térség fejlődéséhez pótlólagos munkaerőpiaci bázist biztosít a szlovák oldal - A földrajzi közelség és a hasonló gazdasági szerkezet miatt lehetőség van a beszállítói kapcsolatok fejlesztésére - A helyi kis- és középvállalkozások fejlesztése térségspecifikus mezőgazdasági termékek nagyobb arányú feldolgozását tenné lehetővé helyben - A kis- és középvállalkozások kapcsolódhatnak a győri nagyüzemek beszállítói hálózatához 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az erős kötődés miatt egy esetleges győri elbocsátás a térség településeken okoz munkanélküliséget okoz - A munkaerőigény nehéz kielégítése miatt a befektetők elfordulnak a Győrhez közeli településektől - Győr közelsége több településtől elszívja a munkaerőt, a lehetőségeket, az innovatív befektetőket. - A nehéz piaci helyzet a mezőgazdaságnak problémát okoz - A városból kiszoruló üzemek környezetszennyező termelést folytathatnak

II.3.5. A turizmus jelentősége az Alsó-Szigetközben

A térség földrajzi fekvésénél fogva jó turisztikai adottságokkal rendelkezik. Közúti megközelíthetősége jó, a határátkelőhelyekhez közel fekszik, sőt területén fontos határátkelő található.

Vonzerők

A térség vonzerői elsősorban a szelíd turizmus különböző fajtái, a vízi-, kerékpáros, lovas, horgász, turizmus, valamint a természet-megfigyelő turizmus számára kínálnak adottságokat. (II. 16. táblázat) Ezek tipikusan exkluzív turisztikai formák, melyek ennek megfelelő marketing, szállás-, közlekedési és szakember igényt mutatnak. A terület szempontjából nem elhanyagolható a jelentős méretű átmenő turizmus sem, mely elsősorban a Vámosszabadi határátkelőn

érkező szlovákiai beutazóinak köszönhető. Ez utóbbi turizmus fajtát ma már nem nevezhetjük egyszerűen “bevásárló turizmusnak”, hiszen az érkezők céljai ma már ennél sokkal diverzifikáltabbak: kulturális, fürdő stb. turizmus. Jelenleg a turisták tömege jobbra csak áthalad a vizsgált területen, ennek térség községei hátrányát érezhetik, de turisztikai piacként már jelen van. Jelenleg a községek gazdálkodására még nem gyakorol nagy hatást a turizmus, hiszen az önkormányzatok adóbevételei között az idegenforgalmi adó nem szerepel.

Természeti vonzerők

A terület *alapvető értékei* közé tartoznak a *természeti vonzerők*. Ezek közé elsőként a *természetes vizek* (Duna, Mosoni-Duna) közvetlen környékük sorolhatók, ill. a *mesterségesen létrehozott bányatavak*. Ezek közül a természetes vizek *nemzetközi szintű*, míg a *bányatavak regionális vonzerőt* jelentenek. A természetes vizek közül elsősorban a Mosoni-Duna alkalmas a vízi sportok üzésére, mivel nem gyors folyású, s közlekedés nem folyik rajta.

A természeti környezet tekintetében a Tájvédelmi Körzet tekinthető elsőszámú vonzerőnek. Az elmúlt időszak vízlépcső vitái következtében a Szigetköz mint degradált természeti környezet került be a köztudatba, így nagyon fontossá válik a turisztikai marketing munka az érintett önkormányzatok és a természetvédelem összefogásával. Eldöntetlen kérdés a Tájvédelmi Körzet Nemzeti Parkká alakulása. Ez a cím egészen más turisztikai megközelítést kíván, melynek adottságai és kezdeményei térségben jelen vannak. A védett terület bizonyos turisztikai szegmensek számára nemzetközi vonzerőt jelent.

Egyéb természeti vonzerők között szerepel a potenciális termásvíz-készlet Kunszigeten.

Teremtett vonzerők

A térség községei olyan önálló, nagy jelentőségű épített vonzeróval (múemlék, múzeum stb.) nem rendelkeznek, mely akár országos vonzerőként jöhetne számításba. A sok kis helyi vonzeró azonban csokorba fűzve, megfelelő marketing munkával, más turisztikai ágakhoz kapcsolódva (kerékpáros, lovas turizmus) már fontos tényezővé válhat. Ezek bővítése természetesen lehetséges.

A kulturális vonzerők közül a különböző események emelhetők, melyek jelenleg csak lokális vonzerőt jelentenek, de megfelelő marketinggel, viszonylag kis befektetéssel alakíthatók regionális, vagy országos vonzeróvé (pl. halászlé főző verseny, Szigetközi Napok).

A turizmus lehetséges fellendítéséhez járul hozzá a Győr és Hédervár között már kiépült szigetközi kerékpárút is, mely Győrújfalú, Győrzámoly, Győrladamér, Dunaszeg és Dunaszentpál településeket fűzi fel a társulás területéről, de figyelembe kell venni azt is, hogy a kerékpáros turizmus számára nem csak a kerékpárút jön számításba, hanem a kisközségek kis forgalmú mellékútjai és Duna és a Mosoni-Duna töltése is. Így a már megjelent kerékpáros turizmus térbeli “szétosztása” csupán marketing munka kérdése. A kerékpározásra igénybe vehető útvonalak kitáblázása a kiépített kerékpárúton kívül is megtörtént Vámoszabadi (határátkelő), Kisbajcs, Nagybjacs és Vének irányába.

II.16. táblázat Idegenforgalmi vonzerőleltár az Alsó-Szigetköz településein

Dunaszeg	Műemlék jellegű templom Emlékmű Természeti környezet Falunap Horgászto Mosoni-Duna Morotva-tó
Dunaszentpál	Mosoni-Duna
Győrladamér	Mosoni-Duna Somos-Erdő Nádas-tó Lovaglás Kikötési lehetőség Falunap
Győrzámoly	Mosoni-Duna Duna Műemlék templom Tájvédelmi Körzet
Győrújfalu	Lovaglás Mosoni-Duna
Kunsziget	Krisztus keresés – Húsvét vasárnap Római őrtorony maradványai Műemlék Templom Fogadalmi kápolna Szüreti Napok Tájvédelmi Körzet Bányatavakhoz kapcsolódó horgászat, szabadidőközpont Kihasztnálatlan termál próbafúrás Lovaglás Mosoni-Duna
Nagybajcs	Horgászto Duna Sportcentrum Lovaglás
Kisbajcs	Mosoni-Duna Duna
Vámosszabadi	Horgásztavak, Duna
Vének	Duna, torkolat, szigetek Horgászat Szabadidő Park

Forrás: Települési kérdőívek 1999.

Szálláshely

A térség szálláshely-kapacitása jelenleg kicsi. Struktúrája jó, alkalmazkodik az igényekhez, de a férőhelyek száma kevés (II.17. táblázat). A turizmus várható fellendülése a szálláshely-kapacitás növekedését is magával hozza.

II.17. táblázat Szálláshelyek a községekben

Település	Szálláshely típusa	Férőhely (fő)
Dunaszeg	5 db kiadó szoba	20
	kiépített sátorhely	
Györladamér		0
Nagybajcs	vendégház	6
	sátorhely	
Kisbajcs		0
Vének	2 db faház	8
	sátorhely	
Bácsa	Trófea Panzió	10
Kunsziget	10 db falusi kiadó szoba	25
	sátorhely	
Győrújfalu		0
Győrzámoly	15 db falusi kiadó szoba	38
	sátorhely	
Dunaszentpál	panzió	19
Vámosszabadi	falusi kiadó szoba, fogadó	15

Forrás: Települési kérdőívek 1999.

A horgász- és a természet-megfigyelő turizmus révén a térség számára realitás lehet a falusi turizmus szervezése, a szálláshely lehetőség nyilvántartásba vétele és kínálata.

Más turisztikai felszerelések

A térség turizmusa számára ezekkel kapcsolatos fejlesztések jelentik a legnagyobb kihívást a jövőben. A kerékpárutak kiépítettségéről már esett szó. Ezzel szemben a jövőben nagy jelentősége lehet a kishajós kikötőknek. Jelenleg ezek nem állnak rendelkezésre, vagy csak nagyon szerényen. A Mosoni-Duna torkolatánál építendő fenékküszöb lehetővé teszi a kishajós forgalmat a Mosoni-Dunán, ennek megkötéséhez és hasznosításához azonban a kishajós kikötők infrastruktúrája és háttérintézményei (ellátás) kiépítésre várnak. Erre egyik legalkalmasabb szakasznak a Vének–Győr közötti Mosoni-Duna szakasz tűnik: a Vénéknél tervezett Mosoni-Dunán beinduló kompjárat.

Információ, marketing

A kérdőívek csak nagyon szerény mértékben számolnak be a községekről készült informatív anyagokról (néhány leporelló, képeslap). Ezek részben léteznek, viszont a válaszok nem számolnak be arról, hogy terjesztésük megoldott lenne. Nincsenek információs irodák, vagy turisztikai információ adásával megbízott személyek, akár az önkormányzatnál, akár a térségben közösen.

Összefoglalva elmondható, hogy a térségben a turizmus megfelelő kiegészítő jövedelemforrás lehet. Jellemzően a ökoturizmus különbözői formái élnek meg a területen, elsősorban a vízhez és a tájvédelmi körzethez kapcsolódva. A kiépített kerékpárút és a lovaglási lehetőségek adottak, jelentős a horgászturizmus. Ezeknek a turisztikai ágaknak a szervezettsége még gyen-

ge, nincsenek kiadványok, tájékoztató irodák, programok, programcsomagok a Tájvédelmi Körzetben idegenvezetőik. A szállás férőhely-kínálat nem jelentős számú, bár többféle kategória is létezik, fontos a zöld turizmushoz elengedhetetlen sátorhelyek megléte, bár ezek még nem szerveződtek hálózattá. A kishajók számára adottak kikötési lehetőségek, de ezek mögött nem áll kiépített infrastruktúra. A meglévő lehetőségek kihasználása a területen elsősorban marketing munka kérdése. Előrelépés egy átfogó turisztikai koncepció kidolgozása. E munka egyik legfontosabb követelménye lenne a partnerségi kapcsolat kialakítása a szomszédos Csallóköz turisztikai intézményeivel, egy közös koncepció, közös marketing kialakítására. A Csallóköz turisztikai kínálata hasonló a Szigetközéhez, így kialakulása ellen a partnerség veheti fel a versenyt, s ezáltal a határon átnyúló kapcsolatok erősítésével együttes erővel nőhet a turizmus szektor szerepe.

Idegenforgalmi SWOT analízis

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sok élővíz jelenléte, Duna, Mosoni-Duna - Bányatavak, horgásztavak megléte - Jó halállomány - Kajakkal, kenuval végig hajózható, biztonságos Mosoni-Duna - Kishajóval hajózható Duna, s részben hajózható Mosoni-Duna - Jó kikötési lehetőségek (torkolat) - Tájvédelmi Körzet megléte - Tájképi értékek - A Szigetköz, mint értékes természeti táj ismertsége az országban - Rendezett, lakossági infrastruktúrával jól ellátott falvak - Kiépített és kitáblázott kerékpárutak - Gasztronómia (hal, helyi zöldségtermesztés, feldolgozás) - Sátorozó helyek megléte - Sok a „nyugodt” terület 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kevés a kiépített sátorhely, nincs hálózat - Nincs kemping - Viszonylag kevés a szálláshely és a színvonalas vendéglátóhely - Kiépítetlen a kishajós kikötői infrastruktúra - Az ország közvéleményében a Szigetköz problémás, elpusztított táj - Nincsenek turisztikai információs irodák, vagy ezzel megbízott személyek - Nincs szervezett turizmus - Hiányoznak a kiadványok, a meglévő kerékpárutakra, vízi utakra építő túra ajánlatok - az 1954-es árvíz elpusztította az épített örökség elemeit a falukép az 50-es évektől alakult ki
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Győr lakossága biztos piacot jelent egy rekreációs jellegű helyi turizmusra (horgászat, falunapok, halász-napok stb.), a térség Győr rekreációs területévé válhat - A zöld turizmusban jelentős lesz a hazai kereslet, földrajzilag, s megközelítés szempontjából is közel vannak magyar nagyvárosok - Földrajzi fekvés: hármashatár közelsége, fővárosok közelsége, jó közlekedési hálózat - A határközeli fekvés miatt a szlovákiai és osztrák látogató turisták pótlólagos piacot jelentenek - A sporthajó turizmusban Bécs telítetté vált, ez a turisztikai ág új területeket keres - A Tájvédelmi Körzet fejlesztése marketing és szervezési lehetőségeket is megold - Európában élénkül a kereslet a zöld turizmus, a természet-megfigyelő turizmus, a sportturizmus iránt - A szlovák oldallal összefogva közös turisztikai szervezés - Pozsony rekreációs területe - Feltáratlan, kihasználatlan termásvíz készlet - A turizmus szempontjából a Szigetközre és a Csallóközre közös marketing tevékenység folytatása. (A kistérség turisztikai tevékenysége ebbe a marketing koncepcióba ágyazódhat bele.) 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - A Duna és a táj ökológiai károsodásának veszélye (vízutánpótlás) - Kihaszánlatlanul álló bányatavak szennyeződése, a talajvíz szennyeződése - A Duna másik oldalán elhelyezkedő területek (Csallóköz) hasonló turisztikai kínálattal rendelkezik, nagy a konkurencia veszélye mindegyik turisztikai ágban - A terület ipari jellege miatt a turisztikai befektetők érdektelenség - A Duna és a Mosoni-Duna szennyezettsége - Marketing koncepció késlekedése

II.4. ÁBRA

II.4. AZ ALSÓ-SZIGETKÖZ MEZŐGAZDASÁGA

A társulás településeinek gazdaságszerkezetében jelentős szerepet játszik az agrárium, bár ez nem a foglalkoztatási szerkezetben jelenik

II.4.1. A mezőgazdasági termelés tradíciói

Timaffy László Szigetköz című könyvéből bepillantást nyerhetünk a térség múltjába:

Régen a *Szigetközben a külterjes állattartás* volt a jellemző, rideggulya, -ménés és -konda, amivel szorosan összefüggött a *külterjes földművelés* - két- és háromnyomásos rendszerrel. A *nyomásos gazdálkodás* emlékeit még ma is meg lehet találni a legrégebb határrészekeken. A határt felharmadolták, egy részét ugarnak hagyták, a másikba őszieket, a harmadikba pedig tavaszikat vetettek. Az ugar jó kihasználása szövetkezésre serkentette az embereket, közös megegyezéssel mindig együtt ugaroltak. Az ugart egész évben állatok járták, és így természetesen trágyázták is. A *trágyázás* csak újabb keletű, a múlt század végén, a *forgórendszerű gazdálkodásra* való áttérés hozta magával. Az ugar helyén a takarmánytermesztés alakult ki, az állatokat pedig istállóba szoktatták.

Az állatok közül az uradalmakban lehetett megtalálni a juhászatot, amely nem tartozott szorosan a táji állattartás jellegzetességei közé (a századforduló táján meg is szűnt, az uradalmakban a sertésstenyésztésre tértek át).

A belső legelők jellegzetessége volt a félszilajon tartott vizibaromfi.

A legnagyobb változást a múlt század végi *szabályozás, ármentesítés* hozta. A mezőgazdaság *belterjesebbé* vált, ekkor tértek át az ugar, a nyomásos gazdálkodás helyett a forgórendszerű gazdálkodásra.

A községek belső *legelőire* naponta kijáró vegyescsorda és disznókonda mellett a külső legelőknél továbbra is fennmaradt a tavasztól ősziig tartó pásztorélet, csak télre hajtották haza az istállóba az állatokat.

Régen idegen jószág is legelt bőven a Duna-ágakat követő nagy kiterjedésű legelőknél, 1920-ig a Csallóközből, a testvérközségeken kívül Pozsony környékéről, később Csehszlovákia területéről is jöttek állatok.

Az első világháborúig külön legelt a ménés, külön az ökörgulya, volt növendékgulya is, a fejősteheneket pedig egy szigeten tartották. A húszas évek után megcsappant az állatok száma, ezért összezsápták egy csordába az ökröket a lovakkal, a csikókat a növendékgulyával. 1938 táján pedig már csak egy *vegyescsorda* legelt.

A szarvasmarhák eleinte mind *magyarfajták* voltak, a múlt század végétől az első világháborúig pedig felesben tartottak már tarkát és magyart. A lóállomány magyar parlagi fajta volt, a múlt század második felében cserélődött ki a mai nagyobb testű fajtákra.

A sertésállomány a bakonyi disznóból állt, az uradalmak a század végén, mikor fellendült sertésstenyésztésük, már mangalicával kezdtek.

Az egy állatra jutó *legelőterület* nem volt nagy, egy-két hold között változott esztendőként.

A szabályozás előtt a víz csak igen kis területeket engedélyezett a *gazdálkodás* számára.

Mivel a falvak a magasabban fekvő területekre települtek, ahová a víz szabályosan megismétlődő elöntései nem értek el, a földművelés területe egybeesett a községek közvetlen környezetével.

A régi földművelés egészen más volt, mint a mai. Nem termesztettek sokféle növényt. Fő *terményük* a búza volt, mellette pedig a rozs. Árpát, zabot sokkal kevesebbet termesztettek, főleg a múlt századig. *A kölesnek volt még nagy jelentősége.*

Ezek után a növények után a kender és a len következett fontosságban. Külön helye volt a *káposztának, zöldségnek, a krumplinak, kukoricát csak kertszerűen termelték, házi szükségletre.* Takarmányt nem termeltek, inkább legeltették az állatokat, télen pedig szénán, szalmán tartották.

A szigetközi kertészkedés már évszázadokkal ezelőtt is híres volt. Régi leírások úgy említik a Csallóközzel együtt, mint "aranykertet", Magyarország gyümölcsös és zöldséges kertjét. Jó ön-

téstalaja, az öntéshez "kéznélvő" Duna-ágak, és az éghajlati adottságok teszik a kertészkedésre ma is kiválóan alkalmassá.

A múlt században még a háziasszonyok kis konyhakertjei szorosan a portákhoz tartoztak, a káposztás kertek gyűrűsen vették körül a falut. Itt termelték piacra a *híres szigetközi káposztát, zöldséget, paprikát*, de ez volt a krumplinak, kukoricának, töknek is a termőhelye. Ezzel az övvel szinte egybefonódtak a gyümölcsösök. Legtöbb volt a *dió-, szilva- és almafa, majd a cse-resznye, körte*. A régi gyümölcsfák tájfajták voltak, a nemes gyümölcsfákat csak századunkban telepítettek. Sok községet szinte gyümölcserdő öv vett körül.

Szőlőt is természetek régen a Szigetközben, a ház körüli kertekben magasabban fekvő homokos, vályogos öntésen, a portákon lugasosan, kint karózva. Tájfajta volt ez is. A mezőgazdasági termelés terjeszkedésével kiszorult azonban a határból.

A szabályozás után terjedt ki a szántóföldekre a kertészkedés. A 30-as években érte el legszébb virágzását, amikor a püski szövetkezet és a dunaremetei hajóállomás révén nemcsak az ország minden részébe, de külföldre is eljutottak terményeik, nemesfűz vesszőből font kosárban.

A szigetek egyik kincse a *széna* volt, a réteket kaszálták is a legeltetés mellett.

A kérdőívben feltett kérdésre, hogy milyen termelési hagyományok voltak a településen, két helyről kaptunk konkrét választ:

Kunszigeten nagy hagyománya volt a "zöldség" = *petrezselyem* és sárgarépa termesztésének, amelyhez az adottságok megfelelőek, és jó piaca volt. A monda szerint már az 1700-as években megjelent a kertekben petrezirom néven. Legnagyobb jelentőségét 1900 és 1970 között érte el, amely időszakra a kereskedelmi méretű termelés és szervezett értékesítés volt a jellemző. (1958-ban például az ára megegyezett a búzáéval, termésmennyisége pedig a búza 15 q/ha-hoz képest 80 q/ha volt.) Ma már senki sem foglalkozik ezzel a munkaigényes növényvel.

Dunaszegben is a zöldségtermesztésnek volt hagyománya, itt *hagymát* és *gyökérezöldséget* természetek.

Még egy érdekességet kell megemlíteni, a *Szigetközi kisvasutat*, amely a cukorrépa összeszedésére szolgált, és a répát az öttevényi vasútállomásra szállította. Az ötlet és a megvalósítás is a hédervári grófnak tulajdonítható.

II.4.2. Művelési ágak megoszlása

A művelési ág megoszlását a Győr-Moson-Sopron megyei Földművelésügyi Hivatal adatai alapján elemezzük.

Az adatokból kitűnik, hogy a *szántóterület* a meghatározó mindenhol, és a szántóterületek nagysága 75 és 18,1% között alakul. A legkisebb a szántóterület Vénéken (18,1%), de még itt is a szántók aránya a legnagyobb (erdő 16,7%).

A szántók területének nagysága az 1984-es állapothoz képest nem mutat lényeges változást, néhány százalék (összességében 0,2%) eltérés van csupán. A múlt századvégi adatokkal összehasonlítva viszont láthatjuk, hogy a szántók területe 10-20%-kkal csökkent Dunaszeg, Duna-szentpál, Győrladamér, Győrújfalú és Győrzámoly községekben, Kunszigeten nem változott lényegesen, a többi faluban pedig emelkedett, Kisbajcsón és Nagybajcsón 20% körüli, Vámos-szabadiban és Vénéken pedig 10% körüli ez az érték.

A *rétek és legelők* nagysága az 1895-ös 21,5%-ról, 1986-ra 13,6%-ra, majd 1999-re 9,5%-ra változott. A rét művelési ágban 3,5%-kal növekedett a terület 1984-re. 1999-re összességében 4%-os a csökkenés, viszont a művelési ágakban változás történt, 5,2% legelő nagysága, a rét területe pedig 4,3%.

Hat település határában említésre méltó nagyságú *nádas* található, legnagyobb Győrzámoly községben, ahol 105 ha-t tesz ki összesen. Ez jelentős növekedés az 1895-ös adatokkal összeha-

sonlítva, amikor is 3 település határában volt 4-16 ha halastó vagy nádas. 1984-ben is kisebb területen találhattunk csak nádast vagy halastavakat, 5 faluban összesen, Györladaméron volt a legnagyobb a terület, 32 ha, Vámoszabadiban pedig a legkisebb, 11 ha.

A gyümölcsösök és kertek nagysága mára elenyésző, 2 településen jelenik meg (Vámoszabadiban 19,45 ha, ez 1%, és Véneken 4,77 ha, ez 0,7%). Az 1895-ös adatokból látszik, hogy minden településen volt 5-25 ha (kb. 1%, kivéve Kunszigetet, ahol 8,7%-a a területeknek ilyen művelés alatt állt). Az 1984-es adatok szerint még nagyobb területek voltak kert, gyümölcsös, vagy szőlő hasznosításban 3-8% közötti nagyságban, amely Kunsziget kivételével (4%-ra csökkent) figyelemre méltó növekedés. Ma valószínű, hogy nagy valószínűséggel nem tudunk az összes földterületről, ahol zöldséget termesztene, amely dolog magyarázata a magánosításban keresendő. A rendszerváltás előtt a TSZ-ek földhasználatát ellenőrizhető volt, viszont manapság a magánkézben lévő földterületekről nincsenek adataink, a 3 ha alatti területeket nem kell bejelenteni. A falubeliek elmondása szerint termelnek még zöldséget a gazdák, de nem lehet felmérni milyen és mekkora területen. 2000 áprilisában kezdődik egy teljes körű mezőgazdasági összeírás, amely kiértékeléséből kapott adatokra biztosan lehet támaszkodni.

Azt mindenesetre elmondhatjuk, hogy a talaj, az éghajlat adottságát és a hagyományokat figyelembe véve a szabadföldi kertészetek számára nagyon kedvezőek a feltételek.

Az erdőterületek aránya is folyamatos emelkedést mutat, mára 13,5%-a a területnek az erdővel borított.

A földek átlagos *aranykorona* étéke jó, a Duna hordalékán jó minőségű *talajok* alakultak ki. A Duna jelenlegi árterén a fiatal és nyers öntéstalajok jellemzőek, amelyeknek termékenysége a mechanikai összetétel, az abból adódó vízgazdálkodási adottságok és a kis szervesanyag-tartalom miatt gyenge. A terület túlnyomó részét a rétiesedő öntéstalajok fedik, amelyeknek mechanikai összetétele az öntésekénél nehezebb, vályog, amelynek vízgazdálkodása kedvező. Ahol a talajvíz mélyebbre süllyedt, és nincs közvetlen hatása a talaj vízgazdálkodására, a csernozjom talajképződési folyamatok érvényesültek, és csernozjom jellegű homoktalajok találhatóak. Termékenységük a felszín közeli kavicsrétegek miatt gyenge, de öntözéssel nagymértékben javítható.

A problémát az átlagos *parcellaméret* jelenti (II.18. táblázat).

II.18. táblázat: AK érték és parcellaméret

Település neve	Szántóterület átlagos AK értéke	Átlagos parcella méret (ha)
Dunaszeg	23,39	1,74
Dunaszentpál	22,02	1,48
Györladamér	22,50	1,49
Győrújfalú	20,42	1,14
Győrzámoly	22,18	1,88
Kisbajcs	21,29	1,96
Kunsziget	20,96	1,78
Nagybajcs	23,85	1,46
Vámoszabadi	19,60	1,58
Vének	19,95	1,54

Forrás: Győr-Moson-Sopron megyei FVM Hivatal

A kérdőívben több helyen vetették fel ezt a problémát: Györladaméron "sok 1 ha-nál kisebb terület várta magára, a birtokkegyesítési törvény késése miatt", Véneken is sok az úgynevezett nadrágszíjparcella.

A vetésszerkezetben még mindig a búza, kukorica és árpa termesztés a meghatározó, pedig a föld minősége lehetővé tenné más növények termesztését is. Az FVM Hivatal munkatársainak

elmondása alapján, a vetésszerkezet nem változott az évek múlásával, a búza foglalja még mindig el a földterület legnagyobb részét (II.19. táblázat).

II.19. táblázat Vetésszerkezet alakulása 1998-ban

Település	Búza (ha)	Árpa (ha)	Napraforgó (ha)	Burgonya (ha)	Repce (ha)	Kukorica (ha)
Dunaszeg	290	175	58	-	100	290
Dunaszentpál	161	37	-	-	61	100
Györladamér	190	60	36	-	-	150
Győrújfalú	223	39	156	20	-	45
Győrzámoly	500	360	25	-	-	70
Kisbajcs	47	30	-	-	35	128
Nagybajcs	43	-	-	-	-	30
Vámosszabadi	502	333	20	-	70	614
Vének	71	-	-	-	40	6
Összesen	2027	1034	295	20	306	1433

Forrás: Megyei Agrárkonceptió, Gazdajegyzők adatai alapján

Előnyösnek mondható, hogy a repce termesztése is terjed a térségben, az emberek már ismerkednek ezzel a növényvel. A későbbiekben a biodízel előállításában jelentős lehet a szerepe.

II.4.3. Gazdálkodás

Termelő szövetkezetek

A térségben jelenleg öt termelőszövetkezet működik. 1994-ben még 9 szövetkezet működött - kettő Dunaszegen, egy Dunaszentpálon, Györladaméron, Győrzámolyon, Kisbajcsen, Kunszigeten, Vámosszabadiban és Vénekben - 1997-re ebből 3 megszűnt -, az egyik dunaszegi, a vámosszabadi és a véneki -, majd 1999-ben a győrzámolyit is felszámolták.

Jelenleg a dunaszegi *Szigetközi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet* 650 ha-on gazdálkodik, foglalkoztatottjainak száma 50 fő körüli. A növénytermesztési ágazatból a gabona és cukorrépa termesztés a legjelentősebb, ez adja az összes árbevétel felét. Az állattenyésztési ágazatban a sertésenyésztés a meghatározó, a 150 anyakocát befogadó telepről évente kb. 2500 hízót adnak le. A szarvasmarha ágazat kisebb jelentőségű (marhahízalás). A Szövetkezetben ezen kívül raktározással, terményszállítással, takarmánykeveréssel és kavicsbányászattal (17,2 ha-os tavon) foglalkoznak.

Kunszigeten működik a *Zöld Mező MgTSZ*, amely 100 főt foglalkoztat és növénytermesztéssel, állattenyésztéssel (szarvasmarha, sertés) és húsfeldolgozással foglalkozik.

A *Dunaszentpáli Mezőgazdasági Szövetkezet* 627 ha-on, 27 fővel dolgozik. Főbb termesztett növényeik a búza, a kukorica, az árpa. Az állattenyésztési ágazatban a szarvasmarha tenyésztése a meghatározó.

A *Györladaméri MgTSZ* 180 ha-on gazdálkodik, 7 főt foglalkoztat. Kukoricát, árpát, zabot és búzát termeszt.

A *Győri Kossuth MgTSZ*-hez Győr, Győrújfalú, Kisbajcs, Nagybajcs, Vámosszabadi és Vének tartozik. Székhelye Bácsán van. A TSZ kb. 3000 ha-on gazdálkodik, és 160 főt foglalkoztat, amelyből 20 fő győrújfalui, 40 fő pedig bácsai. Termesztett növényeik: búza, árpa, kukorica, cukorrépa, napraforgó, repce. Szarvasmarhát tenyésztnek, legelőgazdálkodást folytatnak, és raktározással is foglalkoznak.

Összefoglalásul elmondható, hogy *TSZ-ekben a gabona és cukorrépa termesztés és a szarvasmarha és sertés tenyésztés a meghatározó*. Egyedül a kunszigeti TSZ-ben foglalkoznak

feldolgozással. A jövőre nézve a feldolgozás mértékének emelkedése pozitív irányú változás lenne. Az olyan alternatív növények termesztése is megfontolandó, mint pl. a repce.

Termelőszövetkezeten kívüli vállalkozások, őstermelők

Az 1990-es évet követő változások a mezőgazdasági szektor területén a korábbi üzemszerkezetet jelentősen megváltoztatta. A TSZ-ek karcsúsodásával (létszámcsökkentés, szétválás) egy időben megjelentek a mezőgazdasági szektorban a különféle gazdasági társaságok: bt-k, kft-k és egyéni vállalkozások is. De ez a kör még mindig nem fedte le a mezőgazdasági termékeket előállítók körét. Az őstermelői fogalom és státusz bevezetésével a lefedettség már közelít a teljeséghez (II.20. táblázat).

II.20. táblázat 1999-ben érvényesen regisztráltak településenként, gazdasági forma szerint

Település neve	Gazdasági társaságok	Főfoglalkozású/nem főfoglalkozású egyéni vállalkozók	Főfoglalkozású/nem főfoglalkozású őstermelő
Dunaszeg	2	1/0	1/6
Dunaszentpál	0	0/0	1/9
Győrladamér	0	1/0	0/7
Győrújfalú	0	0/0	1/11
Győrzámoly	0	3/2	6/19
Kisbajcs	0	1/0	0/9
Kunsziget	0	0/0	2/185
Nagybajcs	0	1/0	1/8
Vének	0	0/0	1/2
Vámosszabadi	1	0/0	1/27
Összesen	3	7/2	14/283

Forrás: Győr-Moson-Sopron megyei FVM Hivatal adatai alapján

Az 1000 főre jutó *vállalkozások* száma 3 év alatt csökkent, ez az országos folyamatokkal egybeesik. Különösen feltűnő ez a változás Vénekben, amely a többi faluhoz hasonlóan növelte lakosságát. A mezőgazdasági egyéni vállalkozásokban nem volt ekkora a változás, sőt ahol változást látunk Nagybajcs kivételével pozitív irányú. Győrzámolyon és Győrladaméren is megkészeződtek ezek a vállalkozások (II.21. táblázat).

II.21. táblázat: 1000 lakosra vetített mezőgazdasági adatok

Település neve	Mezőgazd.-i tevékenységet folytató háztartások		1000 lakosra jutó mg.-i egyéni vállalkozók száma		Regisztrált gazdaságok száma	Őstermelők száma
	1994	1997	1994	1997		
Vizsgált évek	1994	1997	1994	1997	1999	1997
Dunaszeg	62	47	2	2	6	159
Dunaszentpál	35	26	2	2	19	222
Győrladamér	59	56	2	5	10	79
Győrújfalú	104	79	2	2	11	218
Győrzámoly	67	66	3	6	20	155
Kisbajcs	80	70	1	1	14	229
Nagybajcs	69	61	6	5	11	265
Vámosszabadi	80	56	2	2	30	259
Vének	101	26	0	0	19	89

Forrás: Győr-Moson-Sopron megyei FVM Hivatal adatai alapján

A regisztrált főfoglalkozású *őstermelők* száma mindössze 14 a térségben, 1-1 fő településenként (Győrladaméron egy sincs, Kunszigeten ketten vannak), egyedül Győrzámolyon foglalkoznak 6-an őstermeléssel főmunkaidőben. A nem főfoglalkozású őstermelők száma magasabb, 283-an vannak összesen, feltűnően sokan, 185-en Kunszigeten. Remélhetőleg a fő- és nem főfoglalkozású őstermelők száma növekedni fog, egyre többen választják ezt a kedvező adózási módú gazdasági formát.

A *mezőgazdasági vállalkozók* alkalmazottainak a száma is alátámasztja azt, hogy a mezőgazdasági szektor önfoglalkoztató (II.22. táblázat), hiszen a vállalkozók foglalkoztatásban betöltött szerepe nem meghatározó.

II.22. táblázat: Vállalkozók és alkalmazottak

	Mezőgazdasági vállalkozók száma	Alkalmazottak száma
Bácsa	4	2
Dunaszeg	7	4
Dunaszentpál	1	2
Győrladamér	1	-
Győrújfalú	1	-
Győrzámoly	1	-
Kisbajcs	3	-
Kunsziget	4	-
Nagybajcs	6	3
Vének	2	-
Vámosszabadi	2	-
Összesen	32	11

Forrás: MTA RKK NYUTI kérdőíves adatgyűjtése

A mezőgazdasági vállalkozók kisállattenyésztéssel, sertés és szarvasmarha tenyésztéssel (tejtermelés), növénytermesztéssel, kertészkedéssel, dísznövénytermesztéssel foglalkoznak. Az idényjellegű foglalkoztatásban betöltött szerepükről nem tudunk, de valószínű, hogy nagyobb szerepet töltenek be (pl. napszámos munka) és a be nem jelentett dolgozók száma miatt is valamivel nagyobb lehet a jelentőségük.

II.4.4. Mezőgazdaság a lakosság körében - válaszok a kérdőívek alapján

Kérdőív segítségével arra kerestük a választ, hogy az egyes településekben a lakosság, az egyes háztartások milyen mezőgazdasági termelést folytatnak, van-e a települések között meghatározó különbség, s van-e térségi specifikum?

Bácsán kisállattenyésztéssel, gyümölcs-, virágtermesztéssel (őstermelőkkel együtt) a lakosság kb. 5%-a foglalkozik. Nagyüzemi növényeket (gabonák és paradicsom) 3-4 fő termeszt, és két telephelyen van a faluban idegenforgalmi- és sportlőállomány (15-20 ló).

Dunaszegen a lakosság 15%-a 271 ha-on gazdálkodik. Kukoricát, búzát, konyhakerti növényt termesztnek és szarvasmarhát, sertést tenyésztnek.

Dunaszentpálon a lakosság 75%-a foglalkozik még valamilyen szinten főképpen saját részre történő termesztéssel, tenyésztéssel (kukorica, burgonya, konyhakerti növény, szarvasmarha, sertés, szárnyasok). Összesen 100 ha a saját művelésben lévő földek nagysága.

Győrladaméron 120 ha-on napraforgót termesztnek és sertést, növendékmárhát tenyésztnek.

Győrújfalun a lakosság 10% tenyészt kisállatot és sertést, 20% pedig kukorica, burgonya és káposztatermesztéssel foglalkozik.

Győrzámolyon a lakosság 20-20%-a tenyészt szárnyast, sertést, lovat, szarvasmarhát és termeszt kukoricát, burgonyát, káposztát.

Kunszigeten a lakosság 80-90%-a 50-60 ha-on foglalkozik növénytermesztéssel, sertésenyésztéssel.

Nagybajcsan a kisállattenyésztés visszafejlődött, növénytermesztéssel a lakosság kb. 15%-a foglalkozik.

Vámoszabadiban 220 ha föld maradt a lakosság saját művelésében, a lakosság 5%-a cukorrépa termesztéssel, 1-2%-a pedig kukorica és búza termesztéssel foglalkozik.

Az adatokból látható, hogy a piacra termelés nem olyan nagy jelentőségű már a falvakban. A távolabb fekvő falvakban találkozzunk inkább vele, aminek oka a közelebbi falvak agglomeráló hatása lehet, talán az ingázás mellett már nem jut idejük, energiájuk, vagy egyszerűen az első munkahelyen megszerzett jövedelem nem készíti őket a kiegészítésre.

A saját részre termelés nagyobb mértékű lehet, erre vonatkozóan nincsenek információink. Kunszigeten és Dunaszentpálon valószínűleg ez jelenik meg a magas értékekben.

II.23. táblázat: Kistermelők állatállományának alakulása 1991-ben és 1994-ben

Település	Szarvasmarha db	Sertés db	Szarvasmarha db	Tehén db	Sertés db
	1991		1994		
Dunaszeg	185	1361	158	61	994
Dunaszentpál	169	587	185	81	185
Győrladamér	59	602	51	9	449
Győrújfalú	71	1540	60	9	723
Győrzámoly	76	915	49	10	627
Kisbajcs	196	424	103	49	369
Kunsziget	183	1577	139	46	953
Nagybajcs	240	387	144	80	359
Vámoszabadi	156	628	89	40	462
Vének	8	255	3	3	48
Összesen	1343	8276	981	388	5169

Forrás: Győr-Moson-Sopron megyei FVM Hivatal adatai alapján

II.24. táblázat: Állatállomány alakulása 1998-ban

Település	Szarvasmarha db	Tehén db	Hízómarha db	Sertés db	Baromfi (liba, pulyka) db	Juh db	Ló db
Dunaszeg	152	15	39	1 482	-	-	1
Dunaszentpál	385	169	10	-	-	-	1
Győrújfalú	18	5	10	350	140	10	5
Győrzámoly	-	-	-	565	-	-	7
Kisbajcs	992	645	69	106	240	41	-
Kunsziget	490	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	-
Nagybajcs	589	79	253	153	51	24	3
Vámoszabadi	110	32	28	74	50	24	4
Vének	3	1	2	38	105	4	-
Összesen	2739	946	411	2768	586	103	21

Forrás: Megyei Agrárkonceptió, Gazdajegyzők adatgyűjtése

Az állatállomány alakulásáról sajnos nincsenek egységes adatok, ezért nem tudunk messzemenő következtetéseket levonni csak azt az egyet, hogy az állatállomány folyamatosan csökken.

II.4.5. A térség mezőgazdaságának összefoglalása

Mint láthatjuk, a térségben a mezőgazdasági szektor szerepe visszaszorulóban van. Egyre többen választják Győr munkahelyeit, egy biztosabb jövedelemért, vállalva ezzel az ingázást is. A néhány működő szövetkezet mellett kevesen dolgoznak a mezőgazdaságban, mind vállalkozók, mind a szövetkezetek munkaerő felvétele sem jelentős.

A földek túlnyomó többségét a szövetkezetek bérlik, a saját kézben maradt földeken pár vállalkozó kivételével pedig saját részre, Győr piacára termelnek. Ezek a területek elapróztak, nem teszik lehetővé a kifizetődő termelést.

A térség közvetlen környékén Szigetközben Dunakilitin van egy konzervüzem, Mosonmagyaróváron az Óvártej különféle tejtermékeket állít elő, húsfeldolgozás Jánossomorján, Mosonmagyaróváron, Darnózselin és Héderváron működik. A Pannongabona Rt.-nek Mosonmagyaróváron van egy telephelye. Máriakálnokon komposztkészítéssel, gombatermesztéssel, konzerválással foglalkozó vállalkozás működik, Jánossomorján édesipari termékeket állítanak elő. A Szigetközön kívül Bősárkányban működik a Hipp bébiételgyár, amely bioterméket is vásárol fel.

2000-től bevezetésre kerül a Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program kísérleti jelleggel. A program az EU tagállamaiban nagyon hatékonyan működik. A gazdálkodóknak nem kötelező a részvétel, de kihasználhatják ezt a lehetőséget. A termelők a különböző művelési ágakra történő átállásra (természetesen a termőföld adottságainak figyelembe vételével) kompenzációt kapnak. Ezek a következők: plusz ráfordítás, jövedelemkiesés utáni támogatás és ösztönző támogatás.

A másik lehetőség az összefogás az értékesítés területén.

SWOT analízis

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gazdag termesztési hagyományok (kertészet) - A föld minősége (a szántóterületek átlagos AK értéke településenként 19,60 és 23, 39 között változik) - Jó adottságok a zöldségtermesztéshez - Továbbtanulási lehetőségek a megyében a mezőgazdaság területén (két egyetem, Sopronban és Mosonmagyaróváron) - Győr, mint felvevőpiac 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vállalkozói aktivitás alacsony (32 mezőgazdasági vállalkozó van a térségben) - Elaprózott birtokméret (1,14 és 1,96 ha között a településeken az átlag) - A kertészeti növények termesztésének visszaszorulása
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alternatív növények termelésbe vonása - Zöldségtermesztés - Biotermesztés - Csatlakozás a Nemzetközi Agrár-környezetvédelmi Programhoz - Termelési értékesítő szövetkezetek létrehozása - Mezőgazdasági termékek feldolgozottságának növelése - A Regionális Park kialakítás 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Győr munkaerő elszívó hatása - A térség agglomerálódása - Környezetszennyezés a régi gépek, az ésszerűtlen műtrágyázás, növényvédő szer használat miatt

II.5. AZ ALSÓ-SZIGETKÖZ TELEPÜLÉSEINEK INFRASTRUKTURÁLIS ELLÁTOTSÁGA

A település az emberi társadalom létformája, amelyben a természeti, társadalmi, gazdasági jelenségek és folyamatok, valamint a műszaki-építészeti elemek kölcsönös egymásra hatása valósul meg. A település tehát sok összetevőből álló dinamikus rendszer.

Bármilyen településről is legyen szó: az egyik oldalról a természeti és műszaki elemek hosszú életűek és változásuk lassú, másfelől viszont a társadalmi és gazdasági elemek változékonyak, általában rövidebb életűek.

Az elmúlt években a megváltozott gazdasági, társadalmi és politikai viszonyok nagy hatással voltak a települések életére. A 80-as évek második felében fokozatos, kisebb léptékű változások voltak a jellemzők, melyek már hatottak a helyi önállóság növelése irányába, majd 1990-től ugrásszerű átrendeződés történt a valódi önállóság, a demokratikus intézményrendszer kiépítésére.

Az Alsó-Szigetközi települések életét meghatározó Győr-közelség meggyorsította a fejlesztések ütemét, a győri gazdasági növekedés rájuk sem volt hatástalan, különösen a lakásépítések dinamikusságát, vagy pl. a szolgáltató háttér infrastruktúra meglétét illetően is. A Mosoni-Duna szomszédsága, a 10-es és 14-es utak közelsége mind-mind dominánsan szerepelnek a miértekre adott válaszok, az okok között.

Ez a fejezet megpróbálja összeszedni az infrastruktúra elemek állapotára vonatkozó információkat a szociális és műszaki oldalról egyaránt.

II.5.1. Szociális infrastruktúra jellemzői az Alsó-Szigetköz településeiben

A települési infrastruktúrában fontos szerepe van a különféle közösségi szolgáltatást nyújtó intézményeknek. Ezek az intézmények tevékenységük jellegét tekintve különböző csoportokra oszthatók:

- oktatási,
- művelődési, kulturális,
- egészségügyi, gyógyászati,
- kereskedelmi, vendéglátó, szolgáltató¹

intézményekre.

Alapvető funkciójuk a települések ill. településcsoportok lakosságának különféle jellegű igényeinek kielégítése, az ezzel kapcsolatos szolgáltatások biztosítása.

Az egészségügyi ellátottság

Az embert legközvetlenebbül az egészsége érinti, így ma már nem hiányozhatnak egyetlen településről sem a felszerelt orvosi rendelők, sem a háziorvosi szolgálat. Az Alsó-Szigetköz településeiben mindenki számára elérhető ez az alapvető egészségügyi ellátás (*székhely*):

- Kisbajcs-Nagybajcs-Vámoszabadi-Vének,
- Dunaszeg-Dunaszentpál,
- a többi öt településen a háziorvosi székhely helyben van.

A gyermekek egészségéért felelős szakorvos három településen, illetve településrészen - Dunaszegen, Győrújfalun, Kunszigeten és Bácsán - közvetlenül elérhető. Dunaszeg székhellyel további három település beteg gyermekei jutnak megfelelő orvosi segítséghez: Dunaszentpál, Győrzámoly és Győrladamér. A győri gyermekorvosi szakrendelést Vének, Nagybajcs, Kisbajcs, Vámoszabadi választja elsődlegesen igénybevett egészségügyi intézményként.

¹ Ez a fejezet nem tér ki a kereskedelmi és vendéglátói egységek számszerű jellemzésére, az a gazdasági részben lesz részletesen tárgyalva.

A gyógyszerellátás öt településen (Bácsa, Vámosszabadi, Győrzámoly, Dunaszeg, Kunsziget) fiókgyógyszertárral megoldott, Dunaszentpálról Dunaszegre, Vének, Nagybajcs, Kisbajcs, Győrújfalú, Győrladamér települések esetében Győrben járnak át a betegek a szükséges gyógyszerekért.

A fogorvosi szakellátást Győrben és Győrzámolyon veszik igénybe a települések lakói, valamint Kunsziget esetében a társuláson kívüli Öttevényen.

A védőnői szolgálat is hasonló beosztással kialakított, mint a háziorvosi székely beosztása.

- Kisbajcs-Nagybajcs-Vámosszabadi-Vének,
- Dunaszeg-Dunaszentpál-Győrladamér,
- Győrzámoly-Győrújfalú,
- Öttevény-Kunsziget,
- Bácsán egyénileg megoldott.

Gyermekjóléti szolgálat is ténykedik a társulás településeiben. Kisbajcs-hoz tartozik Nagybajcs és Vámosszabadi, Dunaszeghez Dunaszentpál és Győrladamér, a többi településen helyi szinten működik ez a szolgálat (II.5. ábra).

Az idősek napközi otthonát - ha szükséges - Győrben tudják igénybe venni az arra szorulóknak, Bácsán és Kunszigeten jelezték, hogy folyamatban, illetve tervezés alatt van a leendő otthon kialakítása, megszervezése.

Az oktatás intézményei

Ezen csoportba a gyermeknevelés minden intézménye helyet kap az óvodától a középfokú oktatási intézményig.

Óvoda Vénekén nincs, az alacsony lakosságszám miatt érthető is. A többi tíz településen működik óvoda, így a helybeliek számára nem szükséges más településre vinni a gyermekeket. Ha az *óvodás korú gyermekek* számának és az óvodai férőhelyek számának arányát tekintjük (1998), akkor Győrújfalú, Győrzámoly, Kisbajcs, Kunsziget Nagybajcs esetén a kihasználtság átlagosan 130%-os, tehát több a gyermek, mint amennyi férőhelyszámot a statisztika kimutat. Ha jobban meggondoljuk, ezt pozitív "eseményként" lehet felfogni, hiszen a növekvő gyermeklétszámot feltételez, amely az általános demográfiai tendenciákat nézve nagyon kedvező.

Az *iskoláskorú gyermekek képzését* alsó- és felső tagozatra bonthatjuk, miután néhány településen az oktatás e téren elkülönül (II.6. ábra).

Vének és Nagybajcs településekről az alsó tagozatos kisdíákok Kisbajcsra és/vagy Győrbe járnak át, illetve még Vámosszabadi jelezte, hogy a helyben működő iskola mellett igénybe veszik a kisbajcsi illetve győri iskolákat. Ez a szülők városi munkahelyével is összefügghet, akik reggelente magukkal hozhatják, délután pedig vihetik haza gyermeküket.

A többi településen az alsó tagozatos díákok oktatását fel tudta vállalni az önkormányzat, így működik az iskola. A felső tagozatos díákok oktatása már nem ennyire egyszerű megoldást jelent az önkormányzatoknak. A nagyobb önállósággal rendelkező idősebb gyermekeket szívesebben "küldik" más települések iskoláiba a szülők; helyi szinten csak öt település (Kisbajcs, Győrzámoly, Dunaszeg, Kunsziget, Győrladamér) tudja felső tagozatos díákjainak az oktatást biztosítani. Vének, Vámosszabadi egyaránt Kisbajcs iskoláját preferálja, Dunaszentpál a dunaszegit, illetve Kunsziget és Győrladamér kivételével mindannyian említették még Győrt is, mint egyéb települést, ahová iskolába járatják a gyermekeket. Ezt az agglomerizációs hatással függ össze, illetve a tovább tanulni szándékozók keresnek "elit" iskolákat a helyi általános helyett.

Lakásállomány változása

A humán erőforrás megőrzésének feltétele a letelepedések támogatása (II.25. táblázat), az új otthonok teremtése, mely történhet önerőből - nagyon ritka - és külső (állami) segítséggel. A megválaszolt kérdőívek alapján vegyük át, hogy az egyes települések mit tudnak azért tenni, hogy a fiatalok helyben maradjanak, illetve az új betelepülők otthonhoz tudjanak jutni. A térség településeire a szuburbanizáció jegyei jellemzőek, egyre több a Győrből kitelepülő család. A mindinkább nagyvárosi jegyeket (tömeg, zsúfoltság, környezeti ártalmak) produkáló Győr, az egekbe szökő lakásárak egyre több embert választásra sarkallnak: győrinek maradni, vagy Győr közelében élni? A távolság nem akadály, a társulás településeinek lakói gépkocsival max. 30 perc alatt, autóbusszal max. 45 perc alatt eléri Győrt és a lakásfenntartás nem emészt fel olyan nagy összeget, mint egy győri panel. Természetesen nem szabad tömeges elvándorlásokra számítani, bár a belső agglomerációs gyűrűbe tartozó települések a kivándorlás első célterületei.

II.25. táblázat Otthonteremtési akciók az Alsó-Szigetköz településeiben

Település	Építési telkek kialakítása	Jelenlegi építési telkek száma (db)	Tervezett (db)	Közművesítettség mértéke	Kedvezmények
Bácsa	igen	17	20	hiányos	takarékossághoz kötött átmeneti lakás építési támogatás pénzben szociális lakásépítés (kialakítás alatt)
Dunaszeg	igen	50		teljes	60%-a a telek ára, maradékot 15 hónap alatt kamatmentesen
Dunaszentpál	igen	4	20	teljes	kamatmentes építési kölcsön
Győrladamér	nem	-	-	-	-
Győrújfalú	igen				nincs
Győrzámoly	igen		380	hiányos	nincs
Kisbajcs	igen	45-48			első lakáshoz jutás
Kunsziget	igen	változó		folyamatban	kedvezményezett m ² -enkénti ár
Nagybajcs	igen		20-25	teljes	első lakáshoz jutás
Vámosszabadi	igen	25	130	teljes	lakástámogatási hitel
Vének	nem	-	-	-	-

Forrás: települési kérdőívek 1999.

A támogatások hatását érezhetjük a lakásépítések növekedésén is: a kistérség településeiben az elmúlt öt év alatt az 1000 főre jutó épített lakások száma átlagosan a duplájára emelkedett! (II.26. táblázat)

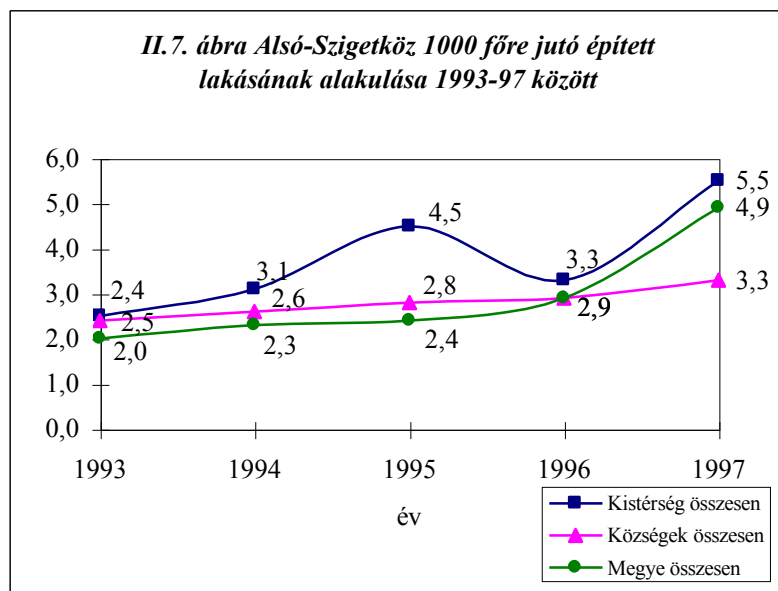
II.26. táblázat Alsó-Szigetköz településeiben épített lakások száma 1993-97 között

Település	1993	1994	1995	1996	1997	1993-97 összesen (db)
Dunaszeg	4	5	5	5	9	28
Dunaszentpál	0	0	4	0	3	7
Győrladamér	4	10	8	10	10	42
Győrújfalú	3	3	3	2	6	17
Győrzámoly	3	2	8	1	2	16
Kisbajcs	3	4	5	2	1	15
Kunsziget	1	1	7	8	7	24
Nagybajcs	2	3	0	2	3	10
Vámosszabadi	2	1	2	2	11	18
Vének	1	0	1	0	1	9
<i>Kistérség összesen</i>	<i>23</i>	<i>29</i>	<i>43</i>	<i>32</i>	<i>53</i>	<i>180</i>
<i>Községek összesen</i>	<i>460</i>	<i>511</i>	<i>527</i>	<i>549</i>	<i>620</i>	<i>2667</i>
<i>Megye összesen</i>	<i>866</i>	<i>987</i>	<i>1030</i>	<i>1240</i>	<i>1196</i>	<i>5319</i>

Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Statisztikai Évkönyve 1993-1997.

A számokból jól látszik a folyamatos építkezés, a helyi fiatalság otthonmaradásának esélye nőni látszik, valamint az, hogy a Győrből kiáramló lakosság egy része a környéki településeken épít lakást.

A II.7. ábrából kitűnik, hogy a kistérségben ezen mutató értéke mindvégig a megyei községi átlag felett van, az átlagos megyei tendenciát vele párhuzamosan követi, mely szintén a szuburbanizáció bizonyítéka.

A lakásépítések, illetve minden beruházás fontos alapidokumentuma a rendezési tervek, a helyi építési előírások, rendeletek megléte. Az Alsó-Szigetközi települések esetében a következő információkat kaptuk ezen tervekről (II.27. táblázat).

II.27. táblázat Rendezési tervek az Alsó-Szigetköz településeiben

Település	Tervező	Év
Bácsa	Győr távlati fejlesztése és rendezése	
Dunaszeg	Észak-Dunántúli Tervező Vállalat	1989
Dunaszentpál	Regioplan Kft.	1989
Gyórladamér	Győr-Moson-Sopron Megyei Tervező	1988
Győrújfalú	Regioplan Kft.	...
Győrzámoly	Regioplan Kft.	1997.
Kisbajcs	Győri Terv	1989
Kunsziget	Győri Terv	1991
Nagybajcs	Győri Terv	1989
Vámosszabadi*	Tér-Háló	1999
Vének

Forrás: települési kérdőívek 1999.

Vámosszabadi esetében a győri Széchenyi István Főiskola településmérnök hallgatói is készítettek különböző vizsgálati anyagokat, melyek szintén részét képezik (képezhetik) egy-egy beruházásnak.

Bácsa tekintetében meg kell jegyezni, hogy Győr város számára készített rendezési terv tartalmazza a bácsai városrészre vonatkozó megállapításokat, illetve az 1999. januárjában készült el a Győr-Bácsa településrészt érintő javaslat kidolgozása a város négy éves településfejlesztési programjához csatolva.

II.5.2. Az infrastruktúra műszaki elemei

Vízellátás

A vízellátás fogalma alatt a történeti fejlődés során mást-mást értettek. A jelenlegi műszaki színvonalon közműves vízellátásról beszélünk, melynek lényege, hogy a szabványban meghatározott minőségű ivóvíz a fogyasztó közelében (közkút, kerti csap, stb.) vagy közvetlenül a felhasználás helyén biztosított.

Magyarországon - a vízkészletek egyenlőtlen eloszlása következtében - a vízellátás településenként eltérő mértékben és módon biztosítható. Az ivóvíz céljára használható vízkészletek általában nem a fogyasztó közelében lelhetők fel. Az adottságok településenként változnak, így a vízellátás is eltérő folyamat eredményeként biztosítható.

Az 1980-as évek elején 1984-ig a megye falvaiban a lakosság közműves ivóvíz tekintetében az infrastrukturális ellátottság 38%-os volt. Az 1983-84. évi községi térségi-kistérségi vízmű építések előkészítésével, a társulati törvény adta lehetőségek figyelembevételével az addig országos viszonylatban utolsó helyen álló megyében a közműves vízellátási programot sikerült úgy meggyorsítani, hogy 1990-re a községi települések lakosságának 87%-a bekapcsolódott ingatlanával a közműves vízellátásba.

Így történt ez az Alsó-Szigetköz településeiben is, ahol jelenleg a térség vízellátását a Pannon-Víz Víz- és Csatornamű Rt. látja el. A térség vízellátását jellemző számszerűsített adatok a II.28. táblázatban olvashatók. Ezek a kiépítettségre, a vízfogyasztásra és a közüzemi ivóvízzel ellátott lakásállományra vonatkozóan mutatnak be jellemző adatokat.

II.28. táblázat Az Alsó-Szigetköz településeinek vízellátással kapcsolatos adatai 1998

Település	Közüzemi ivóvízhálózat bekapcsolásának éve	Az 1 km ² -re jutó ivóvízvezeték hossza (km)	Lakosságnak szolgáltatott víz mennyisége (1000m ³)	Az egy főre jutó háztartási vízfogyasztás (m ³)	Vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)
Dunaszeg	1988	0,753	54,0	32,9	97,6
Dunaszentpál	1990	0,714	16,0	27,3	16,8
Györladamér	1988	1,070	35,0	30,1	91,0
Győrújfalu	1987	1,125	38,0	37,6	100,6
Győrzámoly	1985	0,390	48,0	32,2	96,2
Kisbajcs	1979	0,698	26,0	36,5	81,9
Kunsziget	1989	0,520	39,0	32,9	48,9
Nagybajcs	1979	1,595	31,0	36,1	98,0
Vámosszabadi	1979	0,541	32,0	34,4	106,0
Vének	1979	0,290	9,0	61,2	163,0
<i>Kistérség</i>		<i>0,78</i>	<i>328,0</i>	<i>33,7</i>	<i>87,7</i>

Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Statisztikai Évkönyve 1998.

Vámosszabadi és Vének esetében a 100% feletti értéket a lakásállomány és a közüzemi ivóvízhálózatba kapcsolt lakások számának eltérése okozhatja. Ezek az eltérések jelenthetik az esetlegesen külterületi ingatlanokat is magukba foglaló lakásállományra vonatkozó statisztikai adatokat.

Dunaszentpál alacsony értékére (16,8%) magyarázatot nem sikerült találni, az ott lakók bizonyosan tudják a választ. A visszaérkezett kérdőív alapján kiderül, hogy a vízdíj összege nem magasabb, mint a kistérségben máshol, úgyhogy ez nem lehet az oka a rá nem kapcsolásoknak. Az 1 km²-re jutó vízvezeték hossza (0,714) is az átlag (0,78) körül mozog, hol lehetnek a hiányzó végek?!

Szennyvízelvezetés és tisztítás

A megye csatornázási programját 1991-ben készítette el a megyei önkormányzat. Az 1992. évi és az 1993. évi költségvetési céltámogatási pályázatra sikerült 17 településcsoportban 118 települést felkészítenie a megyei önkormányzatnak. 1994-ig a 118 településből a városokkal együtt 98 településen, 15 településcsoportban indult meg a teljes körű közműves szennyvízelvezetés és tisztítás kiépítése.

A II.29. táblázatban a programban érintett és a vizsgált kistérségben tartozó településeket foglaltuk össze.

II.29. táblázat Az Alsó-Szigetköz érintett települései a megye csatornázási programjában 1991-94 között

Megn.	Településcsoport	Beruh. ktsg. (M Ft)	Céltám. (M Ft)	Érd. hozzájár. (E Ft)	Megjegyzés
6.	Vámosszabadi és térsége - Vámosszabadi - Kisbajcs - Nagybajcs - Vének - (Győr-Bácsa-Révfülu)	2607,0	194,32	40,0	Csatlakoznak a győri szennyvíztisztítóhoz.
7.	Győrújfalú - (Győr-Bácsa) I.	992,0	185,13	30,0	Csatlakoznak a győri csatornahálózathoz.
11.	Öttevény és térsége - Öttevény - Lébény - Mosonszentmiklós - Kunsziget - Mecsér - Dunaszentpál - Dunaszeg - Győrladamér - Győrzámoly	14 828,0	1477,7	40,0	Kunszigeten szennyvíztisztító épül, a tisztított szennyvíz minősége megfelel a II. kategória kibocsátási határértékeinek.

Forrás: Győr-Moson-Sopron megye csatornázási programja 1991-94 között (részlet)

A mind magasabb csatornázottsági arány elérése napjainkban már elengedhetetlen feltétel az egészséges környezet kialakításában, további formálásában.

Az ivóvízellátáshoz szorosan kapcsolódik a közüzemi szennyvízesatorna hálózat megléte kiépítése. A kistérség településeiben e környezetkímélő beruházás 1993-96 között valósult meg.

II.30. táblázat Az Alsó-Szigetközi településeinek csatornázottsággal kapcsolatos mutatói

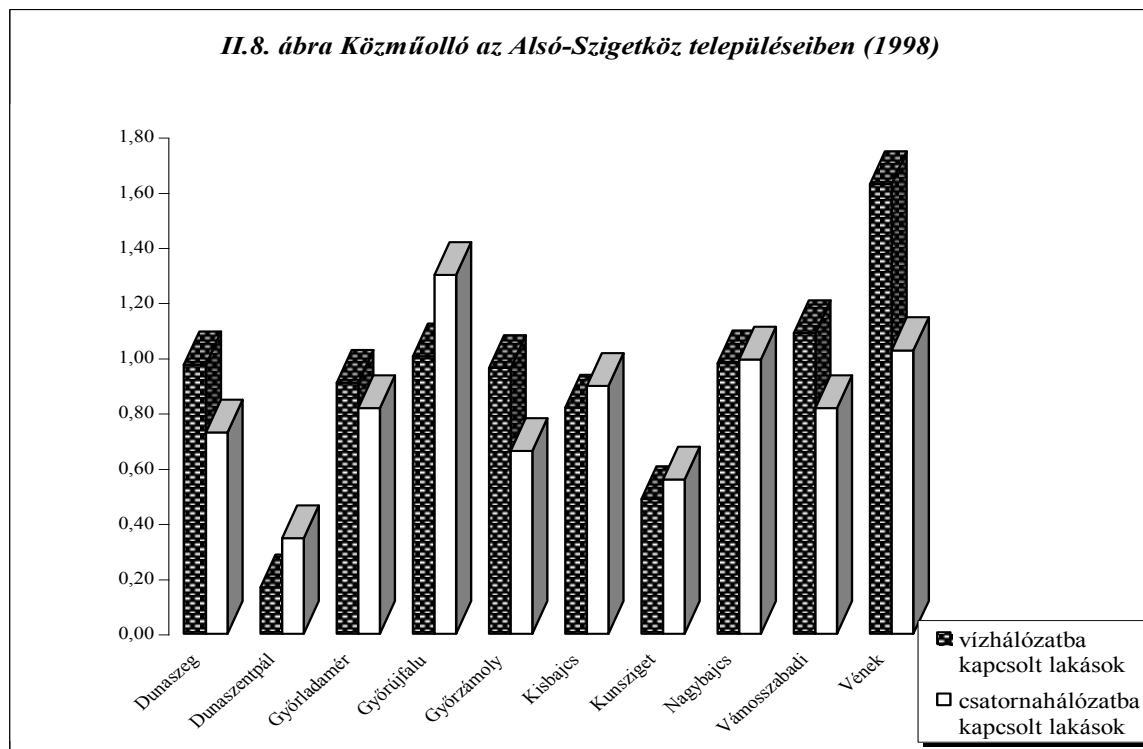
Település	Szennyvízcsatorna hálózat beruházás időszaka (év)	Beruházás gesztora	Lakossági hozzájárulás mértéke (e Ft)	Szennyvíztisztítómű	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba kapcsolt lakások aránya % (1998)
Győr-Bácsa	1994		40	helyi	*
Dunaszeg	1994.	Ötvevény	33,3	Kunsziget	72,9
Dunaszentpál	1996.	Ötvevény	30	Kunsziget	34,7
Győrladamér	1996.	Ötvevény	30	Kunsziget	81,7
Győrújfalu	1994.			Győr	130,0
Győrzámoly	1994.		27	Győr	66,2
Kisbajcs	1994.	Vámosszabadi	40	Győr	89,9
Kunsziget	1996.	Ötvevény	30	helyi	55,9
Nagybajcs	1994.	Vámosszabadi	40	Győr	99,4
Vámosszabadi	1993	Vámosszabadi	40	Győr	81,8
Vének	1996.		30	Győr	102,7

Forrás: Települési kérdőív 1999.

* a győri adatsorról nem leválasztható

A bácsai településrészen a hálózat kiépített ugyan, de az ott élők szerint szennyvíztisztító működése meglehetősen irritáló, mármint ami a szaghatásokat, a levegőterhelő tényezőket illeti. A tisztítómű esetleges fejlesztésekor ezeket a problémákat mindenképpen orvosolni szükséges.

Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya és a szennyvízcsatorna hálózatba kapcsolt lakások arányát a II. 8. ábra szemlélteti.

A kistérség településeinek számára rendkívül fontos a csatornázottság minél nagyobb arányú elérése, hiszen a Szigetköz-konfliktus miatt kiemelt szerepet kapott ez a térség.² A kormányzati és önkormányzati szinten egyaránt prioritást élvezett települések számára az egészséges környezet megteremtésében nagy hangsúly helyeződik a szennyeződésre érzékeny területek megóvására, a szennyező források felszámolására.

Villamos energia ellátás

A megye 100%-osan ellátottnak tekinthető, néhány külterületi lakott hely kivételével, ill. ahol a mezőgazdasági nagyüzem megszűnésével és saját villamos hálózati transzformátorállomásának kikapcsolásával ellátás nélkül maradt egyelőre. A privatizációs feltételek meghatározásánál az önkormányzatok feladata a fogyasztóhelyek alapellátásának előírása. Az áramszolgáltató az ÉDÁSZ Rt.

A villamos energiafogyasztás az elmúlt években megnőtt, ami magyarázható a településeken esetlegesen megjelenő újabb és újabb vállalkozások megjelenésével, akik tevékenysége növelheti a fogyasztást, illetve a háztartásokban elterjedő gépesítettség. Gondoljunk csak a ház körül használatos villamos berendezésekre (főleg mezőgazdasági termelőknél: szárító, keltető, stb.), illetve a kényelmet szolgáló televíziókra, videókra, a különféle hűtő-, fagyasztó- és mosógépekre.

Bácsa részéről érkezett egy minőség javulására irányuló javaslat, mely szerint a viharos szelek idején nagyon sok az áramkimaradás. Ez ellen, illetve a lakótelepek látványát rontó, cseppet sem bizalomgerjesztő légvezetékeket ki kellene váltani a jövőben földkábelekkel, illetőleg a magasfeszültségű vezetékekkel el kellene kerülni a lakott településrészeket.

Telefonhálózat

Az ellátottságot tekintve az Alsó-Szigetköz települései kedvező helyzetben vannak: a 100 lakosra jutó fővonalak száma átlagosan 25, és jelenleg is szabad kapacitással rendelkeznek a telefonközpontok. Dunaszeg (22,34), Dunaszentpál (19,83), Győrladamér (20,73) és Győrzámoly (21,50) az átlag alatt helyezkednek el, míg a többi hat település magasán az átlag feletti értéket produkál. Az utóbbi időben – általánosan elmondható - felgyorsultak a telefonhálózat fejlesztések, mind mennyiségi, mind minőségi oldalon, az igények kielégítése folyamatos (II.9. ábra).

Gázellátás

Ez az elem - csakúgy, mint a már előzőekben tárgyalt szennyvízcsatorna - kiépítése szintén az egészségesebb környezet kialakítását segíti. A kényelmesebb, tisztább fűtési módot azonban nem mindenki tudja finanszírozni, legalábbis, ami a bevezetését illeti. Ott, ahol a lakosság terhei külön hatás nélkül is nagyok, a gázprogram elindítása nagy költségeket róna az emberekre. Így volt ez az Alsó-Szigetköz térségében is, ahol 1998-99-ben történtek meg a gázberuházás lépései. Mára elmondhatjuk, hogy Vének kivételével mindenütt elérhető a gáz.

Miután a fejlesztések épphogy befejeződtek, településszintű adatok bemutatása nincs módunkban, csak Vámoszabadi esetében mutat adatot a statisztika: 19 háztartás (1998). A települési kérdőívek alapján álljon itt egy összefoglaló táblázat (II.30. táblázat) a gázprogramról.

² A Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési koncepciója. KÉE-MTA RKK ÉDO 1993. Készült a KTM Tervezési Főosztálya megbízásából. Témavezetők: Balogh Ákos-Csemez Attila-Rechnitzer János.

II.31. táblázat A gázprogram jellemzői és további tervek Alsó-Szigetközben

Település	Gázprogram éve	Beruházás gesztora	Lakossági hozzájárulás mértéke (e Ft)	További tervek
Bácsa	1994		40	
Dunaszeg	1999	Ikrény	80	közüintézmények fűtés-korszerűsítése
Dunaszentpál	1998	Ikrény	90	közüintézmények fűtés-korszerűsítése
Györladamér	1998	Ikrény	80-90	
Györűjfalu	1998			közüintézmények fűtés-korszerűsítése
Györzámoly	1999		68	
Kisbajcs	1999		80	közüintézmények fűtés-korszerűsítése
Kunsziget	1999	Lébény	80-90-100	
Nagybajcs	1999		80	közüintézmények fűtés-korszerűsítése
Vámosszabadi	1998		68	

Forrás: Települési kérdőív 1999.

Hulladékgyűjtés-, kezelés

A települési kérdőívek alapján kitűnik, hogy az Alsó-Szigetköz településein a gyűjtés megoldott, hulladékedényben történik heti egyszeri gyakorisággal a Komszol Rt. közreműködésével. Azonban nem mindenki veszi (veheti) igénybe ezen szolgáltatást, ha Dunaszentpál és Györzámoly kivételével mindenütt "működik" illegális lerakó. Ezek felszámolása, a környezet-szennyezők büntetése, a táj rekultivációja mind-mind az ott élőkön és az önkormányzat anyagi helyzetén múlik és a jövő egyik legsürgetőbb feladata.

II.5.3. Összegzés az Alsó-Szigetköz településeinek infrastrukturális elemzéséhez

Az infrastruktúra fejezet bemutatta a kistérség szociális és műszaki infrastrukturális elemeit, azok állapotát.

Általánosan elmondhatjuk: e kistérség teljes mértékben kiaknázta a Györ nyújtotta "lehetőségeket", mely abban nyilvánult meg, hogy azok a beruházások, mely a legnagyobb mértékű terhelést jelentik a lakóknak, már a 4-5 éve elkészültek, a gázprogram pedig ebben az évben zárul.

Összefoglalásul a SWOT-analízis szedi össze az infrastruktúra fejezet fontosabb megállapításait.

SWOT-ANALÍZIS

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - földrajzi fekvése - Győr közelsége, agglomerizációs hatások - szociális infrastruktúra elérhetősége helyben - műszaki infrastruktúra elemek (szennyvíz, gáz, telefon) kiépítettsége 	<ul style="list-style-type: none"> - útminőség romlása - jelzőtábla rendszerek hiánya - építési telkek kialakítása nehézkes (önkormányzati területek hiánya, a közművesítés magas költségei)
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - építési telkek kialakítása, letelepedést segítő programok bevezetése - falukép alakítása - kerékpárutak kiépítése - alternatív energiák hasznosítása 	<ul style="list-style-type: none"> - Mosoni-Duna további szennyeződése - győri szennyvíztisztítómű részleges kiépítettsége - ingatlanárak túl magasak - bácsai hulladékégető szennyezőanyag kibocsátása

II.6. A TÉRSÉG FŐ JELLEMZŐINEK ÖSSZEGRZÉSE

A korábbi fejezetek részletesen bemutatják a térség belső erőforrásait, gazdasági potenciálját, s a térségben rejlő aktivizálható energiákat, a természeti-környezeti értékeket.

Melyek azok a fő jellemzők, melyek megkülönböztetik a térséget egy hasonló adottságú térségtől?

A térségre két domináns tényező hat, Győr, és a táji- környezeti adottság, Szigetköz. Azaz a térséget egyszerre látszólag egymásnak ellentmondó két hatás éri, egyik az agglomerációs hatás, a másik a természeti környezetből fakadó táji identitáshoz tartozás eleme, mely a környezetileg kiemelt térség tényezőben ölt testet. E kettőhöz még hozzáadódik a határmentiségi faktor.

E hármashatás vajon hogyan alakítja a térség fejlődését, a gazdasági-társadalmi viszonyokat, az önkormányzatok feladatait?

Az agglomerációs hatások a térségben:

- népesség növekedés
- vándorlási nyereség
- alacsony munkanélküliség
- diverzifikált gazdasági struktúra
- Győr, mint biztos munkaerőpiac
- Győr, mint könnyen elérhető és magas szintű szolgáltatás színhelye
- szuburbanizáció jelei

A környezet iránti érzékenység jegyei:

- a régi Szigetköz nosztalgijája
- természeti értékek iránti érzékenység
- Természetvédelmi Körzet
- folyamatos harc a Szigetköz rehabilitációjáért

De a térség erősségeként kell említenünk a térség önkormányzatainak együttműködését, a polgármesterek területfejlesztésben tett erőfeszítéseit. Erőssége lehet a térségnek ez a társulás, mely jobban ki tudja használni az alulról építkezésben rejlő erőt, mint ernyőszerkezete, a SZÖSZ. A kettő együtt viszont az érdekképviseletet és a térség határait átlépő fejlesztések összehangolását tudja hatékonyabban kezelni.

A táj- és környezetállapot részletes vizsgálata rámutatott a jelenlegi állapotára, e kis területen belül is a két jól elkülönülő tájszerkezeti egységre, azok tájkarakter elemeire. Ez a feltárás segíti megfogalmazni azt a cselekvési programot, amely a kistérség számára a jövőképp megvalósítását, a programok megfogalmazását és részletes lebontását jelenti a környezetet érintő intézkedésekben.

A társadalom és a gazdaság relatív kedvező helyzete megengedi, hogy a humán erőforrás kedvező állapotára támaszkodva a térség az előre menekülés stratégiáját választhassa, azt a stratégiát, mely az életminőség javítását nem a mindenáron elérendő növekedésben, hanem a környezet ésszerű megóvása és megtartása mellett kívánja megtenni úgy, hogy a gazdasági növekedés összhangban legyen a környezeti elemekkel és a humán szférával egyaránt, azaz a térség minden feltétele adott a harmonikus fenntartható fejlődés folyamatához.

Az egyes részfejezetek végén készült SWOT analízis legfontosabb elemeit összegezve készítettük el a térség SWOT analízisét, mely segítségül szolgál majd a koncepció megfogalmazásához.

A térség SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> - népességét növelni képes térség - nyolc év vándorlási egyenlege pozitív - kedvező korstruktúra térségi szinten - Győrtől észak-nyugatra fekvő falvak - kedvező népesedési folyamatok - magas iskolázottsági szint - alacsony munkanélküliség - Képzett, iparban tapasztalatot szerzett munkaerő - Földrajzi fekvés, közel az osztrák és a szlovák határ - Jó közlekedési lehetőség: autópálya, vasút, épülő közeli kikötő, repülőtér - Sokoldalú gazdasági szerkezet a kisebb településeken is - Jelentős a hazai és a helyi tőke részvétele a helyi gazdaságban - Sok élővíz jelenléte, Duna, Mosoni-Duna - Bányatavak, horgásztavak megléte - Kajakkal, kenuval végig hajózható, biztonságos Mosoni-Duna - Tájvédelmi Körzet megléte - A Szigetköz, mint értékes természeti táj ismertsége az országban - Rendezett, lakossági infrastruktúrával jól ellátott falvak - Kiepipített és kitáblázott kerékpárutak - Gazdag termesztési hagyományok (kertészet) - Jó adottságok a zöldségtermesztéshez - Győr, mint felvevőpiac - szociális infrastruktúra elérhetősége helyben - műszaki infrastruktúra elemek (szennyvíz, gáz, telefon) kiépítettsége 	<ul style="list-style-type: none"> - negatív természetes szaporodás - demográfiai mutatók értékeiben nagy térségi szóródás - Egyes kistelepülések munkaerő foglalkoztatása szinte teljesen Győrhöz kötődik - Kevés a „helyi termék”, a helyben feldolgozott nyersanyag (élelmiszer) - Viszonylag kevés a kapcsolat a szlovák oldallal - Tájsebeket okozó kavicsbányák adják több tevékenység alapanyagát - Nincs kemping - Viszonylag kevés a szálláshely és a színvonalas vendéglátóhely - Nincs szervezett turizmus - az 1954-es árvíz elpusztította az épített örökség elemeit a falukép az 50-es évektől alakult ki - Elaprózott birtokméret (1,14 és 1,96 ha között a településeken az átlag) - A kertészeti növények termesztésének vissza-szorulása

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> - szuburbanizációs hatás növelése - A térség fejlődéséhez pótlólagos munkaerő-piaci bázist biztosít a szlovák oldal - A helyi kis- és középvállalkozások fejlesztése térségspecifikus mezőgazdasági termékek nagyobb arányú feldolgozását tenné lehetővé helyben - A kis- és középvállalkozások kapcsolódhatnak a győri nagyüzemek beszállítói hálózatához - Győr lakossága biztos piacot jelent egy rekreációs jellegű helyi turizmusra (horgászat, falunapok, halásznapiok stb.), a térség Győr rekreációs területévé válhat - Földrajzi fekvés: hármashatár közelsége, fővárosok közelsége, jó közlekedési hálózat - A szlovák oldallal összefogva közös turisztikai szervezés - Pozsony rekreációs területe - A turizmus szempontjából a Szigetközre és a Csallóközre közös marketing tevékenység folytatása. (A kistérség turisztikai tevékenysége ebbe a marketing koncepcióba ágyazódhat bele.) - Alternatív növények termelésbe vonása - Zöldségtermesztés - A Regionális Park kialakítása - építési telkek kialakítása, letelepedést segítő programok bevezetése - falukép alakítása - kerékpárutak kiépítése 	<ul style="list-style-type: none"> - alvó települések létrejötte - demográfiai folyamatok térbeli egyenlőtlenségének növekedése - a nagyvárosból kiszoruló deviáns elemek megjelenése - új telkek kialakítási nehézségei - Az erős kötődés miatt egy esetleges győri elbocsátás a térség településeken okoz munkanélküliséget okoz - A munkaerőigény nehéz kielégítése miatt a befektetők elfordulnak a Győrhez közeli településektől - A nehéz piaci helyzet a mezőgazdaságnak problémát okoz - A Duna és a táj ökológiai károsodásának veszélye (vízutánpótlás) - Kihaszíratlanul álló bányatavak szennyeződése, a talajvíz szennyeződése - Marketing koncepció késlekedése - Győr munkaerő elszívó hatása - A térség agglomerálódása - Mosoni-Duna további szennyeződése - győri szennyvíztisztítómű részleges kiépítettsége - ingatlanárak túl magasak - bácsai hulladékégető szennyezőanyag kibocsátása

FORRÁS:

FÖMI /1999/: Ingatlanyilvántartás Törzskönyv. A községek területének megoszlása minőségi osztályok és művelési ágak szerint. Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI-KÖRNYEZETVÉDELMI FELÜGYELŐSÉG /1999/: Légszennyezés és vízminőség adatok.

ÁLLAMI ERDÉSZETI SZOLGÁLAT /1999/: Településsoros erdőállomány adatok.

MAROSI S.- SOMOGYI S. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II.MTA-FKI. p.1023.

MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA (1989) MTA. FKI.

KSH.(1988): Földterület Községsoros Adatok. 1895-1984. Történeti Statisztikai Füzetek. Budapest.

ALEXAY Z. /1999/: Változó Szigetköz. Hazánk Kiadó.p.105.

CSEMEZ A. /1996/: Tájtervezés-Tájrendezés. Mezőgazda Kiadó. p.296.

NÉMETH F. szerk./1995/:Nemzeti Ökológiai hálózat. IUCN. p.88

KÉE. Területfejlesztési és Tájrendezési Tanszék. /1995/:A Dunai Nemzeti Park és térsége regionális és Tájrendezési terve. Vizsgálati munkarész. KÉE. Internet honlap.

KÉE-MTA RKK NYUTI /1993/: A Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési koncepciója. p.264.

TARDY J. szerk. (1996): Magyarország településeinek védett természeti értékei. Mezőgazda Kiadó. Bp.

VARGA Z. szerk./1998/: A biológiai sokféleség állapota és védelme Magyarországon. Országtanulmány. Fenntartható Fejlődés Bizottság. p.115.

KSH Kiadványok

Győr-Moson-Sopron Megyei Földhivatal

APEH adatbázis